

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Mi jinguã 'ma dya be mi ät'ä Mizhocjimi e jens'e 'ñe ne xoñijõmü, ya exmi bübü e Jña'a. E Jña'a ngueje o T'i Mizhocjimi. E Jña'a mi bübüvi Mizhocjimi. Ngueje Mizhocjimi nu e Jña'a. ² Nunu, ya exmi bübüvi Mizhocjimi. ³ Texe yo bübü ngueje e Jña'a o dyät'ä. ⁴ Ngue angueze c'ü dacüji c'ü rí bübüji. Ngueje angueze c'e jya's'ü ngue c'ua ra sö rá pãrãji Mizhocjimi. ⁵ C'e Jña je jya's'ü cja e bëxõmü. E bëxõmü, dya sö'ö ra ts'a's'ü e jya's'ü.

⁶ Mi bübü 'naja bëzo c'ü mi chjü Juan. Mizhocjimi o juajnü c'e bëzo. ⁷ O xipji c'o nte ja ma cja c'e jya's'ü, ngue c'ua ro 'ñench'e o mü'büji c'ü. ⁸ E Juan dya mi ngueje c'e jya's'ü. C'ü vi juajnü Mizhocjimi c'ü, ngue c'ü ro xipji c'o nte ja ma cja c'e jya's'ü. ⁹ E Jña'a c'ü ngue c'e jya's'ü c'ü na cjuana, ya mi ngue ro mbürü ro pëpji va. Nuc'ü, ngue c'e jya's'ü, ngue c'ua yo nte sö ra mbãrã Mizhocjimi.

¹⁰ Mi bübü cja ne xoñijõmü. Ngueje angueze o dyät'ä ne xoñijõmü. Pero c'o mi cãrã cja ne xoñijõmü, dya o tsjapüji ngüenda que ngueje c'e jya's'ü c'ü na cjuana. ¹¹ Nuc'ua o mimi cja ne xoñijõmü; o jmus'ü cja c'o menzumü a Israel. Pero anguezeji dya go säjäji, zö mi ngue o menzumüji c'ü. ¹² Pero texe c'o o säjä, 'ñe o 'ñench'e o mü'büji; nuc'o, o unüji c'ü nguejeji o t'i Mizhocjimi. ¹³ C'ü

ni tsjacöji o t'izgöji Mizhocjimi, dya ngue c'ü vi muxcüji c'o ín tataji; ngue c'ü je ga ne a cjanu Mizhocjimi.

¹⁴ C'e Jña'a c'ü ngue e Jesucristo, o ã jmus'ü cja ne xoñijõmü nza cjazgöji rí nteji. O mimi a nde nu ja rí cãrãjme. Ró nugöjme c'ü me na zö angueze. Me na zö na ngueje nguetjo c'ü 'natjo o T'i Mizhocjimi. Nuc'ü, ró unnc'öjme ngüenda c'ü me s'iyazügöji, y na cjuana c'o o mama. ¹⁵ E Juan o mama c'o ma cjuana ja ga cja e Jesucristo. O mama na zëzhi:

—Nunu ngueje nu mi xi'ts'igöji nu 'ma ró xi'ts'iji: “Nu c'ü va bëpjazügö ra ot'ü, na ngueje ya exmi bübü 'ma dya be rmí bübügö.”

¹⁶ E Jesucristo me s'iyazüji; dacüji texe c'o ni jyodü ín mü'büji. ¹⁷ Mi jinguã e Moisés o unü c'ü o ley Mizhocjimi c'o ín mboxatitagöji. Nudya, ya ëjë e Jesucristo. Nguec'ua rgá pãrãgöji me s'iyazüji Mizhocjimi, y na cjuana c'o ya mama. ¹⁸ Dya cjó janda Mizhocjimi. Pero c'ü 'natjo o T'i Mizhocjimi o jítscöji ja ga cja Mizhocjimi. Angueze pãtpã o mü'bü Mizhocjimi.

Juan el Bautista habla en favor de Jesucristo

¹⁹ 'Na nu pa'a, c'o mi menzumü a Jerusalén o ndäjäji c'o ro ma tsjapü t'önü e Juan. O ndäjäji o mböcjimi 'ñe o Levita o zät'äji cja e Juan, o dyönüji:

—¿Cjó ngue'tsc'e?

²⁰ E Juan exo xipjiji c'ü na cjuana. O mama:

—Nuzgö, dya nguetscö e Cristo.

²¹ O dyönüji c'ua:

—¿Cjó ngue'tsc'e 'ma? ¿Cjo ngue'tsc'e Elías?

O mama:

—Nuzgö, dya nguetscö.

Xo o dyönüji:

—¿Cjo ngue'tsc'e c'e profeta c'ü rí te'bejme ra ëjë?, eñeji.

O ndünrú e Juan, o mama:

—Jiyö. Dya nguetscö.

²² O xipjiji c'ua:

—Xitscöjme cjó ngue'tsc'e, ngue c'ua rá xipjijme nu c'o o ndäcäjme. ¿Pje in mamague dya, cjó ngue'tsc'e?

²³ O mama c'ua e Juan:

—In pärägueji ja va mama c'e profeta Isaías. O mama c'ü ro bübü cja ndajyadü 'na nte c'ü ri mapjü ri xipji yo nte: “Jyëziji c'o 'ñiji c'o na s'o, na ngueje ya ra ëjë c'in Jmugöji”, ro 'ñeñe. Nguetscö c'e nte c'ü o mama c'e profeta, eñe e Juan.

²⁴ Ngue c'o fariseo c'o vi ndäjä o mböcjimi 'ñe o Levita cja e Juan. ²⁵ O dyönüji:

—¿Jenga in jichigue co ndeje yo nte 'ma dya ngue'tsc'e e Cristo, 'ma dya xo ngue'tsc'e e Elías, ne ri ngue'tsc'e c'e profeta?, mi eñeji.

²⁶ O ndünrú c'ua e Juan, o mama:

—Nutscö rí jichi yo nte cja ndeje. Bübü a nde nu va in cärägueji 'naja nu c'ü dya in pärägueji; ²⁷ ngueje nu va bëpjazügö. Nutscö dya pje pjëtscö. Nuc'ü, me pjëzhi na nojo.

²⁸ Nuyo, je o zädä a Betábara, 'naja jñiñi cja c'ü 'nanguarü c'e ndare c'ü ni chjü Jordán, nu ja je mi jichi yo nte, e Juan.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ C'ü na yejnu pa'a o jñanda e Juan, ma ëjë e Jesús nu ja mi bübü angueze. O mama c'ua e Juan:

—Jñandaji dya. Va ëjë nu c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra ndunbü o nzhubü yo cãrã cja ne xoñijõmü. Ngueje o Ts'imë Mizhocjimi. ³⁰ Ngueje nu ró xi'ts'iji nu, va bëpjazügö 'naja bëzo c'ü ra zopjü yo nte. Ya exmi bübü, 'ma dya be rmi bübügö. Ngueje nu xenda pjëzhi que na nguetscö. ³¹ Nuzgö dya mi pãrãgö c'ü pje pjëzhi nu. Rvá ëjëgö rvá jichite cja ndeje ngue c'ua yo menzumü a Israel ra mbãrãji angueze.

³² O sido o ñatjo e Juan, o mama:

—Ró janda o Espíritu Mizhocjimi c'ü ma sjöbü a jens'e nza cja 'na mbaro. Je o ë söya a xes'e angueze. ³³ Nuzgö, dya mi pãrãgö c'ü pje pjëzhi nu. Pero Mizhocjimi, nu c'ü o juancö ró ë jichi cja ndeje yo nte, ya vi xitsi: “Nu c'ü rí jñanda ra zãt'ã ín Espíritugö c'ü ra söya a xes'e angueze ngueje c'ü ra ndãjä o Espíritu Mizhocjimi ra bübü cja o mü'büji.” ³⁴ Ró jandagö o ëjë o Espíritu Mizhocjimi co nu e Jesús, nguec'ua rí xi'ts'iji na cjuana, exi ngueje nu o T'i Mizhocjimi nu.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ C'ü na yejnu pa'a mi bübüjtjo nu, e Juan co yeje c'o o discípulo. ³⁶ O jñanda e Juan mi cjogü e Jesús. O mama c'ua:

—Pa nu, o Ts'imë Mizhocjimi.

³⁷ O dyärã c'ua yeje c'o o discípulo e Juan. Ya ndünt'üvi c'ua a xütjü e Jesús. ³⁸ O ñezhe c'ua e Jesús. O jñanda mi tjünt'üvi a xütjü. O xipjivi:

—¿Pje ñjodüvi?

Anguezevi o mamavi:

—Xöpüte, ¿ja je ngue c'ua ñjübü?, o 'ñembevi.

³⁹ O mama c'ua e Jesús:

—Xä'dävi ngue c'ua rí jñandavi ja je rí bübü.

Ya o möji c'ua. Ya o jñandavi nu ja je mi bübü. C'e pa'a c'ü, o nguejmetjoji nu e Jesús, na ngueje ya mi zünü dyëch'a c'ü xörü.

⁴⁰ E Andrés, c'ü nu cjuarma e Simón Pedro mi ngueje 'naja c'o yeje c'o vi dyärä nu c'o o mama e Juan, cja nu o ndünt'üvi a xütjü e Jesús. ⁴¹ E Andrés o chöt'ü e Simón c'ü nu cjuarma. O xipji:

—Ya ró chjögöjme nu c'ü o ndäjä Mizhocjimi, eñe. Nuc'ü, ngue c'ü xiji Mesías.

⁴² Nuc'ua e Andrés o zidy e Simón o mëvi c'ua ja mi bübü e Jesús. E Jesús o jñanda c'ua. O xipji:

—Ngue'tsc'e e Simón, nu t'its'ü e Jonás. Rguí chjütsc'e e Cefas, eñe.

Ne jña Cefas ne ra mama Pedro.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ C'ü na yejnu pa'a o ne c'ua e Jesús o ma a Galilea. O chjëvi e Felipe. O xipji:

—Chjünt'ü ín xütjü.

O mëvi c'ua. ⁴⁴ E Felipe mi menzumü a Betsaida, nu ja mi menzumü e Andrés 'ñe e Pedro. ⁴⁵ E Felipe o ma xipji e Natanael:

—E Moisés o dyopjü cja o ley Mizhocjimi c'ü ra ëjë Mesías. Je xo va dyopjü c'o profeta. Ya ró chjëjme dya c'ü. Ngueje e Jesús c'ü menzumü a Nazaret, c'ü o t'i e José.

⁴⁶ E Natanael o xipji e Felipe:

—¿Cjo sö ra bübü a Nazaret c'ü na jo?

O ndünrü c'ua e Felipe:

—Xä'dä rí ñu'u.

⁴⁷ E Jesús o jñanda ma ëjë e Natanael. O mama c'ua:

—Va ã c'ua 'naja yo menzumü a Israel nu na cjuana. Nunu, dya onpüte nu.

⁴⁸ E Natanael o xipji e Jesús:

—¿Ja cja dya, c'ü ya in pãcãgö?

O ndünrü c'ua e Jesús. O xipji:

—'Ma dya be mi zon'c'ü e Felipe, nu 'ma mi bübügue cja ngua c'e higo, ró jantc'a 'ma, y rí pã'tc'ã in mü'bü.

⁴⁹ O ndünrü e Natanael, o xipji:

—Xöpüte, exi ngue'tsc'e o T'its'ü Mizhocjimi. Nu'tsc'e, ngue'tsc'e i 'ñe ngue c'ua rí mandazüji rí menzumüji a Israel.

⁵⁰ O ndünrü e Jesús, o xipji:

—In ejmezü dya, na ngueje mi pã'tc'ã in mü'bü 'ma mi bünc'e cja ngua c'e higo. Pero xenda na nojo c'o rí jñanda.

⁵¹ 'Na cjuana rí xi'ts'iji, rí jñandaji ra xogü a jens'e; ñe rí jñandaji c'o anxe Mizhocjimi ra möji a jens'e, ra nzhogüji nu ja rá bünc'ö, nutscö rvá êcjö cja Mizhocjimi.

2

Un casamiento en Caná de Galilea

¹ C'ü na jñi nu pa'a o tsjaji 'naja chjüntü a Caná c'ü tsja a Galilea. Je o ma nu c'ü nu mamá e Jesús. ² Xo o zojnüji cja c'e chjüntü e Jesús co c'o o discípulo. ³ O tjezetjo c'ua c'e vino. C'ü nu mamá e Jesús o xipji:

—Ya ndezeji o vinoji.

⁴ E Jesús o xipji c'ua:

—¿Jenga in xitsigö a cjanu? Dya be sädä c'e hora 'ma ra 'mãrã cjó nguetscö.

⁵ C'ü nu mamá e Jesús o xipji c'o mi pjöxte:

—Rí tsjaji texe c'ü ra xi'ts'iji e Jesús.

⁶ Mi järä nu, ñanto tras'äbä c'o mi ngueje ndojo c'o mi xich'iji ndeje. Nu c'e ndeje c'o mi po'o nu, mi ngue para ro xindyë c'o mi menzumü a Israel, c'ua nzi va manda o ley anguesji. C'o tras'äbä mi süjü ochenta o 'na ciento litro nzi 'naja. ⁷ E Jesús o xipji c'o mi pjöxte:

—Nu'ts'c'ejí, nichiji ndeje yo tras'äbä.

Cjanu o nichiji c'ua. Nde o jaxcüji na jo c'o tras'äbä. ⁸ E Jesús o xipjiji c'ua:

—Dyö'büji dya, chunbüji c'ü manda cja ne chjüntü.

Cjanu o ndunüji c'ua. ⁹ C'ü mi manda, o zö'ö ts'iquë c'ü e ndeje c'ü vi mbëzhi vino. Dya mi pãrã ja je vi tÿji. Pero c'o mböxte mi pãrãji na ngueje vi dyö'büji c'e ndeje. O tsja c'ua c'ü mi manda, o ma't'ü c'ua c'ü e t'i'i c'ü cja vi chjüntü. ¹⁰ Cjanu o xipji c'ua:

—Ma cjaji chjüntü, ot'ü xisp'iji vino c'ü na jo'o. Nuc'ua 'ma ya ra nijmiji, cja rrö xisp'iji c'ü dya nda jo. Nu'tsc'e mi pë's'itjo c'ü xenda na jo vino. Cja na unügue dya.

¹¹ Nujoyo, o tsja'a e Jesús a Caná c'ü tsja a Galilea. Nguejyo o mbürü o jizhi c'ü dya nunca mi janda c'o nte. A cjanu o mbärãji c'ü me na nojo angueze. C'o o discípulo o 'ñejmeji c'ua angueze.

¹² Nu 'ma o nguarü yo, o zöbüji a ma a Capernaum e Jesús 'ñe c'ü nu mamá 'ñe c'o o cjuarma 'ñe c'o o discípulo. Nunu, o mimiji ja nzitjo pa'a. Dya o mezheji.

Jesús purifica el templo

¹³ Ya mi ngue ro zädä c'e mbaxua c'ü ni chjũ Pascua c'ü cja yo menzumü a Israel. Nuc'ua o ma a ma a Jerusalén e Jesús. ¹⁴ O chöt'ü c'o mi pö o nzhünü 'ñe o ndënchjürü 'ñe o mbaro cja c'e templo. C'o mi pötü o merio xo nde mi junrü nu c'o. ¹⁵ E Jesús o dyät'ä c'ua 'naja o chirrio. Cjanu o ndas'üji va pjongüji cja c'e templo texeji co c'o o nzhünüji 'ñe c'o o ndënchjürüji. Cjanu o pjö'tp'ü o merio c'o mi pötü o merio. O tunbüji c'o o mexaji. ¹⁶ O xipji c'ua c'o mi pö'ö c'o mbaro:

—Nuyo, pjongüji va yo. Nu'tsc'eji, dya rí tsjapcüji chõjmü nu o ngümü mi Tatagö.

¹⁷ Nuc'ua c'o o discípulo o mbeñeji c'ua c'o ya t'opjü, c'ü mama a cjava: “Na ngueje c'ü me rgá pjörügö in nzungue, me ra nugöji na ü”, eñe va zopjü Mizhocjimi.

¹⁸ Nuc'ua c'o menzumü a Israel, o tsjapüji t'önü e Jesús, o xipjiji:

—¿Pje rí jítsijme ngue c'ua rá pãrãjme pje pjë'ts'igüe nguec'ua in cjague nu yo in cjague?

¹⁹ O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Yä't'äji nu e templo nu. Na jñi nu pa'a rá bö'bütjo.

²⁰ O mama c'ua c'o menzumü a Israel:

—O mezhe cuarenta y seis cjé'ë va dyät'äji nu. Nu'tsc'e in mama jñipatjo rí bö'bü.

²¹ Pero e Jesús je mi mama e templo c'ü je mi nguetsjë angueze. ²² 'Ma o te'e cja yo añima e Jesús, nuc'ua c'o o discípulo o mbeñeji c'ü vi mama yo. Nuc'ua ya o 'ñejmeji c'ua yo vi t'opjü 'ñe c'e jña'a c'ü vi mama e Jesús.

Jesús conoce a todos

²³ 'Ma mi bübü e Jesús a Jerusalén cja c'e mbaxua c'ü ni chjü Pascua, na puncjü nte c'o o 'ñejme c'o mi cja e Jesús. 'Ma o jñandaji c'o mi cja angueze c'o nunca mi jandaji, ya o 'ñejmeji c'ua. ²⁴ Pero e Jesús mi pãrã c'ü dya ro ndünt'üji o xütjü. Mi pãrã na ngueje mi pãtpãji o mü'büji. ²⁵ Dya mi jyodü cjó ro xipji ja ma cja c'o nte. Na ngueje angueze nde mi pãrã nu c'o mi cijjñiji.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Mi bübü 'naja c'o fariseo c'ü mi chjü Nicodemo. Mi jmu'u cja c'o menzumü a Israel. ² Nuc'ü, o ëjë 'na nu xömü cja e Jesús. O xipji:

—Xöpüte, rí pãrãgøjme o juañ'c'ü Mizhocjimi rí xöpügue yo nte. Na ngueje 'ma dya ri bübügue co Mizhocjimi, dya ro sô ri tsjague 'ma, nuyo in jizhigue yo nunca mi jandajme.

³ O ndünrö c'ua e Jesús, o xipji:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'i. Nu c'ü dya ra jmus'ü na yeje, dya ra sô ra nu'u c'ü ra manda Mizhocjimi a jens'e.

⁴ O xipji c'ua e Nicodemo:

—¿Ja rgá sô ra jmus'ü 'naja nte 'ma ya zöya? ¿Cjo ra sô ra cjogü cja o pjeme nu nana ra jmus'ü na yeje?

⁵ O ndünrö e Jesús:

—Rí xi'ts'igö c'ü na cjuana. Nu c'ü dya ra jmus'ü cja ndeje 'ñe cja o Espíritu Mizhocjimi, dya ra sô ra nu c'ü ra manda Mizhocjimi a jens'e. ⁶ Yo nte'e unüji o ts'ingue c'o nu t'iji, nguec'ua xo ga nte c'o t'i. Je xo ga cjatjonu 'ma cjó c'o ra 'ñejme, Mizhocjimi

unü c'ü o Espíritu ngue c'ua c'e nte ra tsjapü o t'i 'ma Mizhocjimi. ⁷ Dya me rí tsjijñi c'ü ró xi'ts'i, ni jyodü ra jmuxc'ü na yeje. ⁸ E ndajma ja nde vü'ü. In ärä vü'ü. Pero dya in pãrä ja je ni ñeje, ne ja je ni ma'a, na ngueje dya sö rí jñandgue. Je xo ga cjatjonu, dya sö rí jñandgue Mizhocjimi 'ma unü o Espíritu 'na nte ga tsjapü o t'i.

⁹ O ndünrú c'ua e Nicodemo, o xipji:

—Nuyo, ¿ja rga sö ra ts'a'a yo?

¹⁰ O ndünrú e Jesús, o xipji:

—Ngue'tsc'e in xöpüte cja yo in menzumüji a Israel. ¿Cjo dya in pãrä yo rrã xi'ts'i? ¹¹ Nuzgö rrã xi'ts'igö c'ü na cjuana. Nu c'o rí pãrãgöjme rí xi'tsc'öjme. Nu c'o ró nujme rí mamajme na cjuana. Pero dya in ejmeji c'o rí xi'tsc'öjme. ¹² Nu 'ma rí xi'ts'iji c'o tsjaja cja ne xoñijömü, dya in ejmeji. ¿Ja rgui ñejmeji 'ma rá xi'ts'iji c'o tsjaja a jens'e?

¹³ 'Dya cjó nguins'i a jens'e ngue c'ua ra mbãrä ja ga cja Mizhocjimi. Pero bübü c'ü pãrä. Nutscö rvã ëjë a jens'e cja Mizhocjimi nu ja exmi bübügö, nguetscö rí pãrãgö. ¹⁴ 'Ma ma ëjë c'o c'ijmi ma ë saji c'o in mboxtitagöji cja c'e ndajyadü, e Moisés o dyät'ä 'na c'ijmi de bronce, cjanu o ndün't'ü cja 'na za'a c'ü ma jens'e. Nguec'ua 'ma mi janda c'o nte, dya mi tûji c'o vi za o c'ijmi. Xo rga cjatjonu, xo ni jyodü ra ndüntcüji cja ngronsi, nutscö rvã ëcjö cja Mizhocjimi. ¹⁵ Nguec'ua texe c'o ra 'ñench'ezügö cja o mü'bü nde ra bübütjoji, dya ra ndüji, eñe e Jesús.

El amor de Dios para el mundo

16 Mizhocjimi me s'iya texe yo cãrã cja ne xoñijõmü. Nguec'ua va nzhö c'ü nu T'i c'ü 'natjo para o ndũ va ngõtcü ín nzhübüji; guec'ua texe c'o ra 'ñench'e o mü'bü angueze, dya ra ndũji, ra bübütjoi. 17 C'ü vi ndjä Mizhocjimi c'ü nu T'i cja ne xoñijõmü, dya ngue c'ü ra tsjapü ra ngõt'ü o nzhübü yo cãrã cja ne xoñijõmü. O ndjä ngue c'ua o ngõt'p'ü c'o nzhübü c'o tũji. A cjanu, nu c'o ench'e o mü'bü angueze, ra bübütjoi.

18 Nu c'ü ejme c'ü nu T'i Mizhocjimi, dya ra tsjapü Mizhocjimi ra ma sufrido. C'ü dya ejme, o mama Mizhocjimi c'ü ra tsjapü ra ma sufrido. Na ngueje o ndjä c'ü 'natjo o T'i, pero dya ne c'e nte ra 'ñejme. 19 E jya's'ü o ëjẽ cja ne xoñijõmü. Pero yo nte mi neji bẽxõmü. Dya neji e jya's'ü na ngueje na s'o cjaji. Nguec'ua ra ma ngõt'üji o nzhübüji. 20 Texe c'o cja na s'o me ünmbüji e jya's'ü. Dya xo ne ra säjäji cja e jya's'ü na ngueje 'ma ro säjäji cja e jya's'ü ro tjandbaji 'ma c'o na s'o c'o cjaji. 21 Nu c'o cja na cjuana, va ëji cja e jya's'ü ngue c'ua ra tjandbaji c'ü vi tsjaji c'ua ja nzi ga ne Mizhocjimi.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

22 'Ma o nguarü yo, o ma c'ua e Jesús co nu c'o o discípulo a ma Judea. O nguejme nu co anguesji. Mi jichite nu. 23 E Juan xo mi jichite a Enón bẽxtjo a Salim. Mi jichite nu, na ngueje mi po na puncjü ndeje nu. O ëjẽ c'o nte'e ma ë ji'iji. 24 Dya be mi cjot'ü cja pjörü 'ma, e Juan.

25 Nuc'ua c'o o discípulo e Juan o zõji jña 'naja bëzo c'ü mi menzumü a Judea. O zõji jña c'ua ja ga cja c'ü mi jichite e Jesús, 'ñe c'ü mi jichite e Juan.

26 O möji cja e Juan. O xipjiji:

—Xöpüte, c'e bëzo, nu c'ü mi bübüguevi mbes'e a manu cja c'e ndare a Jordán, nu c'ü i xitsijme cjó ngueje, ya jichi yo nte. Nudya nde pöji texeji nu ja bübü angueze.

²⁷ O ndünrö e Juan, o mama:

—Na jo c'ü. Na ngueje Mizhocjimi o unü c'e böpji nguec'ua ga tsja c'ua. ²⁸ Nu'tsc'eji in pârâtsjëji ró mamagö, “Dya nguetscö e Cristo. O dâcjätjogö ró ot'ü ró xipji yo nte c'ü va ëjë e Cristo. Cja rron 'ñeje angueze.” ²⁹ Rá xi'ts'iji 'na jña. 'Ma cjaji chjüntü, ngue c'ü jovi c'e t'i c'ü ra 'ñe'chp'e a dyë c'e xunt'i. Pero c'ü jovi c'e t'i me mäjä ga dyärä ña'a c'e t'i ga zopjü c'e xunt'i. Je xo ga cjazgö nu, me rí mäcjö na ngueje ya ngue e Jesús c'ü ya zopjü dya yo nte. ³⁰ Na ngueje xenda ra mbëzhi na nojo angueze. Dya cja pje ra mbëtscö.

El que viene de arriba

³¹ 'Nu c'ü vi 'ñeje a jens'e ngue c'ü manda texe. Nutscö je ró tegö cja ne xoñijömmü rí mama c'o tsjaja cja ne xoñijömmü. Nu c'ü exmi bübü a jens'e ngue c'ü manda texe. ³² Nuc'ü, mama c'o o jñanda a jens'e 'ñe c'o o dyärä. Pero dya cjó ejme c'o mama. ³³ Nu c'ü ejme c'o mama, ya o jñunt'ü o mü'bü c'ü na cjuana c'ü mama Mizhocjimi. ³⁴ Na ngueje nu c'ü o ndäjä Mizhocjimi, mama o jña Mizhocjimi. Mizhocjimi o unü o Espíritu ra ña o jña. Dya ënmbitjo ga unü o Espíritu. ³⁵ Mizhocjimi me s'iya c'ü nu T'i'i. O nzhötü texe cja o dyë'ë. ³⁶ Nu c'ü ench'e o mü'bü e Jesucristo c'ü nu T'i Mizhocjimi, ra bübütjo, dya ra ndü. Nu c'ü dya ench'e o mü'bü c'ü nu T'i Mizhocjimi, ra ndü'ü, dya ra bübü. Mizhocjimi ünmbü c'ü.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹ C'o nte ya mi pjürü mi nädäji e Jesús mi mamaji:

—E Jesús xenda na puncjü o nte c'o xöpü que na ngue c'o mi xöpü e Juan. Y xenda na puncjü o nte c'o jichi co ndeje, mi eñeji.

² Bueno, dya mi ngue e Jesús c'ü mi jichi c'o nte, mi ngue c'o o discípulo. O üdü c'ua c'o fariseo va dyäräji c'ü mi mama c'o nte. ³ Nguéc'ua 'ma o mbärã a cjanu e Jesús, o mbedye c'ua a Judea co c'o o discípulo, o möji na yeje a Galilea.

⁴ Mi jyodü ro cjogü a Samaria ngue c'ua ro zät'ä a Galilea. ⁵ O zät'äji c'ua cja 'na ndajñiñi c'ü mi tsja a Samaria c'ü mi chjü Sicar. O juajma e Jacob bextjo mi tizhi cja c'e jñiñi. Nu c'e juajma vi zopcü c'ü nu t'i c'ü mi chjü José. ⁶ Mi bübütjo nu o pozo e Jacob. E Jesús ya me vi mbo o cuë ma nzhodü cja 'ñiji. O mimi a jmi cja c'e pozo. Ya mi zünü 'ñanto c'ü nzhä 'ma o zät'äji. ⁷ O ëjë c'ua 'naja ndixü c'ü mi menzumü a Samaria. O ë ngüs'ü ndeje. Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Dyacü ts'iquë ndeje, rá si'i, eñe.

⁸ C'o o discípulo e Jesús vi möji cja c'e ndajñiñi. O ma ndömüji c'ü ro ziji e Jesús. ⁹ O mama c'ua c'ü e ndixü a Samaria, o xipji e Jesús:

—Maco in menzumü a Israel. ¿Jenga in ötcügö ndeje c'ü rí sigue? Nutscö rí ndixü y rí menzumü a Samaria, eñe.

C'o menzumü a Israel, dya ñuji c'o menzumü a Samaria. ¹⁰ O ndünrü e Jesús, o xipji:

—Nu 'ma ri pärãgue c'ü unü Mizhocjimi 'ñe cjó je nguetscö c'ü xi'ts'i, “Dyacü ts'iquë ndeje rá si”,

nu'tsc'e ri dyötcü, nuc'ua ro da'c'ügö ndeje c'ü sido rí bübütjo, eñe e Jesús.

¹¹ O ndünrú c'ua c'e ndixü:

—Nu'tsc'e sē'ē, ojtjo pje rguí tsjüs'ügue. Me na jē'ē ne pozo. ¿Ja je ngue c'ua peje c'e ndeje c'ü sido rá bübütjo? ¹² Ne pozo nu, o dyacöjme e Jacob c'ü mi mboxtitagöjme. Nuc'ü, mi si'i ne ndeje. Xo 'ñe c'o o t'i, 'ñe c'o o animaleji. Nu'tsc'e, ¿cjo xenda pjē'tsc'e na nojo que na ngueje e Jacob? A poco rí dyacö ndeje c'ü xenda na jo, eñe c'e ndixü.

¹³ O ndünrú e Jesús, o xipji:

—C'ü ra zi ne ndeje nu, ra tūretjo. ¹⁴ Nu c'ü ra zi c'e ndeje c'ü rá unügö, dya cja ra ndüre. C'e ndeje c'ü rá unügö, ra bübü cja o mü'bü; ra chjëntjovi nza cja ndeje c'ü peje cja mējē, nguec'ua sido ra bübütjo c'e nte, eñe e Jesús.

¹⁵ O ndünrú c'ua c'e ndixü:

—Nu'tsc'e, sē, dyacö c'e ndeje c'ü. Ngue c'ua dya cja rá tūre. Ngue c'ua dya cja xo rá ē cjüs'ü a 'ñecjua.

¹⁶ Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Ma zojnü nin xīra. Nuc'ua rí 'ñejevi a 'ñecjua.

¹⁷ O ndünrú c'e ndixü:

—Dya rí 'ñecjö ín xīra.

O xipji c'ua e Jesús:

—I mamague c'ü na cjuana, dya in 'ñecje nin xīra.

¹⁸ Na ngueje ya mi 'ñeje tsi'ch'a nin xīra. Nu c'ü in 'ñeje dya, dya ngueje nin xīra. I mamague na cjuana yo.

¹⁹ O ndünrú c'ua c'e ndixü, o mama:

—Nutschö, sē, rgá cjiñigö ngue'tsc'e 'na profeta.

²⁰ Nu c'o ín mboxtitajme o ma't'üji Cjimi cja ne t'eje nu. Nu'tsc'eji in menzumügueji a Israel in

mamagueji ngueje a Jerusalén nu ja je rá ma't'üji Cjimi, eñe c'e ndixũ.

²¹ O ndünrũ e Jesús, o xipji:

—Dyätcägö yo rá xi'ts'i. Ra zädä yo pa'a nu 'ma dya cja rguí jyodü rí möji cja ne t'eje; dya cja xo rguí jyodü rí möji a Jerusalén ngue c'ua rí ma't'üji ín Tataji Mizhocjimi. ²² Nu'tsc'eji in ma't'ügueji Cjimi, pero dya in pārāji ja ga cja c'ü. Nutscöjme rí ma't'ügöjme Cjimi, pero rí pārājme ja ga cja c'ü. Na ngueje nu c'ü ra jopcü o mü'bü yo nte, je vi 'ñeje cja yo menzumü a Israel. ²³ Ya säjä yo pa, c'ü ni jyodü yo nte ra mbārāji c'ü na cjuana ja ga cja Mizhocjimi, 'ñe ra ma't'üji co texe o mü'büji. 'Ma ra tsjaji a cjanu, na cjuana rgá ma't'üji 'ma Mizhocjimi. Mizhocjimi ne'e cjó c'o ra ma't'ü a cjanu. ²⁴ Mizhocjimi ngueje Espíritu, dya sö rá jandaji. Nguec'ua c'o ra ma't'ü Mizhocjimi ni jyodü ra mbārāji a cjanu, c'ü dya ngue 'na ts'ita c'ü sö ra jñandaji. Pero ra ma't'üji Mizhocjimi co texe o mü'büji, eñe e Jesús.

²⁵ O ndünrũ c'ua c'e ndixũ:

—Rí pārāgö ra ējē e Mesías; 'ma ra ējē c'ü, ra nda xitsiji texe ja cja, eñe c'e ndixũ.

C'e jña Mesías ne ra mama: “Ngue Cristo c'ü o 'ñeme Mizhocjimi ra manda.”

²⁶ O ndünrũ c'ua e Jesús:

—Nguetscö e Cristo; rí ñagövi.

²⁷ Nuc'ua o säjä c'o o discípulo. Me mi cjiññiji c'ua, jenga mi ñavi 'na ndixũ. Pero dya cjó xipji:

—¿Jenga in ñavi ne ndixũ? ¿Pje in önü nu?, ro 'ñeñeji.

²⁸ Nuc'ua c'e ndixũ o zogütjo c'ü nu xäjñä. O ma c'ua cja c'e ndajñiñi. O ma xipji c'o nte:

29 —Xä'däji dya. Mö rá ma nuji 'naja bëzo c'ü o xitsi texe c'o ró cjagö. 'Na ri ngueje e Cristo c'ü.

30 Nuc'ua o mbedyeji cja c'e ndajñiñi. O möji nu ja je mi bübü e Jesús. 31 'Ma ndänt'ä ma ñaji c'e ndixü c'o nte, nuc'ua c'o o discípulo ma xipjiji e Jesús:

—Nu'tsc'e, xöpüte; ni jyodü rí sigue xëdyi.

Pero dya o zi'i. 32 E Jesús o xipji c'ua c'o o discípulo:

—Nuzgö rí pë's'igö c'ü rá si'i; nu'tsc'eji dya in pãrãgueji.

33 Nuc'ua c'o discípulo mi pötma mamaji:

—¿Cjó ngue c'ü ro tunpü c'ü ra zi'i nu?

34 E Jesús o xipjiji c'ua:

—C'e jñönü c'ü ni zëzhi in mü'bü, ngue c'ü rí cjagö c'ü ne'e nu c'ü o ndäcjägö, y rá cjuatpügö texe c'ü ne angueze. 35 ¿Cjo dya in mamagueji xe bëzhi nziyo zana cja ra zädä dagrëxü? Pero rí xi'tsc'öji, jñanchjãji dya, yo nte yo va ëjë ra dyärãji yo in jñagö, chjëntjoji nza cja o ndëxü c'o ya na jo ra dagü. 36 Nu c'ü tagü jo mäjä c'ü; na ngueje bübü c'o ra 'ñejmezü. Sido ra bübütjoji; dya ra ndüji. Nguet'ua c'ü tagü 'ñe c'ü podü 'natjo c'ua ra mäjävi. 37 Na ngueje na cjuana c'ü je mama a cjava: “Naja ngue c'ü podü. C'ü 'naja ngue c'ü tagü.” 38 Ró täc'ägöji rí chagüji nu ja dya i pëpiji. Nandyo c'o o pëpji. Nu'tsc'eji in tagüji c'o o mbodü anguezeji.

39 Na puncjü c'o mi menzumü cja c'e ndajñiñi c'ü mi tsja a Samaria o 'ñejmeji e Jesús na ngueje c'o vi mama c'e ndixü. Vi mama c'e ndixü: “O xitsi texe c'o ró cjagö”, eñe. 40 'Ma o säjä c'o mi menzumü a Samaria nu ja mi bübü e Jesús, c'o nte mi süjmüji ja

nzi pa e Jesús. Nguéc'ua va nguejme c'ua yepa nu. ⁴¹ Xenda na puncjü c'o o 'ñejme c'ua na ngueje c'o mi mama e Jesús. ⁴² O mama c'ua c'o nte, o xipjiji c'e ndixũ:

—Ya rí pãrãjme na cjuana ne bëzo nu, ngueje nu o ëjë ra 'ñeme libre yo cãrã cja ne xoñijõmü, ngueje e Cristo. Rí ejmegõjme na ngueje c'o ì xitscõjme; y ya xo ró ärätsjẽjme c'o mama angueze.

Jesús sana al hijo de un empleado del gobierno

⁴³ 'Ma ya vi mezhe yepa nu, cjanu o mbedye c'ua nu. Cjanu o ma a Galilea. ⁴⁴ Na ngueje ya vi mama e Jesús: “Dya respetaoji 'na profeta cja o jñiñitsjẽjẽ.” ⁴⁵ 'Ma o zãt'ã a Galilea e Jesús, c'o mi cãrã nu, me co mäjã va jñandaji. Na ngueje xo vi möji cja c'e mbaxua a Jerusalén c'ü ni chjũ Pascua, vi jñandaji texe c'o vi tsja nu e Jesús.

⁴⁶ O yepe o ma c'ua e Jesús a Caná c'ü tsja a Galilea. Nujnu, nguejnu vi tsjapü c'ü e ndeje o mbëzhi vino. Nujnu, mi bübü nu, 'naja c'ü mi jmu'u. Nu c'ü nu t'i'i mi sö'dyë. Je mi bübü a Capernaum. ⁴⁷ Nu c'e jmu o dyärã je vi mbedye a Judea e Jesús; ya vi zãt'ã a Caná c'ü je tsja a Galilea. O ma c'ua nu ja je mi bübü e Jesús. O ma dyötü na puncjü ro zöbü a Capernaum, ro ma jopcü c'ü nu t'i'i na ngueje ya ma tũ'ũ. ⁴⁸ Nuc'ua e Jesús o xipji:

—Maco rí xi'tscõji cjó je nguetscõ, pero ìn ne rí jñandgueji c'ü rá cjagõ c'ü me rrã nojo c'ü rí mangueji: “Nunca rí jandgõji a cjanu”, rí 'ñeñeji. 'Ma jiyõ, dya rí 'ñejmezüji.

⁴⁹ C'e jmu o xipji:

—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, na jo ya rí sjöbü, ngue c'ua xe rí sürü rí jocü ìn ch'i. Ya va tũ'ũ.

⁵⁰ O mama c'ua e Jesús:

—Mague dya. Nu c'ü in ch'i'i, dya ra ndü'ü c'ü. Ra bübütjo.

Nuc'ua c'e bëzo o 'ñejme c'o jña c'o o xipji e Jesús. O ma c'ua. ⁵¹ 'Ma ya ma sjöbü angueze, o mbedye c'ua c'o o mbëpji. O ma ndünrüji. O xipjiji:

—Nu c'ü in ch'i'i bübütjo c'ü.

⁵² Nuc'ua c'ü nu tata c'e t'i o tsja t'önü ja hora o mbürü o jogü. O xipjiji c'ua:

—A ndä'ä 'ma o zünü siete, o c'ueñe c'e pa'a.

⁵³ Nuc'ua c'e tata ya o mbârã mi ngueje c'e hora c'ü vi xipji e Jesús: “In ch'i'i ra bübütjo.” Nuc'ua c'ü o tata c'e t'i o 'ñench'e o mü'bü e Jesucristo cja na 'ñe texe c'o mi cãrã o ngümü.

⁵⁴ 'Ma o mbedye e Jesús a Judea o ma a Galilea o jocü c'e t'i'i, ngue c'ü na yeje c'ü o jizhi e Jesús c'o nunca mi janda c'o nte.

5

Jesús sana al paralítico de Betesda

¹ Nuc'ua 'na nu pa mi cja o mbaxua c'o menzumü a Israel. O ma c'ua a Jerusalén e Jesús.

² Cja c'e ngoxtji a Jerusalén nu ja mi cjocüji o ndënchjürü, nujnu, bëxtjo mi bübü 'na t'ore. Cja c'e jña hebreo ni chjü Betesda c'ü e t'ore. Mi jãrã tsi'ch'a o porta nu. ³ Nunu mi orü nu, na puncjü c'o mi sö'dyë. Mi cãrã c'o mi ndëzhö, 'ñe c'o mi me'dye, 'ñe c'o dya mi sö ro 'ñömü. Mi te'beji ro pjö's'ü c'e ndeje. ⁴ Na ngueje mi bübü 'ma mi dat'ü 'naja o anxe Mizhocjimi nu ja je mi po c'e ndeje. Me mi ñus'ü c'e ndeje. C'ü ot'ü mi dat'ü cja c'e ndeje 'ma ya ra nguarü ra ñus'ü, mi jogü c'o pje nde ma

ngueme c'o mi sō'ö. ⁵ Mi bübü nu, 'naja bëzo c'ü ya mi pa'a treinta y ocho cjë'ë c'ü mi sō'dyë. ⁶ 'Ma o jñanda e Jesús mi orü c'e bëzo, o mbārã ya vi mezhe mi sō'dyë. Nuc'ua e Jesús o dyönü c'ua:

—¿Cjo in ne ra jots'ü?

⁷ O ndünrü c'ü mi sō'dyë:

—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, nuzgö, ojtjo cjó ra ngöcügö cja ne t'ore 'ma pjõ's'ü ne ndeje. 'Ma cja rí negö rá dat'ü, ya ni ot'ü ni dat'ü 'naja.

⁸ O ndünrü c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'e ñanga dya, xos'ü c'ü in pjžhĩ, nzhodü dya.

⁹ Nuc'ua exo jogü c'ua c'e bëzo. Ya o nduns'ü c'ua c'ü mi pjžhĩ. Nuc'ua ya o nzhodü c'ua c'e bëzo. Nu pa c'ü o nzhodü c'e bëzo ngue c'e sjüpa 'ma mi söyaji. ¹⁰ Nguec'ua c'o pje mi pjžhi cja c'o nte a Israel o xipjiji c'ü vi jogü:

—Ngue nu pa dya nu rí söyaji. Mama cja o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés, dya pje ra sō rí chunü nu in pjžhĩ nu pa dya.

¹¹ O ndünrü c'ua c'e bëzo:

—Nguejetsjë c'ü o jocüzü c'ü o xitsitsjējë: “Xos'ü nu in pjžhĩ, rí nzhodü dya.”

¹² O dyönüji c'ua:

—¿Cjó ngue c'e bëzo c'ü o xi'ts'i: “Rí xos'ü nu in pjžhĩ rí nzhodü?”

¹³ C'ü ya vi jogü, dya mi pārã cjó ngue c'ü vi jocü. Na ngueje e Jesús vi xögü vi cjogü cja c'o nte c'o ma puncjü. ¹⁴ Nu c'e ndajme c'ua, e Jesús o chöt'ü c'e bëzo a mbo cja c'e templo. O xipji:

—Jñanda dya, xã. Ya o jots'ü dya. Dya cja rí tsja dya c'o na s'o. 'Na pje ne ra ts'a'c'ü c'ü xenda rí sufrido.

¹⁵ O ma c'ua c'e bëzo. O ma xipji c'o mi pjëzhi cja c'o nte a Israel:

—Ngueje e Jesús c'ü o tsjacö o jozü.

¹⁶ Nguec'ua c'o nte a Israel me mi nuji na ü e Jesús. Mi jodüji ro mbö't'üji na ngueje mi cja'a yo, c'e sjüpa 'ma mi söyaji. ¹⁷ Pero o mama e Jesús:

—Mi Tatagö c'ü bübü a jens'e pëpjitjo; 'ñetscö xo rí pëpjitjogö, eñe e Jesús.

¹⁸ Nuc'ua c'o mi pjëzhi cja c'o nte a Israel xenda mi jodüji c'ua ro mbö't'üji. Na ngueje e Jesús dya mi sÿpü c'e pa'a c'ü söyaji; xo mi mama: “Mizhocjimi nguejmi Tatagö.” A cjanu mi cjäpü ra mbärâji c'ü Mizhocjimi angueze.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Nuc'ua e Jesús, o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji. Nuzgö exi ngue o T'izgö Mizhocjimi. Nguec'ua nunca rí cjägö c'ü rí netsjëgö. C'ü rí cja'a, nguextjo c'ü rí janda cja'a Mizhocjimi c'ü mi Tata. Na ngueje c'o cja'a mi Tata xo rí cjägö yo, na ngue o T'izü Mizhocjimi. ²⁰ Mi Tata me s'iyazü. Nguetzgö o T'izü angueze. Mi Tata jítsi texe c'o cja'a angueze. Xe ra jítsi c'o xenda na nojo bëpji que na ngueje yo, c'o rá cjägö. Nguec'ua me rí tsjijñigueji. ²¹ Mi Tata xos'ü c'o ya ni ndü'ü. Ünüji c'ü ra bübütjoi. Nuzgö o T'izü Mizhocjimi, xo ga cjatjozügö. Rá unütjo ra bübüji, nu c'o rí ne rá unütjo. ²² Mi Tata dya cjó ra jñünpü ngüenda. Ya o dyacügö mi Tata rá jünpü ngüenda texe yo nte. ²³ Nguec'ua, ra respetaozgöji c'ua ja nzi ga respetaoji mi Tata. Nu c'ü dya neze, dya xo ne mi Tata c'ü o ndäcjä.

²⁴ 'Yo nte, chjëntjui c'ü ya ni ndũji, na ngueje tũji o nzhubũji. Pero rí xi'tsc'öji c'ü na cjuana, nu c'ü ra dyätcä ín jñagö, 'ñe ra 'ñejme nu c'ü o ndäcjä, exta bübütjo. Nguéc'ua dya rá jünpü ngüenda ra ma sufrido. ²⁵ Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji, yo nte yo ya ni ndũ, ya ngue ra zädä y ya zädä dya, c'ü ra dyäräji ín jña'a, nutscö o T'izü Mizhocjimi. Nu c'o ra dyätcägö, rá unüji c'ü ra bübütjoji. ²⁶ Na ngue c'ua ja nzi ga cja Mizhocjimi je xo ga cjazgönu, nutscö o T'izü. Exo rí bübütjogö. ²⁷ Mizhocjimi xo o dyacü rá jünpü ngüenda yo nte. Na ngueje rvá êcjö cja Mizhocjimi. ²⁸ Dya cja rí tsjijñiji: "Pero, ¿ja rgá sô ne bëzo ra tsja yo?", in mangueji a mbo in mün'c'ejí. Na ngueje ra ts'a c'o xe rrã nojo, ra êjë nu pa'a 'ma ra dyätcä ín jñagö texe c'o ya ndũ. ²⁹ Texeji ra mbes'ejí c'ua ja t'ögüji. Nu c'o o tsja c'ü ne Mizhocjimi, ra ch'unüji c'ü sido ra bübütjoji. Nu c'o dya o tsja c'ü ne Mizhocjimi, ra jñünpüji ngüenda; ra sufridoji, dya ra nguarü.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ Xe ma ña'a e Jesús. O mama:

—Nunca rí c jagö c'ü rí netsjögö. Nu c'ü xitsi ín Tatagö a jens'e ngue c'ü rí c jagö c'ü. Rí jünpügö ngüenda texe yo cãrã cja ne xoñijö mü. Na jo c'ua nzi rga c jagö rá jünpüji ngüenda, na ngueje dya rí jodügö rá cja c'ü rí netsjê. Nuzgö rí c jagö c'ü ne'e mi Tatagö c'ü o ndäcjä. Nguextjo c'o rí c jagö c'o. ³¹ 'Ma ri nguextjoz gö ri mama c'ü exi ngue o T'izgö Mizhocjimi, ro sô ri mangueji 'ma, c'ü dya cjuana. ³² Pero rí xi'ts'iji, bübü ne 'naja c'ü mama pje pjëts cö. Rí pãrãgö c'ü na cjuana c'ü mama angueze. ³³ Nu'tsc'ejí i chãjãgueji o mböcjimi

'ñe o levita o ma tsjapüji t'önü e Juan pje pjëtscö. Angueze o xipjiji c'ü na cjuana. ³⁴ Zö na cjuana c'ü o mama e Juan, dya nda ni muvi na ngueje nguetjo bëzo. Pero rí mbeñc'ejí c'o jña c'o o mama e Juan. Ngue c'ua ra sô rí 'ñejmezüji, rá jocuts'ü in mü'büji. ³⁵ 'Na sivi ü's'üji cja 'ñiji. Je xo ma cjatjonu e Juan, mi jí'tsc'ejí o 'ñiji Mizhocjimi. Nu'tsc'ejí i mäjäji ja nzi pa co c'o vi xi'ts'iji. ³⁶ E Juan o mama pje pjëtsigö; pero bübü c'o xenda ni 'ñetse pje pjëtsigö. Ngue c'o rí cjägö c'o o dyacü mi Tatagö a jens'e. Rá cjuatügö texe nu c'o o dyacü rá cjägö. Nuc'o, ngue c'ü ni 'mãrã c'o, c'ü na cjuana o ndäcjä mi Tata. ³⁷ A cjanu, mi Tata c'ü o ndäcjägö mama na cjuana pje pjëtsigö, zö nunca in ätpäji o jña'a 'ñe dya xo xogü in chöji ngue c'ua rí pärãgueji ja ga cja c'ü. ³⁸ Dya xo in ench'e in mü'büji o jña Mizhocjimi, na ngueje dya in ejmezügöji nutscö o ndäcjä mi Tata. ³⁹ In xörüji na jo cja o jña Mizhocjimi, na ngueje in cjincjeji 'ma rí xörügueji ra ch'a'c'üji c'ü rí bübütjoji. Nguetsjë yo jña'a yo je mama pje pjëtsigö. Nguetscö rí unügö c'ü rí bübütjoji. ⁴⁰ Pero dya pje in neji rí 'ñejmezüji. 'Ma ri 'ñejmezüji ro da'c'ejí 'ma c'ü ri bübütjogueji.

⁴¹ 'Nuzgö dya pje rí jodütsjögö c'ü ra mama yo nte na nozgö. ⁴² Pero nutscö rí päjtc'ägöji cja in mü'büji. Rí pärãgö c'ü dya pje in s'iyaji Mizhocjimi. ⁴³ Mi Tata a jens'e o ndäcjä ró ëcjö ngue c'ua rá cjägö c'ü ne angueze. Pero nu'tsc'ejí, dya pje in säcjägöji. 'Ma cjó c'o ra ë mama c'ü pjëzhi na nojo, nuc'ü, ngue c'ü rí säjäji c'ü. ⁴⁴ ¿Ja rgá sô rí 'ñejmezüji? Dya sô. Na ngueje me in unüji ngüenda c'ü mama yo nin minteji na jots'ejí. Dya in ne rí

unüji ngüenda o jña Mizhocjimi c'ü xi'tsc'ejí cjó je ngue c'ü exna cjuana na jo'o. ⁴⁵ Dya rí tsjijñigueji c'ü rá cö'c'öji a jmi ín Tatagö a jens'e. Bübü c'ü na cö'c'ejí. Ngueje o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés. In cjiñigueji c'ü me na jotsc'ejí na ngueje in tjëji c'e ley, pero je ngue c'ü ni 'ñetse c'ü na s'o in cjaí. ⁴⁶ Nu 'ma ri 'ñejmegueji yo o dyopjü e Moisés, xo ri 'ñejmezügöji; na ngueje e Moisés o dyopjü cja o jña Mizhocjimi c'ua ja ga cjazgö. ⁴⁷ 'Ma dya in ejmeji yo o dyopjü e Moisés, ¿ja rgui 'ñejmezügöji c'ü rí mangö?

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹ 'Ma ya o nguarü yo, o ma e Jesús nu 'nanguarü c'e zapjü a Galilea c'ü xo ni chjü Tiberias. ² Me mi pöji na puncjü o nte'e. Na ngueje mi nuji c'o mi jizhi 'ma mi jocü c'o mi sö'dyë. ³ O ma e Jesús cja 'na t'eje. O mimi nu co nu c'o o discípulo. ⁴ Ya mi ngue ro zädätjo c'e mbaxua c'ü ni chjü Pascua c'ü cja yo nte a Israel. ⁵ O jñe'ch'e c'ua e Jesús, o jñanda me ma puncjü o nte c'o ma ëjë nu ja mi бүбү angueze. O dyönü c'ua e Felipe:

—¿Ja je rá tōmüji c'ü ra zi'i yo?

⁶ Mi mama yo, na ngueje ma sö e Felipe, mi cja e Jesús. E Jesús ya mi pãrã c'ü ro tsja'a. ⁷ Nuc'ua o ndünrú e Felipe:

—Yeje ciento mbëxo tjömëch'i, dya ra zöji, zö rá xënji nde ri nde'ejí.

⁸ Nuc'ua o ña c'ua 'naja c'o o discípulo c'ü mi ngueje e Andrés c'ü nu cjuarma e Simón Pedro, o xipji e Jesús:

9 —Bübü va 'naja t'i, nu jün tsi'ch'a tjömech'i ndëxü, cja na yeje jmõ'õ. Pero, ¿ja ra zö texeji? Na puncjüji.

10 Nuc'ua o mama e Jesús, o xipji c'o o discípulo:
—Nudya, xipjiji ra mimi dya, yo nte'e.

Mi cja na puncjü o pjindyo nu ja mi cãrãji. O mimiji c'ua. Po mi tsi'ch'a mil o bëzo. 11 Nuc'ua o jñü c'o tjömech'i e Jesús. Cjanu o unü 'na pöjô Mizhocjimi. Nuc'ua, cjanu o unü c'ua c'o o discípulo. Nuc'ua c'o o discípulo o unüji c'o ya vi mimi. Ya nde unüji c'ua c'o jmõ'õ. O zì'iji. O ziji texe c'o mi neji. 12 O nijmiji na jo. O xipji c'ua e Jesús c'o o discípulo:

—Tsis'iji yo ya mboncjü, yo nde ndetjo, ngue c'ua dya pje ra nguejme.

13 O jmutüji c'ua c'o nde mi ndetjo. O nizhi doce cánista nu c'o tsi'ch'a tjömech'i ndëxü. Nuc'o, ngue c'o o mboncjü c'o vi ziji. 14 Nuc'ua c'o nte 'ma o jñandaji c'o vi tsja'a e Jesús mi mamaji:

—Na cjuana ngueje ne profeta nu ro ëjë cja ne xoñijö mü.

15 O mbãrã e Jesús mi neji ro zidyiji ngue c'ua ro tsjapüji a fuerza ro manda. Nguéc'ua va xögü e Jesús o matsjë na yeje cja 'na t'eje.

Jesús camina sobre el agua

16 Nuc'ua 'ma ya o nzhã'ã, ya o zöbü c'ua c'o o discípulo, o zät'ãji cja c'e zapjü. 17 Cjanu o dat'üji cja 'naja bü'ü. Je mi möji nu 'nanguarü c'e ndeje a ma Capernaum. Ya vi xömütjo. E Jesús dya be ma sãjä nu ja mi bübü anguesji. 18 Me mi pjõ's'ü c'e ndeje na ngueje mi vü na zëzhi e ndajma. 19 'Ma ya vi möji tsi'ch'a o 'ñanto kilometro o jñandaji e Jesús c'ü

mi nzhodü xes'e e ndeje. Ya mi ngue ro zät'ä cja c'e bü'ü. Me co züji c'ua. ²⁰ Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—Nguetscö e Jesús. Dya rí sũgueji.

²¹ Nuc'ua anguesji o mäjäji. O xipjiji c'ua e Jesús ro dat'ü cja c'e bü'ü. Exo zät'ä c'ua c'e bü'ü cja c'e jñiñi nu ja je mi möji.

La gente busca a Jesús

²²⁻²⁴ Mi cārã c'o nte c'o vi nguejme 'nanguarü c'e trazapjü nu ja vi unü 'na pöjõ Mizhocjimi e Jesús cjanu unüji o tjõmech'i c'o o ziji. Anguezeji vi unüji ngüenda c'ü mi 'natjo bü'ü c'ü mi järã c'e xõmü. Y 'ma vi dat'ü c'o discípulo cja c'e bü'ü, dya dat'ü e Jesús co anguezeji, nguec'ua c'o discípulo vi mötsjëji. Nguec'ua c'ü na yejnu pa c'o nte mi jodüji e Jesús, pero dya o chõt'üji. Dya xo jñandaji c'o o discípulo. Nguec'ua como vi säjä ja nzi bü'ü c'o vi 'ñeje a Tiberias, o tsja c'ua c'o nte o dat'üji cja c'o bü, o möji c'ua a Capernaum o ma jyodüji e Jesús.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ 'Ma o chõt'üji a Capernaum nu 'nanguarü cja e ndeje o xipjiji:

—Xöpüte, ¿jinguã i säjãgue a 'ñecjua?

²⁶ O ndünrú c'ua e Jesús:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji. Ró da'c'ejí tjõmëch'i ngue c'ua ri unnc'ejí ngüenda c'ü ngue o T'izgõ Mizhocjimi, ngue c'ua ri 'ñejmezüji. Pero c'ü va 'ñe jongöji, dya ngue para rí 'ñejmezüji. Ngue c'ü in neji rá da'c'üji na yeje c'o ra nijmi in pjemeji. ²⁷ C'e jñõnü c'ü rí sigöji, tjezetjo c'ü. Nguec'ua, dya me rí jyonn'ejí c'o. Jyodüji c'e jñõnü c'ü dya ra tjeze, c'ü sido rí bübüttöji. Nutscö rvá êcjõ cja Mizhocjimi, nguetscö rá da'c'üji c'e jñõnü c'ü sido rí bübüttöji.

Mizhocjimi c'ü mi Tatagö ya jizhi c'ü o ndäcjä rá da'c'eji a cjanu.

²⁸ O ndünrú c'ua c'o nte o xipjiji e Jesús:

—¿Pje rá c'ajme ngue c'ua rá c'ajme c'ü ne'e Mizhocjimi?

²⁹ O ndünrú c'ua e Jesús. O xipjiji:

—Nunu, ngueje c'ü ne Mizhocjimi: rí 'ñejmezügöji na ngueje o ndäcjä angueze.

³⁰ O xipjiji c'ua:

—¿Pje na mbë c'o rí jítscöjme ngue c'ua rá jandagöjme; ngue c'ua rá ejmets'üjme? ¿Pje na mbëjè c'o rí tsjague? ³¹ C'o ín mboxtitaji o ziji o maná nu cja ndajyadü, 'ma mi cārāji nu, co e Moisés. C'ua ja nzi ga t'opjü: “O unüji ro ziji tjõmëch'i c'o vi 'ñeje a jens'e”, eñe. ¿Cjo xo sò rí tsjague a cjanu?

³² O ndünrú c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. E Moisés dya ngue c'ü o dya'c'üji o tjõmëch'i c'o vi 'ñeje a jens'e; ngue mi Tatagö. C'e tjõmëch'i c'ü o zi c'o ín mboxtitaji, dya ngue c'ü exna cjuana ni muvi. Mi Tatagö je unü c'e tjõmëch'i c'ü exna cjuana ni muvi c'ü vi 'ñeje a jens'e. ³³ Na ngueje o tjõmëch'i Mizhocjimi ngueje c'ü vi 'ñeje a jens'e c'ü unü c'ü ra bübütjo yo cārā texe cja ne xoñijõmü, eñe e Jesús.

³⁴ O xipjiji c'ua:

—Nu'tsc'e nin t'ecjañumü, sido rí dyacöjme ne tjõmëch'i nu.

³⁵ E Jesús o xipjiji:

—Nuzgö, nguetscö e tjõmëch'i c'ü ra dya'c'eji c'ü rguí bübütjogueji. Nu c'ü ra ëjë co nuzgö, dya ra zant'a. Nu c'ü ra 'ñejmezügö, dya ra ndüre. ³⁶ Ya

ró xi'ts'iji, zö xi i jñandgaji ró c jagö c'ü na nojo, pero dya pje in ejmezügöji. ³⁷ Texe nu c'o dacügö mi Tata, ra ëjëji co nutscö ra 'ñejmezüji. Nuzgö, dya rá täjägö ra ma c'o. ³⁸ Rvá ëjëgö a jens'e; dya pje ngue c'ü rá c jagö c'ü rá ne'e. Rá cja'a c'ua ja ga ne'e mi Tatagö c'ü o ndäcjä. ³⁹ Nunu, ngueje c'ü ne'e Mizhocjimi, nu c'ü o ndäcjä; ne'e c'ü dya rá bëzhi ne ri 'naja c'o o dyacü. 'Ma rá ëcjö na yeje rá xos'üji. ⁴⁰ Nunu, ngueje c'ü ne'e mi Tata c'ü bübü a jens'e: texe c'o unü ngüenda nguezgö o T'izü Mizhocjimi, y ejmezügöji, ra ch'unü c'ü rguí bübütjoji co Mizhocjimi. 'Ma rá ëcjö na yeje rá xos'üji.

⁴¹ C'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel mi pötma mamatsjëji na ngueje dya mi ejmeji c'ü vi mama e Jesús: “Nguetscö e tjömëch'i c'ü vi 'ñeje a jens'e.”

⁴² Mi mamaji c'ua:

—Nunu, ¿cjo dya ngueje e Jesús nu o t'i e José? Nu tata 'ñe nu nana rí pãrãgöji. Nunu, ¿jenga mama dya nu: “Rvá ëjë a jens'e”?

⁴³ E Jesús o xipjiji c'ua:

—Dya rí pötqui mamatsjëgueji yo. ⁴⁴ Dya cjó sö ra ëjë co nutscö nu 'ma dya ra 'ñünbü o mü'bü mi Tata c'ü bübü a jens'e c'ü o ndäcjä. Nuzgö, 'ma rá ëcjö na yeje rá xos'ü nu c'o. ⁴⁵ Ya t'opjü cja o jña Mizhocjimi c'o o dyopjü c'o profeta: “Mizhocjimi ra nda xöpüji.” A cjanu texe c'o ätä mi Tata, 'ñe pãrãji pje pjëzhi c'ü mama, va ëji co nutscö.

⁴⁶ 'Zö ätpäji o jña Mizhocjimi, pero dya jandaji ja ga jmi. C'ü o jñanda nguextjozügö rvá ëjëgö cja Mizhocjimi. Nguezgö ró janda mi Tata. ⁴⁷ Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji, nu c'ü ejmezügö ra ch'unü

c'ü rguí bübütjo co Mizhocjimi para siempre. ⁴⁸ Nguetscö e tjõmëch'i ngue c'ua rí bübütjogueji. ⁴⁹ Nu c'o nin mboxtitaji o ziji c'e maná nu cja ndajyadü. Pero o ndũ'ũ c'o. ⁵⁰ Nguetscö nu e tjõmëch'i nu vi 'ñeje a jens'e. Nguec'ua nu c'ü ra zi'i nu, dya ra ndũ'ũ, ra bübütjo. ⁵¹ Exi rgá büntcjö, nguec'ua sö rá da'c'üji c'ü rí bübütjogueji. Je rvá ëjëgö a jens'e. 'Ma cjó c'o ra zi'i nu e tjõmëch'i ra ch'unü c'ü rguí bübütjo. Ne tjõmëch'i c'ü rá unügö nu, ngueje ín cuerpogö. Nuzgö rá unügö ngue c'ua ra bübütjo yo cãrã texe cja ne xoñijõmü.

⁵² Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel mi ña, mi ñatsjëji. Mi mamaji:

—¿Ja rgá sö ra dyacöji o cuerpo rá siji?

⁵³ E Jesús o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'tsc'öji. Nutscö rvá ëcjö cja Mizhocjimi. 'Ma dya rí si'iji ne tjõmëch'i c'ü ngueje ín cuerpogö, 'ñe 'ma dya rí si'iji ín tsjigö, dya rí bübüji. ⁵⁴ Nu c'o ra zi'i e tjõmëch'i c'ü ngueje ín cuerpogö 'ñe ra zi ín tsjigö ra ch'unü c'ü rguí bübütjoji. Nutscö 'ma rá ëcjö na yeje rá xos'ü nuc'o. ⁵⁵ C'e jñõnü c'ü na cjuana c'ü rí siji ngue ín cuerpogö c'ü; 'ñe ín tsji'igö. ⁵⁶ Nu c'ü ra zi nu e jñõnü c'ü ngueje ín cuerpogö, 'ñe ra zi ín tsjigö ra bübüzügö. Y nutscö je rá bünc'ö cja o mü'bü angueze. ⁵⁷ Mi Tata c'ü o ndäcjä exi bübütjo c'ü. Nguec'ua exo rgá bübütjogö. Nu c'ü ra zi c'e jñõnü c'ü ngue ín cuerpogö 'ñe ín tsjigö, xo ra bübütjo, na ngueje exi rgá büntcjö. ⁵⁸ Nguetscö e tjõmëch'i, rvá ëjëgö a jens'e. Dya nza czazgö c'e maná c'ü o zi ín mboxtitaji. Nuc'o, o ndũ c'o. Pero c'ü ra zi'i nu e

tjõmëch'i c'ü nguetscö, dya ra ndũ, ra bübütjo co Mizhocjimi para siempre.

⁵⁹ Nu yo jña'a yo, o mama e Jesús 'ma mi bübü a Capernaum 'ma mi xöpü c'o nte cja c'ü o nintsjimiji.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Na puncjü c'o mi tjünt'ü a xütjü e Jesús, 'ma o dyäräji, o mamaji:

—Me na jyü yo jña'a yo. ¿Cjó ra sö'ö ra dyätä yo?

⁶¹ O mbärätsjê e Jesús c'o mi mamatsjêji. O xipjiji c'ua:

—¿Cjo in ne rí chjench'eji a xütjü na ngueje ró xi'ts'iji yo jña'a yo? ⁶² ¿Pje rí tsjagueji 'ma, 'ma rí jñandgaji rá magö a jens'e nu ja ot'ü rmí bünc'ö? Nutscö rvá êcjö cja Mizhocjimi. ⁶³ Ngueje o Espíritu Mizhocjimi c'ü da'c'üji rí bübüji. Dya pje ni muvi e cuerpo. Yo jña'a yo rí xi'ts'igöji je va êjê cja o Espíritu Mizhocjimi yo. Ngueje yo da'c'üji rí bübütjoji. ⁶⁴ Pero bübüts'ügueji c'o dya pje ejmezügö.

E Jesús ya mi pārã ndeze 'ma ot'ü cjó ngue c'o dya mi ejme. Ya nde mi pārätjo cjó ngueje c'ü ro nzhö'ö.

⁶⁵ O mama c'ua e Jesús:

—Ya ró xi'ts'iji, dya cjó ra sö ra êjê co nuzgö, 'ma dya ra ñünbü o mü'bü mi Tata c'ü bübü a jens'e.

⁶⁶ 'Ma o nguarü o mama yo jña'a, na puncjü c'o o chjench'e a xütjü, dya cja o ndünt'üji o xütjü e Jesús.

⁶⁷ O mama c'ua e Jesús o xipji c'o doce discípulo:

—¿Cjo xo in ne rí chjench'eji a xütjü, c'ü dya cja rí chjünt'üji in xütjügö?

⁶⁸ O ndünrú c'ua e Simón Pedro:

—Pero ín Jmuts'üjme, ¿cjó rá ma teñegöjme? Na ngueje nguextjots'ügue ín xitsijme ja rga sö rá bübüjtöjme co Mizhocjimi para siempre. ⁶⁹ Nutscöjme rí ejmets'ügöjme. Rí pãrãjme ngue'tsc'e e Cristo. Ngue'tsc'e o T'its'ü Mizhocjimi c'ü exi bübütjo.

⁷⁰ O ndünrú c'ua e Jesús:

—In doceji. ¿Cjo dya ró juan'c'ügöji? 'Na-jats'ügueji bübü c'ü dya jo cja o mü'bü.

⁷¹ Nu c'ü mi mama e Jesús, mi ngueje e Judas Iscariote, c'ü mi ngue o t'i e Simón. Na ngueje nguejnu ro nzhö'ö e Jesús. Mi ngueje 'naja c'o doce discípulo.

7

Los hermanos de Jesús no le creían

¹ 'Ma o nguarü yo, mi nzhodü e Jesús a Galilea. Dya mi ne ro nzhodü a Judea, na ngueje mi cãrã nu, c'o mi ne ro mbö't'üji e Jesús. ² Ya mi ngue ro zädätjo 'na mbaxua c'ü mi cja c'o nte. Mi ät'äji ts'ingumü c'o mi ngueje o dyëza. Mi mimiji cja c'o ts'ingumü 'ma mi cjaji c'e mbaxua. ³ C'o o cjuarma e Jesús o xipjiji c'ua:

—Na jo rí pedyegue va. Mague a Judea ngue c'ua c'o in discípulo c'o cãrã nu, xo ra jñantc'aji yo ín cjague yo me na nojo. ⁴ Nu c'ü ne'e pje ra tsja'a, ra tsja ngue c'ua ra jñanda yo nte. Nu 'ma ín cja'a yo me na nojo, jizhitsjējē ngue c'ua ra jñanda texe yo nte.

⁵ Ne xo ri ngueje c'o o cjuarma, dya xo mi ejmeji e Jesús. ⁶ O mama c'ua e Jesús:

—Dya be va sädä nu 'ma ra mbäräji cjó nguetscö. Nuzgö dya be sö'ö rá magö. Pero nu'tsc'ejí sö rí mötjoi nu hora c'ü in ne rí möji. ⁷ Nu'tsc'ejí, dya sö ra nuc'ejí na ü yo cärã cja ne xoñijö mü. Nguetscö je nugüji na ü, na ngueje rí xipjigöji c'ü na cjuana, rí xipjigöji me na s'o cjaji. ⁸ Nu'tsc'ejí, möji cja c'e mbaxua. Nutscö dya be rá magö cja c'e mbaxua, na ngueje dya be va sädä c'ü ne'e Mizhocjimi c'ü ya rá magö.

⁹ Nu 'ma o mama yo, xe o nguejmetjo a Galilea.

Jesús en la fiesta de las chozas

¹⁰ Nuc'ua o ma cja c'e mbaxua c'o o cjuarma. E Jesús xo ma'a c'ua. Pero nuc'ü, dya cjó o xipji ja va ma. O matsjējē. ¹¹ Nu cja c'e mbaxua, c'o pje mi pjēzhi cja c'o nte mi jodüji e Jesús, mi mamaji:

—¿Ja je ri bübüxã c'e Jesús?, eñeji.

¹² Na puncjü nte c'o me mi tsjojne mi mamaji ja cja mi cja e Jesús. Mi cärã c'o mi mama: “Na jonte c'e bëzo c'ü.” Nu c'o dyaja mi mamaji: “Dya jonte c'ü. Onpü yo nte.”

¹³ C'o nte mi sūji c'o pje mi pjēzhi. Nguec'ua dya cjó mi mama na jo ja ma cja e Jesús.

¹⁴ Cja mi patjo nziyo pa'a c'ü mi cjaji c'e mbaxua. Xe mi bëzhi nziyo pa ro nguarü. O zät'ä c'ua e Jesús cja c'e templo. Ya je nguejnu o xöpü c'ua c'o nte. ¹⁵ C'o pje mi pjēzhi mi cijñiji: “Nunca rí ärägöji a cjanu.” Pero mi mamaji:

—¿Ja ga mbärã yo? Dya o ma ja ro xörü.

¹⁶ O ndünrü c'ua e Jesús:

—Nu yo rrã xöpü yo nte, dya rí mamatsjējēgö yo. Nu c'ü o ndäcjägö ngue c'ü je o xöcügö c'ü. ¹⁷ 'Ma cjó c'o ne ra tsja'a c'ü ne'e Mizhocjimi, ra mbärã

cjo je va ëjẽ cja Mizhocjimi yo rí xöpügö yo nte, o maxque rí mamatsjējēgö yo. ¹⁸ Nu c'ü xöpü c'ü mamatsjējē, jodütsjējē c'ü ra mama yo nte: “Me na jo 'na xöpüte”, ra 'ñeñeji. Nuzgö rí jodügö c'ü ra mamaji me na jo Mizhocjimi c'ü o ndäcjä. Nuzgö rí mamagö c'ü na cjuana, dya bëchjine.

¹⁹ 'Nu'tsc'eji, ¿cjo dya o dya'c'üji c'e ley e Moisés? Pero ne ri 'najats'ügueji dya in cjaji c'ü mama c'e ley. Maco mama c'e ley c'ü dya rá pö't'üteji, ¿jenga in jongügöji rí pötcüji?

²⁰ O ndünrö c'ua c'o nte, o xipjiji:

—Nu'tsc'e, bübü demonio cja in mü'bügue. ¿Cjó ngue c'ü ra jyonc'ü ra mbö'tc'ü?

²¹ O ndünrö c'ua e Jesús:

—'Natjo c'ü ró cjagö, pero nuc'ua texets'üji me o sjëyats'üji c'ü ró cjagö. ²² Cja o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés, xi'ts'iji rí meyaji in cuerpoji. C'ü ni tsjaji a cjanu, dya ngue e Moisés c'ü o mbürü; ngueje c'o in mboxtitaji c'o o mbürü ndeze mi jinguã. Bübü 'ma in meyaji in cuerpoji nu pa c'ü rí söyaji. ²³ Nu pa c'ü rí söyaji in meyaji o cuerpo 'na bëzo ngue c'ua rí cumpleji o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés. ¿Jenga me in ünngügöji c'ü ró jopcügö texe o cuerpo 'na bëzo nu pa c'ü rí söyaji?

²⁴ Tsijñiji na jo c'ua ja ga mama o ley e Moisés. Nuzgö, zö ró jocü 'na bëzo c'e pa c'ü rí söyagöji, pero na jo c'ü rvá cjagö.

Jesús habla de su origen

²⁵ Ja nzi c'o mi menzumü a Jerusalén o mamaji c'ua:

—Nujnu, ¿cjo dya ngueje nu jodüji ra mbö't'üji?

²⁶ Maco, ña'atjo dya nu. Dya pje sũ'ü nu. Dya cjó

pje xipji. Mbārã, c'o pje pjězhi, ¿cjo ri cjiññiji c'ü ngueje e Cristo nu? Po jiyö. ²⁷ Na ngueje nutscöji rí pārãgöji na jo ja je menzumü nu. 'Ma ra êjë e Cristo, nuc'ü, dya cjó ra mbārã ja rguí 'ñeje.

²⁸ E Jesús o ña'a na jens'e nu cja c'e templo nu ja mi xöpü c'o nte, o xipjiji:

—Nu'tsc'eji, ¿cjo in pãcãji? ¿Cjo in pārãji na jo ja je rí menzumü? Nuzgö dya ró êtsjējēgö. Na ngueje bübü 'naja c'ü exna cjuana o ndäcjägö, c'ü dya in pārãgueji. ²⁹ Pero nuzgö rí pārãgö c'ü, na ngueje je rvá êcjö cja angueze. Ngueje angueze o ndäcjägö ró êjë a 'ñecjua.

³⁰ Nuc'ua, mi ne ro zürüji c'ua. Pero dya cjó o pënch'i, na ngueje dya be ne Mizhocjimi ro zürüji. ³¹ Na puncjü c'o nte c'o mi cãrã nu, o 'ñejmeji e Jesús. Mi mamaji:

—Dya cjó sö ra tsja c'o xe rrã nojo. ¿Cjo ri ngueje e Cristo nu?

Los fariseos mandan policías a llevar preso a Jesús

³² C'o fariseo o dyärãji c'ua c'o mi mama c'o nte. Na ngueje c'o nte mi tsjojne ma ñaji c'o mi cja'a e Jesús. Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o ndäjãji o policia ro ma, ro ma zürüji e Jesús. ³³ O mama c'ua e Jesús:

—Xe quejme ja nzi zana c'ü xe rá mimiji. Nuc'ua ra zädã c'e pa 'ma rá ma nu ja bübü c'ü o ndäcjä ró êjë. ³⁴ Nuc'ua rí jyongügöji. Dya cja rí chöcügöji. Nu ja rá bübügö, dya sö rí möcjeji.

³⁵ Nuc'ua c'o pje mi pjězhi cja c'o nte a Israel o pötva mamaji:

—Mbārã, ¿ja je ra ma'a nu? ¿Jenga xitsiji c'ü dya cja rá töt'üji? Mbārã, ¿cjo je ra ma cja yo ín menzumügöji a Israel c'o pjöt'ü cja yo dyaja nte? Mbārã, ¿cjo ra ma xöpü c'o dyaja nte'e? ³⁶ Mbārã, ¿ja cja'a nu o mama: “Rí jyongüji pero dya rí chöcüji”? Xo o xitsiji: “Nu ja rá bübügö, dya pje ra sö'ö rí sät'äji.”

Ríos de agua viva

³⁷ C'e pa c'ü bēpja c'e mbaxua ngue c'ü xenda mi sūpüji. Nuc'ua c'e pa'a c'ü, o böbü e Jesús. O zopjü c'ua c'o nte, o xipjiji:

—Ma cjó c'o türe, xä'däji co nutscö. Si'iji c'e ndeje c'ü rá da'c'üji rí siji. ³⁸ Nu c'o ra 'ñejmezügö, ra zädä anguezeji c'ua ja nzi ga mama cja o jña Mizhocjimi: A mbo cja o mü'bü ra chjëntjovi nza cja 'na mbereje c'ü peje na puncjü o ndeje. Nguec'ua xo ra zi'i c'o dyaja, ngue c'ua xo ra bübütjovi.

³⁹ Nujyo o mama e Jesús, nguejyo ro tsja o Espíritu Mizhocjimi c'ü ro ch'unü nu c'o ro 'ñejme e Jesús. C'e Espíritu dya be ma ējē c'ü, na ngueje dya be vi ma e Jesús cja nu Tata c'ü bübü a jens'e.

División entre la gente

⁴⁰ Nuc'ua 'ma o dyäräji yo jña'a yo, mi cārã c'o o mama:

—Nunu, na cjuana ngueje e profeta nu mi te'beji.

⁴¹ Dyaja c' o o mama c'ua:

—Ngueje e Cristo nu o ndäjä Mizhocjimi nu.

Mi cārã c'o dyaja c'o o mama:

—Nujnu je menzumü a Galilea. Nguec'ua, ¿ja rgá sö ra tsja e Cristo nu? ⁴² Na, ¿cjo dya mama

cja yo ya t'opjü: “E Cristo je ri ngueje o mboxbëche e David”? ¿Cjo dya xo mama: “Je ra te'e cja c'e ts'ijñiñi a Belén nu ja mi menzumü e David”?

⁴³ Nuc'ua a cjanu, o xögü c'ua c'o nte'e, na ngueje dya mi 'natjo o pjeñeji ma nguiñiji e Jesús. ⁴⁴ Mi cãrã c'o mi ne ro zürü e Jesús. Pero dya cjó xo o pënch'i angueze.

Las autoridades no creen en Jesús

⁴⁵ Nuc'ua c'o policía o nzhogü c'ua c'o. O möji cja c'o ndamböcjimi 'ñe cja c'o fariseo. Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o dyönüji c'ua:

—¿Jenga dya i siji e Jesús?

⁴⁶ O ndünrü c'ua c'o policía:

—Nunca rí ärjme ra ña 'na bëzo c'ua nzi ga ña'a c'e bëzo c'ü.

⁴⁷ O ndünrü c'ua c'o fariseo, o xipjiji c'o policía:

—¿Cjo ya xo o dyon'c'ügueji? ⁴⁸ Tsjijñiji dya xã. ¿Cjo ya xo bübü o jmu'u 'ñe o fariseo c'o ya o 'ñejme e Jesús? Iyö. ⁴⁹ Nu yo nte'e yo, dya pje pãrãji o ley Mizhocjimi. Dya pje sö ra zät'ãji a jmi Mizhocjimi.

⁵⁰ E Nicodemo nu c'ü vi ma'a 'na nu xömü cja e Jesús, mi ngueje 'naja c'o fariseo. O mama angueze:

⁵¹ —Cja ín leygöji, dya sö rá mamaji c'o na s'o vi tsja 'na bëzo c'ü dya be ri ärãji c'o mama angueze, y c'ü dya be ri pãrãji ja cja c'ü cja'a.

⁵² O ndünrü c'ua c'o fariseo, o xipjiji e Nicodemo:

—Nu'tsc'e, Nicodemo, ¿cjo xo ín menzumügue a Galilea? Ni jyodü rí ñu'u yo ya t'opjü, ngue c'ua rí ñuxã c'ü dya cjó ra te'e a Galilea c'ü ri ngueje profeta.

La mujer adúltera

⁵³ Nuc'ua, como ya vi nguarü c'e mbaxua, o ma nzi 'najaji o ngumüji.

8

¹ E Jesús o ma c'ua cja c'e t'eje c'ü ni chjü Olivos. ² Nuc'ua 'ma mi xörtjo c'ü na yejnu pa, e Jesús o ma na yeje cja c'e templo. Nuc'ua texe c'o nte'e o chëzhiji a jmi e Jesús. O mimi c'ua e Jesús. Cjanu o xöpü c'ua c'o nte. ³ Nuc'ua c'o mi xöpü o ley Mizhocjimi 'ñe c'o fariseo o sinpiji c'ua 'naja ndixü c'ü vi ch'ö'tp'ü bëzo c'ü dya mi ngueje o xïra. O tsjapüji o mimi a nde'e nu ja mi bübü e Jesús. ⁴ O mamaji c'ua:

—Xöpüte, nu e ndixü nu, o zürüji. Mi bübüvi 'na bëzo c'ü dya ngueje o xïra. ⁵ Cja c'e ley c'ü o dyopjü e Moisés o mandazüji rá pjat'üji ndojo yo cja a cjanu. ¿Nu'tsc'e dya, pje rí xitsijme dya?

⁶ Nu yo mi xipjiji nguetjo ma söji, ngue c'ua ro sö ro ngöt'üji cja c'o pje mi pjëzhi. Nuc'ua e Jesús o ñücü a jömü. O dyopjü c'ua a jömü co o ñidyë. ⁷ Nu 'ma sido mi önütjoji, o jñüs'ü o ñi'i. Cjanu o xipjiji c'ua:

—'Ma bübütsc'eji 'naja c'ü dya tû o nzhubü ngue c'ü ra ot'ü ra pjat'ü ndojo ne ndixü.

⁸ Nuc'ua o ñücütjo na yeje a jömü e Jesús. O dyopjü a jömü co o ñidyë. ⁹ 'Ma o dyäräji, o nguijñiji c'ua cja o mü'büji c'ü mi tûji o nzhubüji. Nuc'ua nde 'naja va möji c'ua. Nu c'o xenda mi tita ngue c'o ot'ü o ma c'o. Cjanu o mbedye c'ua c'o cja mi t'i'i. Nuc'ua ya o nguejmetsjë c'ua e Jesús 'ñe c'e ndixü c'ü mi junrü a jmi. ¹⁰ Nuc'ua cjanu o jñüs'ü c'ua o ñi'i e Jesús. Dya cjó cja o jñanda. Ya mi nguetjo c'e ndixü c'ü xe mi bübü. O xipji c'ua:

—Nu'tsc'e ndixũ, ¿ja je cãrã dya, nu c'o mi mama in tũgue nzhubũ? ¿Cjo dya cjó pja'c'ü ndojo?

¹¹ C'e ndixũ o ndünrũ:

—Nu'tsc'e, in Jmuts'ügö, dya cjó pjacö ndojo.

Nuc'ua o xipji e Jesús:

—Ne xo ri nguetscö, dya xo rí xi'ts'i ni jyodü rí chũgue. Ma'a dya. Pero dya cja rí tsja c'o na s'o.

Jesús, la luz del mundo

¹² E Jesús o zopjütjo na yeje c'o nte. O xipjiji: —Nguetscö e jya's'ü cja ne xoñijö mü. Nu c'ü ra ndünt'ü in xütjügö, dya ra nzhodü cja e bëxö mü. Nuc'ü, ra bübü jya's'ü o mü'bü c'ü ra unü c'ü rguí bübütjo.

¹³ Nuc'ua c'o fariseo o xipjiji:

—Nu'tsc'e in mamatsjégue pje pjë'ts'i. Nu c'o in mamague dya cjuana.

¹⁴ O ndünrũ c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Zö rí mamatsjégö pje pjëtsi, pero yo rí xi'ts'igöji na cjuana. Na ngueje rí pãrãgö ja je rvá ëjê, 'ñe ja rga ma'a. Nu'tsc'ëji, dya in pãrãgueji ja rvá ëjêgö. Dya xo in pãrãji ja ngue c'ua rá ma'a. ¹⁵ Nu'tsc'ëji c'ua ja nzi gui tsjinncjeji, in jünji ngüenda in mamaji c'ü na s'ozgö. Pero nutscö, c'ü rvá ëcjö, dya ngue c'ü rá mangö c'ü cja na s'o 'naja, y c'ü cja na jo c'ü 'naja. ¹⁶ Zö dya ngue c'ü rvá ëcjö, pero 'ma rí mangö ja ga cja 'na nte ga nguiñi o mü'bü, na cjuana c'ü rí mangö. Na ngueje c'ü rí mangö, dya ngue c'ü rgá cjijñitsjégö, ngue c'ü cjijñi Mizhocjimi c'ü o ndäcjö c'ü rí bübübe. ¹⁷ Ya xo t'opjü cja in leygueji c'ü je mama a cjava: “Nu c'ü mama yeje nte ngue c'o na cjuana.” ¹⁸ Nuzgö rí mama pje

pjëtsi. Nu c'ü mi Tatagö c'ü o ndäcjä, ngue c 'ü xo mama pje pjëtsigö.

¹⁹ Nuc'ua o xipjiji c'ua:

—¿Ja je bübü c'ü nin Tata?

O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Ni xo ri nguetscö in pãcãji, ni ri ngueje mi Tata in pãrãji. Nu 'ma ri pãcãgöji, ngue 'ma xo ri pãtcãji mi Tata.

²⁰ E Jesús mi xöpü c'o nte cja c'e templo. Je mi mama yo jña'a yo, nu ja mi sogüji o ofrendaji. Dya cjó o zürü e Jesús, na ngueje dya be mi jëzi c'ü nu Tata Mizhocjimi.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Nuc'ua o ndünrü c'ua na yeje e Jesús:

—Nutscö ya rá ma'a. Nu'tsc'ejí rí jyongüji. Pero rí chügueji na ngue c'o in nzhunc'ejí c'o in tügueji. Nguéc'ua nu ja je rá magö, nu'tsc'ejí, dya ra sö rí sät'äji nu.

²² O mama c'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel:

—Nu e bëzo nu, ¿cjo ra pö't'ütsjējē? Nguéc'ua mama: “Nu ja je rá magö, nu'tsc'ejí dya ra sö rí sät'äji.”

²³ Nuc'ua o ndünrü c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'ejí, in menzumüji a jömü. Nutscö, je rí menzumügö a jens'e. Nu'tsc'ejí, in menzumügueji cja ne xoñijömü. Nutscö, dya pje rí menzumügö va cja ne xoñijömü. ²⁴ Nguéc'ua ró xi'ts'iji: “Rí chügueji na ngue c'o in nzhunc'ejí c'o in tügueji.” Na ngueje 'ma dya rí 'ñejmeji nguezgö extí bübü, c'o nzhübü c'o in tüji ngue c'o je rgui chüji c'o.

²⁵ O ndünrü c'ua c'o nte:

—Xitsijme cjó ngue'tsc'e.

Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—Ya ró xi'ts'igöji cjó nguezgö. ²⁶ Na puncjü c'o me rí ne rá zo'c'üji. Me na puncjü c'o in cjami c'o sö rá mama in tūgueji nzhubü. Pero nu c'ü o ndäcjägö ngue c'ü na cjuana c'ü. C'o ró ätpägö o mama angueze nguejyo je rí zopjü yo cãã cja ne xoñijö mü.

²⁷ E Jesús mi xipjiji mi nguejnu Tata c'ü vi ndäjä. Pero dya mi pãã c'o nte. ²⁸ O ndünrü c'ua e Jesús:

—Nutsö rvá ëcjö cja Mizhocjimi. Nu'tsc'ëji rí chäpcöji cja ngronsi. Nu'ma, cja ra zädä 'ma rí unnc'ëji ngüenda c'ü nguezgö extí bübü. Dya pje rí cjägö c'ü rí cjatsjë. Ngue yo o xöcü mi Tata, yo rí xi'ts'iji. ²⁹ Nu c'ü o ndäcjä bübü co nuzgö. Dya pje jyëzguigö c'ü rá bübütsjögö c'ü, na ngueje sido rí cjägö c'o ne angueze.

³⁰ 'Ma o mama yo jña'a yo, na puncjü c'o o creo c'o mi mama e Jesús.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ O xipji c'ua e Jesús c'o nte a Israel c'o ya vi 'ñejme angueze:

—'Ma sido rí 'ñejmeji yo jña yo rí ña'a, nu'ma, na cjuana in ätcöji 'ma. ³² 'Ma rí 'ñejmezügöji yo jña yo rí ña'a, rí pããji c'ü na cjuana 'ma. 'Ma rí pããji c'ü na cjuana, ra t'empc'ëji libre 'ma.

³³ O ndüntüji c'ua, o xipjiji:

—Nguetscöjme o mboxbëchejme e Abraham. Dya cjó rí pëpcöjme. ¿Jenga in mamague c'ü ra 'ñempcöjme libre?

³⁴ O ndünrü e Jesús, o mama:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. Texe c'o cja'a c'o na s'o, dya libre c'o. Chjëntjovi nza cja 'na mbëpji

c'ü tjünt'ü a xütjü, c'ü dya sö ra xögü cja nu lamu. ³⁵ C'o tjünt'ü a xütjü o nzhubü, dya ngueje o t'i Mizhocjimi c'o. Angueze ra pjongü nu c'o dya ngueje o t'i. C'o o t'i ra sido ra bübüttöji co Mizhocjimi. ³⁶ Nu c'ü na cjuana ra 'ñempc'ejí libre cja c'o na s'o, nguetscö o T'izü Mizhocjimi. ³⁷ Rí pãrãgö ngue'tsc'ejí o mboxbëchets'üji e Abraham. Pero in ne rí pötcügöji, na ngueje ín jñagö, dya pje in ench'e cja in mü'büji. ³⁸ Rí ñagö nu c'o ró nugö cja o jmi mi Tatagö c'ü bübü a jens'e. Nu'tsc'ejí in cjaji nu c'o i dyärãji cja o jmi nin tataji.

³⁹ Nuc'ua o ndünrüji, o xipjiji:

—C'ü mi tatagöjme ngueje e Abraham.

O ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—'Ma ri ngue'tsc'ejí o t'its'üji e Abraham, ri tsjaji c'ü o tsja e Abraham. ⁴⁰ E Abraham, nuc'ü, o dyätä Mizhocjimi c'ü. Pero nudya in jongüji rí pötcüji. E Abraham dya ro tsja a cjanu. Nutscö rí bëzo ró xi'ts'iji c'o na cjuana nu c'o ró ärãgö cja Mizhocjimi. Nguec'ua in ne rí pötcüji. ⁴¹ Nu'tsc'ejí in cjaji c'ü cja c'ü nin tatagueji.

O xipjiji c'ua:

—Nutscöjme dya o t'izgöjme nandyo bëzo. 'Natjo mi Tata rí sicjöjme. Ngueje Mizhocjimi.

⁴² E Jesús o xipjiji c'ua:

—'Ma ri ngueje Mizhocjimi nin tatagueji, ri s'iyazügöji 'ma. Na ngueje nguezgö 'natjozügö o T'izü Mizhocjimi. Je ró pecjö cja Mizhocjimi. Dya ró ëjëtsjëgö. Ngueje Mizhocjimi je ndäcjö ró ëjë. ⁴³ ¿Jenga dya in pãrãji ja cja c'ü rí mangö? Dya in pãrãji na ngueje, dya in ne rí dyätcãji ín jña'a. ⁴⁴ Nu'tsc'ejí, nu c'ü nin tatagueji ngueje c'ü dya jo.

In ne rí tsjaji nu c'o ne'e nin tatagueji. Ndeze o mbürü, c'ü dya jo ngue mbö't'üte. Nuc'ü, dya pje mama c'ü na cjuana c'ü. Na ngueje c'ü na cjuana, dya pje bübü o mü'bü. Nu 'ma mama c'o dya cjuana ngueje c'o cjiñitsjē cja o mü'bü c'o mama. Na ngueje c'ü dya jo, na mbēchjine. Nguejnu tata nu c'o xo mama c'ü dya cjuana. ⁴⁵ Dya in ejmezüji na ngueje nutscö rí mama c'o na cjuana. ⁴⁶ ¿Cjo bübüts'ejī 'naja c 'ü sō ra mama rí cjagö c'o na s'o? Nu 'ma rí xi'ts'iji c'ü na cjuana, ¿jenga dya pje in ejmezügöji? ⁴⁷ Nu c'o ngueje o t'i'i Mizhocjimi ätpäji o jña'a. Pero nu'tsc'ejī, dya ngue'tsc'ejī o t'its'üji Mizhocjimi na ngueje dya in ätpägueji c'o o jña.

Cristo existió antes que Abraham

⁴⁸ O ndünrū c'ua c'o pje mi pjēzhi cja c'o nte a Israel. Me co üdüji. O xipjiji:

—Rí pārajme na jo, bübü demonio cja in mü'bügue. Je i tegue a ma a Samaria, dya in pārägue ja cja Mizhocjimi.

⁴⁹ O ndünrū c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Dya bübü demonio cja in mü'bügö. C'ü rí mamagö ngue c'ü ne'e mi Tatagö. Nu'tsc'ejī c'ü in cjaji, dya pje in ejmezügöji rvá ěcjö cja mi Tatagö Mizhocjimi. ⁵⁰ Dya rí jodügö c'ü rí mangueji na nojozügö; nu c'ü jodü c'ü rí mangueji na nojozügö, ngue mi Tatagö Mizhocjimi. Angueze ra jizhi c'ü na nojozügö. ⁵¹ Na cjuana c'ü rí xi'ts'igöji, nu c'ü sido ra dyätcö yo rí mangö, dya ra ndü'ü, ra bübütjo c'ü.

⁵² Nuc'ua c'o pje mi pjēzhi cja c'o nte a Israel o xipjiji:

—Nudya, rí pãrãjme na jo dya, búbü demonio in mü'bügüe. Ya o ndũ'ũ e Abraham. Ya xo o ndũ'ũ c'o profeta. Maco nu'tsc'e in mama nu c'ü sido ra dyä'tc'ägüe, dya ra ndũ'ũ, sido ra búbütjo. ⁵³ Nu'tsc'e in cjinnce xenda na nojots'ügüe que na ngueje mi tatajme e Abraham. Nuc'ü, o ndũ'ũ c'ü. Xo o ndũ'ũ c'o profeta. ¿Cjó ngue c'ü je na cjpütsjégüe?

⁵⁴ O ndünrú e Jesús, o xipjiji:

—Nu 'ma ri jodütsjējögö c'ü ro mama yo nte na nojozügö, dya pje rvi muvi 'ma c'o. Mi Tatagö ngue c'ü jodü c'ü ra mamaji a cjanu. Maco in mamagueji que mi Tatagö ngueje in Mizhocjimigüeji. ⁵⁵ Nu'tsc'eji, dya in pãrãgüeji angueze. Pero nutscö rí pãrãgö c'ü. 'Ma ro mama c'ü dya rí pãrãgö Mizhocjimi, ri nguezgö 'na mbëchjine nza cjatsc'eji. Jo rí pãrãgö Mizhocjimi. Rí cjangö c'o mama angueze. ⁵⁶ E Abraham c'ü nin mboxtitaji me co mäjä 'ma o 'ñejme ro jñandga ma ëcjö. A cjanu o jñandga. O mäjä c'ua.

⁵⁷ C'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel o xipjiji c'ua:

—Dya be xo in nzhodügüe ni cincuenta cjë'ë. ¿Ja rvi jñandague e Abraham?

⁵⁸ E Jesús o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji. 'Ma dya be mi búbü e Abraham, ya exmi búbügö.

⁵⁹ Nuc'ua o jñüs'üji ndojo c'o ro pjat'üji e Jesús. Pero nuc'ü, o tsjõjõ c'ü. Dya cjó jñanda ja va ma. O mbedye cja c'e templo. O ma'a.

9

Jesús sana a un hombre que nació ciego

¹ 'Ma o cjogü e Jesús o jñanda 'naja bëzo c'ü mi ndëzhö. Mi ndëzhö 'ma o jmus'ü c'ü. ² Nuc'ua c'o o discípulo o dyönüji e Jesús, o xipjiji:

—Xöpüte, ¿Cjó ngue c'ü o tsja c'o na s'o, nguec'ua va ndëzhö nu? ¿Cjo ngueje ne bëzo nu ndëzhö maxque ngueje c'o o tata?

³ O ndünrö c'ua e Jesús, o xipjiji:

—C'ü vi ndëzhö, dya ngue c'ü vi tsja c'o na s'o nu. Dya xo ngue c'ü vi tsja c'o na s'o c'o o tata. C'ü vi ndëzhö ngue c'ü rguí 'ñetse c'ü me na nojo c'ü cja'a Mizhocjimi. ⁴ Ni jyodü rá cjagö c'o ne'e nu c'ü o ndäcjä, ndeze 'ma xe ndempa. Va ëjë xömü, 'ma dya cja sö cjó ra pëpji. ⁵ Ndeze c'ü xe rá mimigö cja ne xoñijömü, nguetscö e jya's'ü cja ne xoñijömü.

⁶ 'Ma o mama a cjanu o zogü a jömü o c'ijñi, o mbopjü c'ua c'e jömü. Cjanu o ngans'a c'o mbëömü. O ngosp'ü c'ua cja o ndö'ö c'e bëzo c'ü mi ndëzhö.

⁷ E Jesús o xipji c'ua:

—Ma xinzhö cja c' e t'ore c'ü ni chjü Siloé, eñe. C'e tjü'ü ne ra mama 'naja c'ü däjä.

Cjanu o ma'a c'ua c'e bëzo c'ü mi ndëzhö. O ma xinzhö. Nu 'ma o nzhogü c'ua, ya mi janda. ⁸ Nuc'ua c'o o mejñiñi 'ñe c'o ya vi jñanda mi ndëzhö mi mamaji:

—¿Cjo dya ngueje nu mi ndëzhö nu ja nde mi junrö nu me mi örü pje ra zi?

⁹ Mi cārā c'o mi mama:

—Ngueje nu.

C'o dyaja mi mamaji:

—Dya ngue nu, pero exi nguetjo nu.

O ndünrũ c'ua c'ü mi ndëzhö, o mama:

—Nguetscö.

¹⁰ O xipjiji c'ua:

—¿Ja va xogü dya, c'o in chö'ö?

¹¹ O ndünrũ c'ua angueze, o mama:

—C'e bëzo c'ü ni chjũ'ũ Jesús o ngans'a mbëömü.

O ngoscügö ín chö'ö. Cjanu o xitsi c'ua: “Ma a Siloé, ma xinzhö.” Ró ma'a c'ua, ró ma xinzhö. Ya o xogü c'ua yo ín chögö, ya ró janda.

¹² Nuc'ua o xipjiji:

—¿Ja je bübü dya, c'e bëzo c'ü?

Angueze o ndünrũ:

—Dya rí pãrãgö ja je bübü.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³ O zidyiji nu c'ü mi ndëzhö, o möji cja c'o fariseo. ¹⁴ C'e pa 'ma söyaji ngue 'ma o ngans'a e Jesús o mbëömü c'ü vi xopcü o ndö'ö c'e bëzo c'ü mi ndëzhö. ¹⁵ Nuc'ua o yepe o ña c'ua c'o fariseo, o dyonüji c'e bëzo pje vi ts'apü ngue c'ua va xogü o ndö'ö. Angueze o xipjiji:

—O ngoscügö mbëömü ín chö'ö. Cjanu ró xinzhö. Nudya ya rí janda dya.

¹⁶ Nuc'ua mi cãrã o fariseo c'o mi mama:

—C'e bëzo c'ü ñn mangue o jo'c'üts'ü, dya pje vi 'ñeje cja Mizhocjimi c'ü; na ngueje dya pje sũpü nu pa c'ü rí söyaji.

Dyaja c'o mi mama:

—C'e bëzo, dya cja'a c'o na s'o. 'Ma ri cja c'o na s'o c'e bëzo, dya ro sö ro tsja'a yo me na nojo yo nunca rí jandaji.

Dya mi 'natjo o pjeñeji.

¹⁷ O yepe o dyönütjoji c'ü mi ndëzhö:

—¿Pje xo in mangue, pje pjëzhi nu c'ü o xo'c'üts'ü in chö'ö?

Angueze c'ua, 'ma o ndünrü o mama:

—Ngueje 'na profeta.

¹⁸ Nu c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel, dya mi ejmeji cjo mi ndëzhö c'e bëzo. Dya mi ejmeji cjo vi xogü c'o o ndö'ö. Cja 'ñejmeji 'ma cja o zojnüji nu tata c'e bëzo c'ü vi xogü o ndö'ö, 'ñe nu nana. ¹⁹ O dyönüji, o xipjiji:

—¿Cjo gueje in ch'igüevi nu, nu nu in manguevi exmi ndëzhö 'ma o jmus'ü? ¿Jenga janda dya 'ma?

²⁰ O ndünrü c'ua c'ü nu tata 'ñe c'ü nu nana, o mamavi:

—Rí pãrãgöbe gueje in ch'igöbe nu. 'Ma o jmus'ü nu, exmi ndëzhö nu. ²¹ Jenga ya janda dya, dya rí pãrãbe. Dya xo rí pãrãgöbe cjo je o xopcü o ndö'ö nu. Ya jo ndümbeñe angueze. Dyönütsjëji. Ya ra xi'ts'itsjëji.

²² O mama a cjanu c'ü nu tata 'ñe c'ü nu nana na gueje mi süvi c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel. Na gueje ya vi mamaji 'ma cjo c'o ro mama e Jesús gueje e Cristo, ro pjongüji c'e nte'e cja o nitsjimiji. ²³ Nguéc'ua va mama c'ü nu tata c'e bëzo 'ñe c'ü nu nana: “Ya jo ndümbeñe. Dyönüji angueze. Ya ra xi'ts'itsjëji.”

²⁴ Nuc'ua o yepe o zojnütjaji c'e bëzo c'ü mi ndëzhö, o xipjiji:

—Unü 'na pöjö Mizhocjimi c'ü o xo'c'üts'ü in chö'ö. Nutscöjme rí pãrãjme na jo, c'e bëzo cja'a c'o na s'o c'ü.

²⁵ O ndünrü c'ua c'ü mi ndëzhö, o mama:

—Dya rí pãrãgö c'ü, cjo cja c'o na s'o c'ü. Nguex-tjo nu rí pãrãgö, nutscö dya rmí jandagö. Nudya rí janda dya.

²⁶ Nuc'ua na yeje o xipjitjoi c'ua:

—Pero, ¿pje o tsja'c'ü? ¿Ja va xo'c'üts'ü in chö'ö?

²⁷ C'ü mi ndëzhö o ndüntüji:

—Ya ró xi'ts'iji, pero dya i dyätcöji. ¿Jenga in ne rí yepe rí dyäräji? Maxque, ¿cjo xo in negueji rí chjünt'üji o xütjü?

²⁸ Nuc'ua o zadütjoi, o mamaji:

—Nu'tsc'e ngue'tsc'e in tjünt'ü a xütjü e Jesús. Nutscöjme rí tjünt'üjme a xütjü e Moisés. ²⁹ Nutscöjme rí pãrãgöjme, e Moisés o zopjü c'o nte. O mama c'o jña c'o vi mama Mizhocjimi. Pero c'e bëzo c'ü in mangue o jo'c'üts'ü, dya rí pãrãjme ja je vi ñeje c'ü.

³⁰ O ndünrü c'ua c'e bëzo c'ü mi ndëzhö, o xipjiji:

—Yo in xitsiji, me in cjacüji rá dyäxä. Maco o xocüzügö in chö'ö c'e bëzo, ¿jenga dya in pãrãji ja je vi ñeje c'ü? ³¹ Rí pãrãgöji, zö ra tsja 'na nte ra dyötü Mizhocjimi ra unü poder, pero 'ma cja na s'o c'e nte, Mizhocjimi dya ra dyärä c'ü örü c'e nte. Pero nu c'o ma't'ü Mizhocjimi ñe cja'a c'ua ja ga ne'e angueze, nuc'o, Mizhocjimi ra dyätä c'o. ³² Ndeze 'ma o mbürü ne xoñijömmü, cãrã c'o o jmus'ü ndëzhö. Pero dya rí äragöji c'ü ri bübü 'na bëzo c'ü ri jocü c'o. ³³ Nu c'e bëzo, 'ma dya rví ñeje cja Mizhocjimi c'ü, dya xo ro sö'ö pje ro tsja'a.

³⁴ O ndüntüji c'ua, o xipjiji:

—Nu'tsc'e i tsja c'o na s'o; exvi chetjovi in nzhunc'e. ¿Jenga in cjinncje ra sö rí xöcügöjme?

Cjanu o pjongüji c'ua cja c'e nitsjimi.

Ciegos espirituales

³⁵ O dyärä e Jesús ya vi pjongüji c'e bëzo. Nguec'ua va jyodü ja je mi nzhodü c'e bëzo. 'Ma o chöt'ü, o xipji:

—¿Cjo in ejmegue o T'i Mizhocjimi?

³⁶ O ndünrü angueze, o mama:

—Nu'tsc'e sē'ē, xitsigö cjó ngueje o T'i Mizhocjimi; ngue c'ua ra sö rá ejmegö angueze.

³⁷ O ndünrü c'ua e Jesús:

—Ya i jñandague angueze. Nguetscö rrã ñavi.

³⁸ O mama c'ua c'e bëzo:

—Nu'tsc'e in Jmuts'ügö, rí ejmets'ü. Ngue'tsc'e o T'its'ü Mizhocjimi.

Cjanu o ndüñijömmü o ma't'ü c'ua.

³⁹ O mama c'ua e Jesús:

—Na ngue c'ü rvá ěcjö, exi 'ñetsetjo ja ga nguiñi o mü'bü yo nte. C'o unü ngüenda c'ü ni jyodü ra xogü o ndöji ngue c'ua ra bübü o jya's'ü Mizhocjimi cja o mü'büji, ra xogü o ndöji ra mbārãji Mizhocjimi. Pero c'o cijñi ya xogü o ndöji, nuc'o, ra ndëzhöji, dya ra mbārãji c'ü na cjuana.

⁴⁰ O dyärä ja nzi c'o fariseo c'o mi cãrã bëxtjo nu ja mi bübü e Jesús, o mamaji c'ua:

—A poco in cijñigue c'ü xo rí ndëzhöjme.

⁴¹ O ndünrü c'ua e Jesús:

—'Ma ri unnc'eji ngüenda c'ü ni jyonc'eji o jya's'ü Mizhocjimi, ro perdonaots'üji 'ma c'o na s 'o. Pero in mangueji: “Ya xogü in chögöjme, rí pārãjme na jo”, in eñeji. Nguec'ua xe in tütjoji in nzhunc'eji.

10

El ejemplo del corral

¹ Na cjuana c'ü rá xi'ts'igöji. Nu c'ü dya ra cjogü cja o ngoxtji nu ja cot'üji o ndënchjürü, nu c'ü je dacütjo cja ndüngümü, nuc'ü ngueje mbê'ë c'ü; y xopcü nu ja cjot'ü o ndënchjürü. ² Nu c'ü je cjogü cja o ngoxtji nu ja cjot'ü o ndënchjürü ngueje e mbörü c'ü. ³ E mböngoxtji xopcü ngoxtji e mbörü. C'o ndënchjürü ätpäji o jña'a. Nu c'e mbörü nänbä o tjü'ü yo o ndënchjürü. Ngueje c'ü pjongü c'ua c'o ndënchjürü ra ma ziji o t'ëbi. ⁴ Ma ra mbedye c'o o ndënchjürü, ra ot'ü e mbörü. Cja rron ma c'o o ndënchjürü. C'o ndënchjürü tjünt'üji a xütjü c'e mbörü, na ngueje pätpäji o jña'a. ⁵ Ma ra êjë 'naja c'ü dya päräji, dya ra ndünt'üji a xütjü. Nu c'ü ra tsjaji, ra c'ueñeji; na ngueje dya pätpäji o jña'a c'o nandyo.

⁶ Nu yo jña'a yo, je zopjü e Jesús o fariseo. Pero anguesji dya o mbâräji ja cja c'ü mi xipjiji.

Jesús, el buen pastor

⁷ O ña c'ua na yeje e Jesús, o xipjiji:

—Na cjuana c'ü rá xi'ts'igöji. Nutscö nguetscö e ngoxtji nu ja cjogü yo ndënchjürü. ⁸ Texe c'o va êtsc'eji c'o ne c'ü rí chjünt'üji o xütjü, ne ra dyon'c'eji. Ngue o mbê'ë c'o xopcü nu ja cjot'ü o ndënchjürü. Pero c'o ndënchjürü dya pje ätäji. ⁹ Nuzgö nguetscö e ngoxtji nu ja cjogü yo ndënchjürü. Nu c'ü ra 'ñench'ezü o mü'bü, ngue c'ü sö ra cjogü. Nuc'ü, ngue c'ü ra jogü o mü'bü c'ü. Nuc'ü, ra chöt'ü texe c'o ni jyodü o mü'bü. Nguec'ua ra chjëntjovi nza cja 'na ndënchjürü c'ü ra cjogü, ra mbedye, ra chöt'ütjo o t'ëbi c'ü ra zi'i.

¹⁰ 'E mbẽ'ẽ ni 'ñetjo ra ã põnũ c'o ndënchjürũ. Ra mbõ't'ũ texe c'o. Nutschö rvá ãjẽgö ngue c'ua ra búbütjoji. Me ra mãpã Mizhocjimi rgá búbütjoji.

¹¹ Va mama c'ua e Jesús:

—Nuzgö nguetscö 'na mbörũ c'ũ me na jo; ojtjo c'ũ ri nza czazgö. 'Na mbörũ c'ũ na jo, búbũ dispuesto ra ñana c'o ndënchjürũ cja c'o mbẽ'ẽ, zö ra mbõ't'ũji c'ũ. ¹² Pero 'ma cjó c'o ts'õ't'ũ ra mbörũ c'o ndënchjürũ, dya ra mbörũ na jo c'o, na ngueje dya exi ngue o cjaja c'o ndënchjürũ. Nguец'ua 'ma ra jñanda rva ãjẽ e mindyo, exta zogũ c'ua c'o ndënchjürũ, ra c'ueñe ra ma. Nguец'ua c'e mindyo ra pënch'i c'o ndënchjürũ, nde ra mbõt'ũ c'ua c'o. ¹³ C'ueñe c'ũ mi pjörũ na ngueje ts'õ't'ütjo, dya ngueje o cjaja c'o ndënchjürũ. Nguец'ua dya cjapũ ngüenda pje ra ts'apũ c'o.

¹⁴ Xe ma ña'a e Jesús, o mama:

—Nguetscö c'e mbörũ c'ũ me na jo. Rí pãrãgö c'o ngueje ín nzhënchjürügö. Anguezeji xo pãcãgöji. ¹⁵ A cjanu, xo pãcã mi Tata c'ũ búbũ a jens'e. Nuzgö xo rí pãrãgö mi Tata. Nuzgö rá tũgö ngue c'ua ra búbütjo c'o ín nzhënchjürügö. ¹⁶ Xo rí tsãjãgö c'o dyaja ndënchjürũ c'o dya be tjünt'ũ ín xütjügö. Nuc'o, xo ni jyodũ xo rá pjörũ c'o. Ra dyãtcãji ín jñagö, ra ndünt'ũji ín xütjũ. A cjanu ri 'natjo nu ja ri cãrãji, ñe ri 'natjo mbörũ, c'ũ nгуезgö.

¹⁷ 'Me s'iyazũ mi Tata c'ũ búbũ a jens'e; na ngueje rá tũgö ngue c'ua rá yepe rá búbütjo. ¹⁸ Dya cjó ra tsjacũ rá tũgö. Nguetscö rrã unütsjẽjẽ rá tũ'ũ. Sö'ö rá unütsjẽgö rá tũ'ũ, ñe sö'ö rá nanga. Nguеje c'ũ vi ndãcjã mi Tatagö c'ũ búbũ a jens'e.

¹⁹ Na ngueje vi mama yo jña'a yo e Jesús, c'o nte o zöji na yeje co jña, dya mi 'natjo pjeñe mi cjiññiji.

²⁰ Na puncjü anguesji c'o mi mama:

—Bübü demonio cja o mü'bü ne Jesús. Dya pãrã pje mama. ¿Jenga in ätäji c'ü xi'ts'iji nu?

²¹ Dyaja c'o mi mama:

—Ne bëzo nu, 'ma ri бүбү c'ü dya jo cja o mü'bü, dya ro mama yo jña yo me na jo. C'ü dya jo, a poco sö'ö ra xopcü o ndö'ö 'na ndëzhö, c'ua ja nzi va tsja ne bëzo.

Las autoridades de Israel rechazan a Jesús

²² C'o pa'a c'o, c'o nte a Jerusalén o tsjaji 'na mbaxua, mi mbeñeji c'e pa 'ma o dyötüji Mizhocjimi ro nintsjimi na yeje c'e templo. Ma së c'o pa c'o. ²³ E Jesús je mi nzhodü nu cja c'e templo cja o porta e Salomón. ²⁴ Nuc'ua c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel, o jmurüji a jmi e Jesús, o xipjiji:

—¿Jenga dya rí xitsijme na jo cjó je ngue'tsc'e? Nu 'ma ngue'tsc'e e Cristo extí xitsijme na jo.

²⁵ Nuc'ua o ndünrü e Jesús, o xipjiji:

—Ró xi'ts'iji cjó je nguetscö. Nu'tsc'eji dya in ejmezüji. Nuzgö rrã cjägö c'o ne'e mi Tata a jens'e. A cjanu, 'mãrã na jo cjó je nguetscö. ²⁶ Nu'tsc'eji, dya in ejmezüji na ngueje dya ngue'tsc'eji in nzhëncjürüts'üji. ²⁷ C'o in nzhëncjürügö ätcäji in jñagö. Rí pãrãgö c'o. Anguesji tjünt'üji in xütjügö. ²⁸ Nu c'o in nzhëncjürügö rí unügö c'ü sido ra бүбүtjoji. Nuc'o, dya ra ndü'ü c'o. Nuc'o, dya cjó sö cjó ra zipqui cja in dyëgö. ²⁹ Mi Tatagö c'ü o dyacügö c'o, ngueje c'ü xenda na nojo texe c'ü. Nguec'ua dya cjó sö cjó ra zinbi cja o dyë'e mi

Tatagö c'o. ³⁰ Nutscö co c'ü mi Tata a jens'e rí 'natjobe, eñe e Jesús.

³¹ Nuc'ua o jñüs'ü na yeje o ndojo c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel. Ro pjat'üji e Jesús. ³² O ndünrö c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Na puncjü c'o na jo c'o ya ró jí'ts'iji. Mi Tata a jens'e ngue c'ü o jítsigö c'o. Texe yo ró cja'a, ¿ja bübü c'ü na s'o c'ü rguí pjacüji?

³³ O ndünrö c'ua anguezeji, o mamaji:

—Nu yo na jo in tsjague, dya nguejyo rga pja'c'üjme yo. C'ü rga pja'c'üjme, ngueje c'ü in sadügue Mizhocjimi. Maco xo nguetjots'ügue 'na bëzo; pero in cja_{pü} que nguets'ü Mizhocjimi.

³⁴⁻³⁶ O ndünrö c'ua e Jesús o xipjiji:

—Mbeñeji ja ga t'opjü cja in leyji. Je t'opjü nu, c'ü ja va sjipji c'o o juajnü Mizhocjimi jinguã ro pätpäji angueze rvá zopjüji c'o nte. Je t'opjü a cjava: “Ngue'tsc'ejí in mizhocjimigüeji”, eñe Mizhocjimi. Rí pãrãgöji c'ü je va mama Mizhocjimi, na ngueje na cjuana c'ü t'opjü cja o jña. C'o nte c'o o juajnü Mizhocjimi mí jinguã, o mama Mizhocjimi o xiji mizhocjimi c'o. Nguec'ua, ¿jenga in mamaji rí sadügö Mizhocjimi na ngueje ró xi'ts'iji: “Exi nguejezü o T'izü Mizhocjimi”, maco Mizhocjimi o ndäcjä ró ëjë cja ne xoñijö_{mü}? ³⁷ Tsjijñiji na jo cjo rí cja_{gö} c'ü ne'e mi Tata; 'ma jiyö, dya rí 'ñejmezüji 'ma. ³⁸ Pero 'ma in jandgaji rí cja_{gö} c'ü ne'e angueze, extí unnc'ejí ngüenda 'ma c'ü bübüzügö mi Tata, 'ñe nutscö rí bünc'öbe angueze. Extí unnc'ejí ngüenda a cjanu zö dya in ejmezüji c'ü ró xi'tsc'öji exi ngue o T'izü Mizhocjimi.

³⁹ Nuc'ua mi neji na yeje ro zürütjoji. Nuc'ua o mbedyetjo e Jesús cja o dyëji.

⁴⁰ O ma mbes'e na yeje cja c'e ndare a Jordán nu ja ot'ü mi jichite e Juan. O nguejme c'ua nu. ⁴¹ Na puncjü c'o o zät'ä cja o jmi'i e Jesús, mi mamaji:

—E Juan dya pje o tsja'a c'ü me na nojo c'ü nunca rí jandaji. Pero ma cjuana c'o o mama e Juan ja ga cja ne bëzo, ne Jesús.

⁴² A cjanu, na puncjü c'o mi cārã nu, o 'ñench'e o mü'büji e Jesús.

11

Muerte de Lázaro

¹ Mi бүбү c'ua 'naja bëzo c'ü mi sö'dyë c'ü mi chjü'ü e Lázaro. Mi menzumü a Betania, nu ja mi menzumü e María 'ñe e Marta c'ü nu cjüjuë.

² Mi ngueje c'e María c'ü je o ngosp'ü o ngua e Jesús c'ü ín Jmugöji c'e perfume c'ü ma jo ma yüdü. Cjanu o ndintspi c'ua o ngua'a co o ñixti. Nu c'ü nu 'ninzhömü c'ü mi chjü e Lázaro, ngue c'ü mi sö'dyë c'ü. ³ C'o o cjü e Lázaro o mbenpevi c'ua na jña e Jesús, o xipjivi:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme, nu c'ü me in s'iyague, sö'dyë c'ü.

⁴ 'Ma o dyärä e Jesús o mama:

—Nu c'e ndötc'ijeme c'ü, dya ngue c'ü rguí nzhü'ütjo. Na ngueje rá cjagö c'ü rguí unü ngüenda yo nte c'ü me na zëzhi Mizhocjimi. A cjanu xo ra unüji ngüenda nguezgö o T'izü Mizhocjimi, me xo na zëtscö.

⁵ E Jesús me mi s'iya e Marta co c'ü nu cjüjuë 'ñe e Lázaro. ⁶ Nuc'ua 'ma ya vi dyärä mi sö'dyë e Lázaro, xe o nguejmetjo e Jesús yepa nu ja je mi бүбү nu

'nanguarü c'e ndare a Jordán. ⁷Ma ya o cjogü c'ua c'o yepa, o xipji c'o o discípulo:

—Möjō a Judea. Rá yepe rá sät'ätjoji nu.

⁸C'o o discípulo o xipjiji c'ua:

—Xöpüte, dya be mezhe 'ma mi ne ro pja'c'ü ndojo c'o pje pjëzhi cja c'o nte a Israel. ¿Cjo rí matjo na yeje a manu?

⁹O ndünrū e Jesús, o xipjiji:

—¿Cjo dya cja'a doce hora nu pa'a? Nu c'ü ra nzhodü 'ma ndempa, dya ra pjeñe na ngueje janda e jya's'ü cja ne xoñijōmü. ¹⁰Nu c'ü ra nzhodü 'ma xōmü ngue c'ü ra pjeñe c'ü, na ngueje dya bübü e jya's'ü c'ü ra jñanda ja ngue c'ua nzhodü.

¹¹'Ma o nguarü o mama a cjanu, o mama c'ua:

—Nu c'ü e Lázaro c'ü rí joji ñjtjo. Rá ma'a, rá ma dyö'ö.

¹²O mama c'ua c'o o discípulo:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'üjme, nu 'ma ñjtjo, ra jogütjo 'ma.

¹³C'ü mi mama e Jesús ngue c'ü ya vi ndü'ü e Lázaro. Pero c'o o discípulo o nguiññiji mi mama c'ü vi söyatjo vi ñjī. ¹⁴Nuc'ua e Jesús ya xo xipjiji na jo:

—E Lázaro ya ndü'ü c'ü. ¹⁵Na jo c'ü dya mi bübügō nu, ante c'ü ro ndü e Lázaro; ngue c'ua rí ñejmezüji dya, 'ma rí jñandaji c'ü rá cjagō. Möjō dya, rá ma nuji.

¹⁶O mama c'ua e Tomás c'ü xo mi chjū'ü Cuate, o xipji c'o o midiscípuloji:

—Xo rá möjō ngue c'ua 'natjo c'ua rá ma tūji co e Jesús.

O möji c'ua.

Jesús es la resurrección y la vida

¹⁷ 'Ma o zät'äji, ya o mbârã c'ua e Jesús ya mi pa nziyo pa'a c'ü ya vi c'öt'ü e Lázaro cja cueva. ¹⁸ C'e jñiñi a Betania mi bëxtjo a Jerusalén. Mi jjadütjovi yeje kilometro nde. ¹⁹ Nguec'ua na puncjü c'o mi menzumü a Jerusalén c'o o ma a Betania, o ma jo'tp'üji e Marta 'ñe e María, na ngueje ya vi ndü e Lázaro c'ü nu 'ninzhõmüvi. ²⁰ Nuc'ua o dyärã e Marta ma êjẽ e Jesús. Nzi va dyärã, nzi va mbedye; o ma ndünrũ. E María o nguentjo nu cja ngümü. ²¹ E Marta o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, nu 'ma ri bübügue a 'ñecjua, dya ro ndü'ü 'ma c'ü ín 'ninzhõmü. ²² Nudya, xo rí pãrãgö, texe c'o rí dyötü Mizhocjimi, nde ra dya'c'ü.

²³ O ndünrũ c'ua e Jesús:

—Ra te'etjo c'ü nin 'ninzhõmü.

²⁴ O xipji c'ua e Marta:

—Rí pãrãgö c'e pa'a 'ma ra te'e c'o añima, xo ra te'etjo c'ü mi 'ninzhõmü.

²⁵ O xipji c'ua e Jesús:

—Nuzgö nguetscö rá xos'ü c'o ya ndü, rá cjapü ra te'ejí. Rá unügö c'ü rguí bübüji. Nu c'ü ra 'ñejmezügö, zö ra ndü'ü, ra te'etjo, ra bübütjo na yeje. ²⁶ Texe c'o bübü c'o ejmezügö, dya ra ndü'üji. ¿Cjo in ejme yo rrã xi'ts'i?

²⁷ Nuc'ua e Marta o xipji c'ua:

—Jãgã, ín Jmuts'ügö. Nutscö rí ejmegö ngue'tsc'e e Cristo, o T'its'ü Mizhocjimi. Ngue'tsc'e o mama Mizhocjimi ri 'ñecje cja ne xoñijõmü.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

28 Nuc'ua 'ma o nguarü o mama a cjanu e Marta, o ma c'ua. O ma zojnü e María c'ü nu cjũjuë. O tsjontp'ütjo va ña'a, o xipji:

—E xöpüte va säjä. Zon'c'ü rí ma'a nu.

29 E María nzi va dyärä, nzi va böbü. Nuc'ua o ma'a nu ja je mi bübü e Jesús. 30 E Jesús dya be mi sät'ä cja c'e jñiñi. Xe mi bübü'tjo nu ja je vi chjëvi e Marta. 31 Nuc'ua c'o nte a Israel c'o mi jo'tp'ü e María nu cja ngumü, o jñandaji o böbü zacü e María. O mbedye a tji'i. Anguezeji o ndünt'üji a xütjü, o mamaji:

—Ni ma cja c'e cueva. Ra ma huë'ë nu.

32 Nuc'ua o zät'ä e María nu ja je mi bübü e Jesús. 'Ma o jñanda o ndüñijõmü a jmi'i e Jesús. O xipji c'ua:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, 'ma ri bübügue a 'ñecjua, dya ro ndü'ü 'ma c'ü mi 'ninzhõmügö.

33 Nuc'ua e Jesús o jñanda c'ua e María mi huë'ë; 'ñe c'o nte a Israel c'o mi dyoji e María xo mi huëji. Nuc'ua me co sentio cja o mü'bü. Me mi chana o mü'bü. 34 O dyönü c'ua e Jesús, o mama:

—¿Ja je ngue c'ua i tsöt'üji c'e añima?

O xipjiji:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'üjme, xä'dä rí ã ñu'u.

35 Nuc'ua o huë'ë e Jesús. 36 O mama c'ua c'o nte a Israel:

—Jñandaji. Nujnu me mi s'iya e Lázaro.

37 Mi cãrã anguesji c'o o mama:

—Nu e bëzo nu, maco o xopcü o ndö'ö c'ü mi ndëzhö. ¿Cjo dya ro sö ro jocü e Lázaro ngue c'ua dya ro ndü'ü?

Resurrección de Lázaro

³⁸ Nuc'ua e Jesús me co sentio na yeje cja o mü'bü. Cjanu o ma nu ja vi ngöt'üji e Lázaro. Mi c'ot'ü 'na ndojo. ³⁹ O mama c'ua e Jesús:

—Tsjüs'üji ne ndojo.

E Marta c'ü nu cjũ e Lázaro c'ü ya vi ndũ, o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. Maco ya na xĩĩ c'ü. Ya pa nziyo pa ndeze o ndũ.

⁴⁰ O ndünrũ c'ua e Jesús, o xipji:

—Ya ró xi'ts'i, nu 'ma rí 'ñejme, rí jñanda c'ü na zēzhi c'ü cja Mizhocjimi.

⁴¹ Nuc'ua o ngüs'üji c'ua c'e ndojo nu ja je vi ngöt'üji c'e añima. E Jesús o nä's'ä c'ua a jens'e, o mama:

—Nu'tsc'e mi Tatats'ü, rí da'c'ü na pöjö na ngueje i dyätcä, y rí tsjague c'ua ja nzi rvá ö'tc'ü. ⁴² Nutscö ya rí pãrãgö sido in ätcä. C'ü cja rvá da'c'ü na pöjö, ngue c'ü ra dyärã yo cãrã a 'ñecjua, ngue c'ua ra 'ñejmeji ngue'tsc'e i chãcjãgö.

⁴³ 'Ma o nguarü o mama yo jña'a yo, o mapjü na jens'e:

—Nu'tsc'e Lázaro, pedyegue a tji.

⁴⁴ Nuc'ua e Lázaro c'ü ya vi ndũ'ũ o mbedye c'ua. Mi 'mans'a o manta. O jmi'i mi bös'ü 'naja bitu. O mama c'ua e Jesús:

—Xãpcãji dya ne manta. Jyēziji ra ma cja o ngumü.

Conspiración para prender a Jesús

⁴⁵ Nuc'ua na puncjü c'o mi menzumü a Jerusalén c'o mi dyoji e María, o 'ñench'e o mü'büji e Jesús. Na ngueje vi jñandaji c'ü vi tsja e Jesús. ⁴⁶ Nuc'ua mi cãrã anguesji c'o o ma c'ua cja o fariseo. O xipjiji

c'o vi tsja e Jesús. ⁴⁷ Nuc'ua c'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo o jmurüji c'ua. O pötva mamaji:

—¿Pje rá c jagöji? C'e bëzo Jesús, cja'a na puncjü c'o me na nojo. ⁴⁸ 'Ma rá jëzitjoji ra tsja a cjanu, ra nda 'ñejme angueze texe yo ín menzumügöji ra tsjapüji o jmuji. Nguec'ua c'o menzumü a Roma c'o mandazüji dya, ra 'ñe yätcöji ne templo nu ja rí ma't'üji Cjimi. A cja dya nu rá chorügöji.

⁴⁹ 'Naja c'o mi jmurü, mi chjü e Caifás. Nuc'ü, mi mero ndamböcjimi c'e cjë'ë c'ü. O xipji:

—Nu'tsc'eji, dya pje in pãrãgueji. ⁵⁰ Dya in pãrãji c'ü xenda na jo c'ü ri 'natjo bëzo c'ü ra ndü ngue c'ua dya ra ndü texe yo nte.

⁵¹ C'e Caifás mi mero ndamböcjimi c'e cjë'ë c'ü, nguec'ua Mizhocjimi o tsjapü o mama c'ü ro zäda zö dya mi pãrã e Caifás ja cja c'ü mi mama. O mama ro ndü'ü e Jesús ngue c'ua dya ro ndü c'o mejñiñi. ⁵² Dya nguextjo anguezeji c'o dya ro ndü. Xo ro ngãrãtjo na puncjü nte texe cja ne xoñijömmü c'o dya ro ndü na ngueje ro 'ñench'e o mü'büji e Jesús, ro tsjaji o t'i Mizhocjimi. ⁵³ Ndeze c'e pa c'ü, mi pötma dyü't'ütsjëji ja rvá tsjapüji ro mbö't'üji e Jesús.

⁵⁴ Nuc'ua e Jesús dya cja nzhodü c'ü ro jñanda c'o pje mi pjëzhi a Jerusalén. O mbedye cja c'e xoñijömmü a Judea. Je o ma'a cja c'e xoñijömmü c'ü bübü a jmi'i cja c'e ndajyadü. O ma cja 'naja jñiñi c'ü ni chjü'ü Efraín. Ya je nguejme nu, co nu c'o o discípulo.

⁵⁵ C'e mbaxua c'ü cja yo nte a Israel c'ü ni chjü Pascua ya ma sädãtjo. Na puncjü c'o nte o möji a ma Jerusalén 'ma dya be mi sädã c'e

mbaxua. Ro 'nintspiji ante c'ü ro mbedye c'e mbaxua. ⁵⁶ Nuc'ua mi jodüji c'ua e Jesús. Mi pötma mamaji 'ma mi bübüji cja c'e templo:

—¿Pje in mangueji? ¿Cjo ra rezga ra êjê e Jesús cja c'e mbaxua?, mi eñeji.

⁵⁷ C'o ndamböcjimi 'ñe c'o fariseo ya vi mandaji, nu 'ma cjo c'o ro mbārã ja je mi bübü e Jesús ro ngös'üji anguezji ngue c'ua ro ma zürüji.

12

Una mujer unge a Jesús

¹ Ma xe mi bēzhtjo 'ñanto pa'a ro zädä c'e mbaxua c'ü ni chjũ Pascua, o ma c'ua e Jesús a Betania nu ja je mi bübü e Lázaro c'ü vi ndũ'ũ. Nuc'ü, vi xos'ü cja c'o añima. ² O dyä'tp'äji nu 'na jñõnü e Jesús. Ngueje e Marta c'ü mi xisp'i. E Lázaro mi ngue 'naja c'o mi junrũ co e Jesús cja mexa. ³ Nuc'ua e María o tũ'ũ nde kilo o ungüento c'ü mi dyavo nardo. Me mi muvi na mizhi. O ngosp'ü c'ua o ngua'a e Jesús. Cjanu o ndintspi co o ñixti. Nu cja c'e ngumü me co jyä'ä c'ü mi yüdü c'e ungüento. ⁴ Xo mi bübü nu, e Judas Iscariote c'ü mi ngue o t'i e Simón. Mi ngue 'naja c'o o discípulo e Jesús. Ngue c'e Judas c'ü ro nzhö'ö e Jesús. O mama e Judas:

⁵ —¿Jenga dya vi bö'ö jñi ciento mbēxo ne ungüento; ro ch'unü c'o dya pje pē's'i?

⁶ C'ü vi mama a cjanu e Judas, dya ngue c'ü mi juentse c'o dya pje mi pē's'i. Na ngue dya mi juentse c'o. C'ü vi mama yo jña'a yo, ngue c'ü mi mbē'ê. Mi pjörü c'e cñmerio, y mi quibi c'o je mi üt'üji nu. ⁷ Nuc'ua e Jesús o mama:

—Jyëzigue. E María o ngoscü ne unguento; ngue c'ü ra tsjacüji 'ma ya rga tũ'ũ. Pero angueze na mbenze dya. ⁸ Sido in bübügueji yo dya pje pë's'i. Pero nutscö, dya sidö rá bünc'öji.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Nuc'ua na puncjü o nte c'o mi cãrã a Israel o mbârãji mi bübü nu e Jesús, nguec'ua va möji nu. Dya mi nguextjo c'ü ro ma nuji e Jesús. Xo mi möji ro ma nuji e Lázaro, c'ü vi xos'ü cja c'o añima. ¹⁰ Nguec'ua c'o ndamböcjimi o dyü't'ütsjëji ngue c'ua xo ro mbö't'üji e Lázaro. ¹¹ Na ngueje na puncjü o nte a Israel c'o mi xögüji co anguezeji mi möji cja e Jesús. Mi ejmeji angueze, na ngueje vi xos'ü e Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

¹² C'ü na yejnu pa'a na puncjü nte'e c'o vi möji cja c'e mbaxua o dyärãji ro ëjë e Jesús a Jerusalén. ¹³ Nuc'ua o ngant'aji o dyë o palma. Cjanu o mbedyeji c'ua, o ma ndünrüji e Jesús. Mi mapjüji, mi mamaji a cjava:

—Aleluya. Me na jo nu va ëjë nu o 'ñeme Mizhocjimi ra mandazüji nutscöji rí menzumüji a Israel.

¹⁴ E Jesús o chöt'ü 'naja burru. O chägä c'ua, c'ua ja nzi ga t'opjü cja o jña Mizhocjimi. Mama a cjava c'ü:

¹⁵ Nu'tsc'eji in menzumüji a Sion, dya rí sÿji.

Jñandaji. Va ëjë cjuã in Jmugueji.

Nuc'ü, va chägä 'naja burru c'ü, eñe cja o jña Mizhocjimi.

¹⁶ C'o o discípulo e Jesús, dya be mi pãrãji ja ma cja nu yo jña'a yo. Nuc'ua 'ma ya vi ma a jens'e e

Jesús, ngue 'ma cja o mbeñeji c'ü ngueje e Jesús c'ü vi t'opjü yo jña yo. Cja nde o mbeñeji c'ua c'ü vi ts'a a cjanu.

¹⁷⁻¹⁸ C'o nte c'o vi jñanda e Jesús 'ma o tsjapü o te'e e Lázaro 'ma o zopjü ro mbedye cja c'e cueva, nuc'o, o xipjiji c'o dyaja. Nguec'ua va mbãrã c'o dyaja, nguec'ua va ma ndünrüji e Jesús ante c'ü ro sãjá a Jerusalén. ¹⁹ O pötva mama c'ua c'o fariseo:

—Nu'tsc'eji ya í ñutsjēji, dya sō pje rí tsjaji c'ü rí ts'a's'üji e Jesús. Texe yo nte ya tjünt'üji a xütjü angueze, ya nde möji c'ü.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Xo mi cãrã ja nzi nte c'o mi ña griego c'o vi ma ma't'ü Mizhocjimi cja c'e mbaxua. ²¹ Nuc'ua c'o griego o zãt'ãji cja e Felipe c'ü mi menzumü a Betsaida c'ü tsja a Galilea. O dyötüji, o xipjiji:

—Nu'tsc'e sē'ē, nutscøjme rí negøjme rá chjējme e Jesús.

²² O ma c'ua e Felipe; o ma xipji e Andrés. O mëvi c'ua; o ma xipjivi e Jesús c'ü ya mi cãrã o griego.

²³ O ndünrü c'ua e Jesús, o mama:

—Ya va sädã rá tũgö, rá magö a jens'e cja Mizhocjimi nu ja rvã ěcjö. ²⁴ Nuzgö, na cjuana c'ü rí xí'ts'iji. 'Naja ndëxü c'ü ya ra zobü a jömmü, 'ma ra nguibi a jömmü, ra mbes'e ra unü na puncjü ndëxü. C'e ndëxü 'ma dya ra nguibi a jömmü, ra nguejme 'natjo ndëxü. ²⁵ Nu c'ü s'iyatsjējē o vida, nuc'ü, ra ndü'ü c'ü. Nu c'ü dya s'iyatsjējē o vida nu va cja ne xoñjömmü, nuc'ü, sido ra bübütjo c'ü. Dya ra ndü'ü. ²⁶ Nu c'ü ne ra ndünt'ü ín xütjügö, ni jyodü sido ra 'ñejme ín jñagö. Nu ja je rá bübügö je xo ra bübü nu. Mí Tatagö a jens'e ra s'iya nu c'ü sido ejme ín jñagö.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ 'Nudya me sufrido ín mü'bügö. ¿Pje rá mam-agö? ¿Cjo rá xipji mi Tata a cjava: “Mi Tatats'ü rí ts'a's'ü ngue c'ua dya rá tügö”? Jiyö, dya rá xipji a cjanu, na ngueje, ngueje yo rvá ëjë cja ne xoñijö mü. Ró ë rá tügö. ²⁸ Nguec'ua rí tsjague c'ua ja nzi gui ñegue rá tügö, ngue c'ua ra mbārā yo nte c'ü me na nojots'ügue, nu'tsc'e mi Tatats'ü.

Nuc'ua o dyäräji 'naja jña a jens'e, o mama:

—Ya ró jíchi yo nte c'ü me na nojozügö. Pero xe rá jíchitjoji c'ü me na nozgö.

²⁹ C'o nte c'o mi cārā nu, o dyäräji c'e jña c'ü vi 'ñeje a jens'e. O mamaji c'ua c'ü vi yürü. Pero bübü c'o mi mama:

—Ngueje 'naja o anxe Mizhocjimi c'ü o zopjü e Jesús.

³⁰ O ndünrú c'ua e Jesús, o xipjiji:

—I dyäräji c'e jña. Dya pje nguetjozügö o zocü. O zo'c'ü in texeji, ngue c'ua rí unnc'eji na puncjü ngüenda. ³¹ Na ngue c'o ya ngue ra tsjacöji, ra 'ñetse c'ü nugü na ü yo nte yo cārā cja ne xoñijö mü. Nguec'ua Mizhocjimi ra tsjapü ra sufridoji. C'ü dya jo c'ü manda cja ne xoñijö mü, Mizhocjimi ya ra pjongü a tji dya c'ü. ³² 'Ma ra ndäpcäji cja ngronsi, nuc'ua yo nte ra nguijñiji cja o mü'büji. Ra mbārāji pje pjëtscö.

³³ Mi mama a cjanu yo, ngue c'ua ro mbārāji ja rvá ndü'ü. ³⁴ O ndüntü c'ua c'o nte, o mamaji:

—Nutschöjme ya ró äräjme c'ü mama cja o ley Mizhocjimi c'ü o dyopjü e Moisés. Mama a cjava: “E Cristo, nu c'ü ra ndäjä Mizhocjimi, sido ra bübütjo”, eñe. ¿Jenga in mangue ni jyodü ra däpc'ä cja ngronsi? Maco in mangue vi 'ñegue cja

Mizhocjimi. ¿Cjo dya ri ngue'tsc'e 'ma e Cristo? O, ¿ja ga cja c'ü in xitscöjme?

³⁵ E Jesús o ndünrö c'ua:

—Xe ja nzi pa xe rá bübütjogö rí jya's'ü c'ua in cārāgueji. Jyéziji ra nguich'i jya's'ü cja in mü'büji 'ma xe rí bübütjogö va, ngue c'ua dya rí nzhodügueji cja bëxömü. Na ngueje 'ma rí nzhodüji cja bëxömü, dya rí pārāji ja rí möji 'ma. ³⁶ Nudya, nutscö rí jya's'ü xe rí bübügö a nde c'ua ja in cārāgueji. Rí 'ñejmezüji, ngue c'ua ra bübü o jya's'ü Mizhocjimi a mbo cja in mü'büji.

Nu yo jña'a yo, o mama e Jesús. Cjanu o ma'a c'ua. Dya cja jñandaji ja vi ma'a.

Por qué la gente de Israel no creía en Jesús

³⁷ E Jesús ya vi tsja na puncjü c'o na nojo cja o jmi anguesji; pero dya mi ejmeji angueze. ³⁸ A cjanu o zädä c'o vi mama e Isaías c'ü mi profeta. O mama: Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. ¿Cjó ngue c'ü ya o 'ñejme nu c'o ró mamaji?

¿Cjó ngue c'ü ya o unü na jo ngüenda c'ü me na zëzhi c'ü ín Jmugöji?

Dya cjó 'ñejme. Dya cjó ne ro jñanda, eñe c'e profeta. ³⁹ Nguéc'ua dya cjó sö cjó ro 'ñench'e o mü'bü Mizhocjimi. Xo o mama a cjava e Isaías:

⁴⁰ Mizhocjimi o tsjapü o ndëzhöji. Xo o tsjapü o meze o mü'büji, nguéc'ua dya o 'ñejmeji.

'Ma ro unüji na jo ngüenda, 'ma ro 'ñejmeji cja o mü'büji, nu'ma, ro nzhogü o mü'büji, nuc'ua ro mama 'ma Mizhocjimi:

“Nutscö rá jopcüji o mü'büji.”

⁴¹ Nu yo jña'a yo, o mama e Isaías na ngueje o jñanda c'ü me na nojo e Cristo. O mama c'ua ja rva cja e Cristo.

⁴² Na puncjü c'o pje mi pjëzhi mi ejmeji e Jesús. Pero dya mi ne ro mamaji cjo mi ejmeji. Ngue c'o fariseo c'o mi sÿji. Mi sÿ anguesji ro pjongÿji cja o nintsjimiji. ⁴³ Xenda mi sÿji c'o mama c'o bëzo que na ngueje c'o mama Mizhocjimi.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Nuc'ua e Jesús o ña na jens'e, o mama:

—Nu c'ü ench'ezügö cja o mü'bü, xo ench'e cja o mü'bü nu c'ü o ndäcjägö. ⁴⁵ Nu c'ü jandgagö, 'ñe unü ngüenda cjó je nguetscö, xo unü ngüenda ja ga cja c'ü o ndäcjägö. ⁴⁶ Ró ëjë cja ne xoñijömmü; nguetscö e ज्या's'ü. Texe c'o ench'ezügö cja o mü'bÿji, dya ra nzhodÿji cja bëxömmü. ⁴⁷ 'Ma cjó c'o ra dyärä yo jña yo rí mangö, pero 'ma dya ätcä, dya nguezgö rá mama c'ü ni jyodÿ ra ma sufrido c'ü. Na ngueje c'ü rvá ëcjö cja ne xoñijömmü, dya ngue c'ü rá cjapÿ ra ma sufrido yo cãrã; ngue c'ü rá salvaji. ⁴⁸ Nu c'o dya ejmezÿ y dya xo ätcä yo rí mama, bÿbÿ c'ü ra jñÿnpÿ nguarÿ c'ü. Na ngueje 'ma rá ëcjö na yeje, yo jña yo ró mangö ngueje c'ü rguí tjÿnpÿ nguarÿ c'o vi tsja na s'o c'o. ⁴⁹ Na ngueje nutscö, dya ró mamatsjögö yo jña'a yo. Mi Tata a jens'e c'ü o ndäcjä ngueje c'ü o mandazÿ ró xi'ts'iji yo jña'a yo, xo xitsi ja rvá zo'c'ÿji. ⁵⁰ Rí pãrãgö yo jña'a yo o ndäcjä mi Tata ró ë mama ngueje yo jña yo cjapÿ sido ra bÿbÿtjo yo nte. Rí mangö yo jña yo xitsi mi Tatagö.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Ma xe mi bēzhitjo ro zādä c'e mbaxua c'ü xiji Pascua, ya mi pārã e Jesús ya vi zādä c'ü ro ndü; ro mbedye cja ne xoñijõmü. Je ro ma cja nu Tata c'ü bübü a jens'e. Me mi s'iya c'o mi cārã cja ne xoñijõmü c'o mi ench'e o mü'bü angueze. Y o tsja c'ua c'ü ni 'ñetse me mi s'iyaji na puncjü.

² E Jesús 'ñe c'o o discípulo ma siji xēdyi. E Judas Iscariote c'ü mi nguejnu t'i e Simón, ya vi dyätä c'ü dya jo ro nzhõ e Jesús. ³ Ya mi pārã e Jesús, c'ü nu Tata a jens'e ya vi unü texe poder ngue c'ua ro manda. E Jesús mi pārã je vi 'ñeje cja Mizhocjimi, y ro nzhogü cja Mizhocjimi. ⁴ O böbü c'ua e Jesús nu ja ma siji o xēdyi, o ngãcã o bitu c'ü mi tējē. Cjanu o ngājã c'ua 'naja bitu c'ü o mbä'bä. ⁵ Cjanu o xich'i c'ua ndeje 'naja ts'i ndamojmü c'ü mi xindyēji. Cjanu o mbürü o mbe'chp'e o ngua'a c'o o discípulo. Mi tjintspi c'ua co nu c'ü o bitu c'ü mi pä'bä.

⁶ Cjanu o böbü a jmi e Simón Pedro. E Pedro o xipji:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. ¿Jenga rí pechquegö ín cua'a?

⁷ O ndünrü e Jesús, o xipji:

—Nu yo rrã cjagö, dya in pārãgue dya. Cja rí pārã después nu yo rrã cjagö.

⁸ O ndünrü c'ua e Pedro:

—Dya pje rá jē'tsc'i rí pechquegö ín cua'a.

O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu 'ma dya rí jyëtsqui rá pe'chc'e, dya pje rí jogövi.

⁹ O mama c'ua e Simón Pedro:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö. Dya nguextjo ín cua c'ü rí pechque. Xo rí pechque ín dyë'ë 'ñe ín jmi'i.

¹⁰ O mama c'ua e Jesús:

—Nu c'o ya xaja, ya nguetjo o nguaji c'ü xe ra be'chp'ejí, ngue c'ua ra nda chjĩzĩ texe. Nu'tsc'ejí ya chjĩzĩts'üji na jo, pero dya chjĩzĩts'üji in texeji.

¹¹ E Jesús ya mi pãrã cjó ngue c'ü ro nzhö'ö, nguec'ua o mama a cjanu: “Dya chjĩzĩts'üji in texeji.”

¹² Nuc'ua 'ma o nguarü o mbe'chp'e o nguaji, cjanu o ngans'a c'ua o bitu, o ndējē. O mimitjo c'ua na yeje cja mexa. Cjanu o dyönüji c'ua, o xipjiji:

—¿Cjo in pãrãji yo cja ró cja'c'üji? ¹³ Nu'tsc'ejí in xitsiji que nguezgö in xöpütezüji, nguezgö in Jmuzüji. Na jo c'ü in mamaji, na ngueje na cjuana.

¹⁴ Nuzgö in xöpütezüji, in Jmuzüji, ró pe'chc'egö in cuaji. Nguec'ua, nu'tsc'ejí xo ni jyodü rí pötqui pe'ch'e in cuaji. ¹⁵ Nuzgö c'ua ja nzi rvá cja'c'üji, nu'tsc'ejí, xo ni jyodü rí pötqui tsjagueji a cjanu.

¹⁶ Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, 'naja mbëpji, dya xenda na nojo que na ngueje o lamu. Ne xo ri ngueje c'ü o däjä, dya xenda na nojo que na ngueje nu c'ü o ndäjä. ¹⁷ Nu 'ma in pãrãji yo, me rí mäjäji 'ma rí tsjaji.

¹⁸ Rí pãrãgö ja ga cjatsc'ejí nu'tsc'ejí ró juan'c'üji. Rí pãrãgö bübüts'ejí 'naja c'ü ra tsja c'ua ja nzi ga t'opjü c'ü mama a cjava: “Maco mi dyocjöbe c'e bëzo y ma sigöbe o xëdyi, pero ra nzhögü c'ü.” Dya in texeji rí tsjaji yo. ¹⁹ Rí xi'ts'iji yo, 'ma dya be va sädä ngue c'ua 'ma ra zädä yo, rí 'ñejmeji, nu c'ü ya ró xi'ts'iji, rvá ëcjö cja Mizhocjimi. ²⁰ Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu 'ma rá täc'öji rí zopjüji yo nte, nu c'ü

ra säc'eji nguetscö säcjö 'ma c'ü. Nu 'ma ra säcjö c'ü, xo säjä 'ma c'ü o ndäcjägö.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

²¹ 'Ma o nguarü o mama a cjanu e Jesús, me go nguijñi go sufrido o mü'bü c'ua. O xipjiji na jo:

—Na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu'tsc'eji bübüts'c'eji 'naja c'ü ra nzhögü.

²² Nuc'ua c'o o discípulo mi pötma jñandaji. Dya mi pãrãji cjó ngue c'ü je vi mama. ²³ 'Naja c'o o discípulo 'natjo c'ua mi junrüvi e Jesús. E Jesús me mi s'íya c'e discípulo. ²⁴ E Simón Pedro o tsjapü seña c'e discípulo ngue c'ua ro tsja t'önü cjó je ngue c'ü mi xipji e Jesús. ²⁵ Nuc'ua c'e discípulo c'ü 'natjo c'ua mi junrüvi e Jesús o dyönü:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ¿cjó ngue c'ü ra nzhöc'ügue?

²⁶ O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu c'ü rá unü ne xëdyi nu rá tü'bü cja ne jñönü ngue c'ü ra nzhögü c'ü.

Cjanu o ndü'bü c'ua, cjanu o unü e Judas Iscariote c'ü nu t'i e Simón. ²⁷ Nuc'ua e Judas, 'ma o jñü'ü c'e xëdyi, o nguich'i c'ua c'ü dya jo cja o mü'bü. E Jesús o xipji c'ua:

—Nu c'o rí tsjague, ya extí ma'a rí ma tsjague c'o.

²⁸ Nu c'o dyaja c'o mi junrü cja mexa, dya pje mbãrãji jenga mi xipji a cjanu. ²⁹ E Judas mi tñü'ü c'e cñmerio. Mi cãrã c'o discípulo c'o mi cjijñi e Jesús mi xipji e Judas ro ma ndömü c'o mi jyodü cja c'e mbaxua. Mi cãrã c'o mi cjijñi mi xipji e Jesús c'ü ro ma unü merio c'o dya pje mi pë's'i. ³⁰ Nuc'ua e Judas 'ma o jñü'ü c'e xëdyi, exo mbedye c'ua. Ya mi xömü.

El nuevo mandamiento

³¹ Nuc'ua 'ma o mbedye e Judas, o mama c'ua e Jesús:

—Nutscö rvá ěcjö cja Mizhocjimi, rá cjangö dya nu c'ü rvá ějē rá cja'a. A cjanu ra 'ñetse c'ü me na nojozügö. A cjanu xo ra 'ñetse c'ü me na nojo Mizhocjimi c'ü ngueje mi Tatagö. ³² C'ü rá cjangö, ya zädä rá cjangö. Nguec'ua ra 'ñetse c'ü me na nojo Mizhocjimi. Nuc'ua Mizhocjimi ra tsjapü ra 'ñetse c'ü me na nojozü, nutscö rvá ěcjö cja Mizhocjimi.

³³ Nu'tsc'eji ín ch'itsc'öji, ya 'natjo ndajme xe rá bübü co nu'tsc'eji. Rí jyongügöji. C'ua ja nzi rvá xipji c'o pje pjězhi cja c'o nte a Israel, a cjanu xo rí xi'ts'igöji dya. Nu ja je rá magö, nu'tsc'eji, dya ra sö rá möcjöji dya. ³⁴ Rí xi'tsc'öji 'na jña nu cja dadyo. Nguejnu rí tsjaji nu. Rí pötqui s'iyaji. C'ua ja nzi rvá s'iyats'ügöji, je xo rgui s'iyagueji a cjanu.

³⁵ 'Ma rí pötqui s'iyaji, a cjanu ra mbärã texe yo nte ngue'tsc'eji ín discipulots'üji.

Jesús anuncia que Pedro le negará

³⁶ E Simón Pedro o xipji e Jesús:

—Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö. ¿Ja je rí mague?

O ndünrö c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu ja je rá magö, dya pje ra sö rá möcjöji dya. Cja ne rí sät'ägueji después nu ja je rá sätc'ö.

³⁷ O ndünrö c'ua e Pedro:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ¿jenga dya ra sö rá mëgovi dya? Nutscö rá nzhötsjējē ngue c'ua ra mbötcüji c'ü dya ra mbö'tc'ügueji.

³⁸ O ndünrö e Jesús, o xipji:

—Nu'tsc'e Pedro, in mangue rí nzhötsjē ra bö'tc'ü ngue c'ua dya ra bötcügö. Pero na cjuana

c'ü rí xi'ts'igö, 'ma rí dyärä ra huë'ë o chare, ya rí pa na jñi rgui tsänngä c'ü in pãcãgö.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ Xe ma ña'a e Jesús, o mama:

—Dya me ra triste in mü'büji. Rí 'ñench'e in mü'büji Mizhocjimi. Xo rí 'ñench'ezügö cja in mü'büji. ² A jens'e nu ja bübü mi Tatagö, nunu, me järä na puncjü ja rá bübügöji. Nuzgö ya rá magö a manu, rá ma xã'mã nu ja rí bübügueji. Nu 'ma dya ri järä na puncjü o ngumü nu ja rí bübügueji, dya ro xi'ts'iji a cjanu. ³ Nuzgö na cjuana rá magö, rá ma xã'mãgö nu ja je rí bübügueji. Pero rá êtcjö na yeje. Rá sints'iji ngue c'ua nu ja je rá magö, nu'tsc'ejí xo rí ma bübügueji nu. ⁴ Nu'tsc'ejí ya in pãrãji nu ja je rá magö. Xo in pãrãji c'e 'ñiji c'ü je sät'ä nu.

⁵ Nuc'ua e Tomás o xipji:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme, dya rí pãrãgöjme nu ja je rí mague. ¿Ja rgá sö rá pãrãgöjme c'e 'ñiji c'ü je sät'ä nu?

⁶ O ndünrö c'ua e Jesús, o mama:

—Nuzgö nguetscö e 'ñiji. Nguetscö rí jí'ts'iji c'ü na cjuana ja ga cja Mizhocjimi. Nguetscö rí da'c'üji c'ü sido rí bübütjoji. 'Ma cjó c'o ra 'ñench'ezü cja o mü'bü, ra zät'ä a jens'e 'ma nu ja bübü mi Tatagö. 'Ma jiyö, dya ra sö ra zät'ä. ⁷ Nu 'ma ya ri pãcãgöji, ya xo ri pãrãji mi Tata. Nudya, ya i pãrãji mi Tata, ya i jñandaji dya angueze.

⁸ E Felipe o xipji c'ua:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'üjme, jí'tsigöjme c'ü nin Tata. Nguextjo c'ü rí negöjme c'ü.

⁹ E Jesús o xipji c'ua:

—Nu'tsc'e Felipe, ya mezhe rí bübügöji. ¿Cjo dya be in pârâ cjó je nguetscö? Nu c'ü ya o jñandga, ya xo jñanda mi Tatagö c'ü ngueje Mizhocjimi. ¿Jenga in mamague: “Jítsijme c'ü nin Tata”? ¹⁰ ¿Cjo dya in ejmegue je rí bübügö cja mi Tata, y mi Tata je bübüzügö? Yo jña'a yo rí xi'ts'igöji, dya pje rí mamatsjögö yo. Ngueje mi Tata c'ü je bübüzügö c'ü xitsi rá cja yo rí c jagö. ¹¹ Ya ró xi'ts'iji rí bübügöbe mi Tata, je xo bübüzügö mi Tata. 'Ma dya sö rí jñunt'ü in mü'büji c'ü ró xi'ts'itjoji, ñejmeji na ngueje yo na nojo yo rí c jagö. ¹² Nuzgö, na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu c'ü ra ñejmezügö, xo ra tsja c'ua ja nzi rgá c jagö. Nuzgö ya ngue rá magö cja mi Tata. Nuc'ua nu c'ü ra ñejmezügö rá unü c'ü ra tsja c'ü xenda na nojo que na ngue yo rí c jagö. ¹³ 'Ma rí jyodü rí tsjaji c'ua ja nzi rgá negö, ra sö rí dyötüji mi Tata a jens'e. Nuc'ua rá da'c'üji c'ua ja nzi gui dyötüji c'ü. A cjanu ra ñetse c'ü me na nojo mi Tatagö c'ü ngueje Mizhocjimi. ¹⁴ 'Ma pje rí dyörüji na ngueje in ejmezü, nutscö rá cja'a.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ 'Nu 'ma in s'iyazüji, rí tsjaji yo rí mandats'ügöji. ¹⁶ Nutscö rá ötügö mi Tata a jens'e. Angueze ra ndjä ne 'naja ra ë bübü co nu'tsc'eji c'ü ra ñe mböxc'üji. Sido ra bübüts'ügueji c'ü. ¹⁷ Nu c'ü ra dya'c'üji Mizhocjimi ngueje o Espíritu c'ü ra jí'ts'iji ja ga cja Mizhocjimi. Nu c'o cârâ cja ne xoñijö mü c'o dya ench'ezü cja o mü'büji, o Espíritu Mizhocjimi dya sö ra bübüji, na ngueje dya pârâji angueze, ni xo pârâji ja ga pëpji c'ü. Pero nu'tsc'eji in pârâgueji na ngueje bübü co nu'tsc'eji. Xo ra

bübü cja in mü'bügueji. ¹⁸ Nuzgö dya rá sogüts'üji nza cja 'na jyoya. Nuzgö rá yepe rá nzhogütjogö rá ëjë va ja in cãrãgueji. ¹⁹ Dya cja ra mezhe c'ü xe ra jñandga yo cãrã cja ne xoñijõmü. Pero nu'tsc'ejí rí jñandgaji. Sido rá búbütjogö, nguec'ua nu'tsc'ejí xo sido rí búbütjogueji. ²⁰ Nu'tsc'ejí, 'ma ra zädä c'e pa'a c'ü ra ëjë o Espíritu Mizhocjimi, rí pãrãji je rí bñnc'öbe mi Tata. Xo rí pãrãji in bñnc'ejí co nutscö, 'ñe nutscö rí bñnc'ö cja in mü'bügueji. ²¹ Nu c'ü pãrã yo rí mandagö, c'ü xo ra tsja'a yo rí mandagö, ngueje c'ü s'iyazü c'ü. Mi Tatagö xo ra s'iya nu c'ü s'iyazü. Nuc'ü, xo rá s'iyagö c'ü. Nuc'ü, xo rá cjäpü ra mbãcã na jo'o.

²² O ndünrú c'ua e Judas c'ü dya mi ngueje e Judas Iscariote, o mama:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügöjme. ¿Ja rgá sö'ö rí tsjacüjme rá pã'c'ãjme c'ü dya ra mbã'c'ã yo cãrã cja ne xoñijõmü?

²³ O ndünrú c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu c'o s'iyazügö ra tsja'a yo rí mama. Nuc'ua ra tsja mi Tatagö xo ra s'iyaji anguezeji. Nuc'ua nutscöbe rá ë búbügöbe cja o mü'büji. ²⁴ Nu c'o dya s'iyazü, dya xo cja'a yo rí mama. C'o jña'a c'o rí mangö, dya pje rí mamatsjögö yo. Mi Tatagö c'ü o ndäcjägö, xitsi rá mama yo jña'a yo.

²⁵ 'Nu yo jña'a yo, rí xi'ts'iji dya yo, nudya xe rí búbü cja in jmiji. ²⁶ Mizhocjimi c'ü ngueje mi Tatagö ra ndäjã nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji c'ü ngueje o Espíritu angueze. Nuc'ü, ra pãtcägö c'ü. Ra xö'c'üji texe, ra mbeñc'ejí texe c'o ró xi'ts'igöji.

²⁷ 'Yo nte 'ma zenguaji yo nín minteji, xipjiji ra söyaji. Pero c'o o mü'büji sido sũ'ũ, dya söya.

Nutscö, söya ín mü'bügö, rá cjäpü ra söya in mü'bügueji. Nuzgö ya rá magö. Pero dya rí sũ'ũji, ra söya in mü'büji. ²⁸ Ya me sũ in mü'bügueji na ngueje ya i dyârâji c'ü ró xi'ts'iji ya rá magö. Rá nzhogü rá êtcjö c'ua ja ri cârâgueji. Nu 'ma xenda ri s'iyazüji, me ri mäcjeji 'ma, na ngueje rá ma cja mi Tata a jens'e. Na ngueje mi Tatagö xenda na nojo que na nguezgö. ²⁹ Ya ró xi'ts'iji dya, nudya dya be sädä. Ngue c'ua 'ma ra zädä, sido rí 'ñejmezüji.

³⁰ 'Dya cja xe rá ñaji na puncjü, na ngueje va êjë c'o nte c'o pëpi c'ü dya jo. C'ü dya jo manda cja o mü'bü yo cârã cja ne xoñijömmü. Pero dya sö ra manda cja ín mü'bügö. ³¹ Pero ni jyodü ra mbârã yo cârã cja ne xoñijömmü, nuzgö me rí s'iyagö mi Tata. Nguéc'ua rí cjägö c'o mandazü mi Tata. Böbüji. Rá pedyeji va.

15

La planta de uva y sus ramas

¹ O mama e Jesús:

—Na cjuana nguetscö e za'a c'ü me na jo. Mi Tatagö a jens'e ngue c'ü pjörü c'e za'a c'ü. ² Texe o dyëza c'ü bübüzügö c'o dya quis'i, ra dyëch'iji. Texe dyëza c'o quis'i, ra dyodüji ngue c'ua xenda ra nguis'i na puncjü. ³ Nu'tsc'eji ya i 'ñejmeji c'o jña'a c'o ya ró xi'ts'iji, nguec'ua ya jogü in mü'büji dya. ⁴ Sido rí 'ñejmezügöji, nuc'ua nutscö sido rá bübü cja in mü'büji. Chjëntjovi nza cja 'naja dyëza, 'ma dya ra bübü cja c'e za'a, dya ra nguis'i. Xo rga cjatjots'ügueji nu, nu 'ma dya sido rí 'ñejmezügöji, dya xo sö rí tsjaji nu c'ü rí negö.

⁵ 'Nutsco nguetsco e za'a. Nu'tsc'ejj nu'gue'tsc'ejj o dy'e'e. Nu c'ü sido ra 'ñejmezügö, nutsco sido rá bübügö cja o mü'bü c'ü. Nuc'ü, ra sö ra tsja nu c'ü rí negö. Nu'tsc'ejj, dya ra sö pje rí tsjaji c'ü rí negö, 'ma dya rí 'ñejmezügöji. ⁶ Nu c'ü dya sido ra 'ñejmezügö chjëntjovi nza cja 'na dyëza c'ü dya jo, c'ü panatjoji, cja na dyot'ü c'ua, cja na jñüs'üji c'ua, cja na göt'üji a sivi, ra ndë'e.

⁷ 'Nu 'ma sido rí 'ñejmezügöji, nu 'ma sido ra bübü ín jñagö cja ín mü'bügieji, nuc'ua dyörüji c'ü rí ñe'ejj. A cjanu ra dya'c'üji 'ma. ⁸ Nu 'ma rí tsjaji c'ü rí negö, ra 'ñetse 'ma c'ü ri nu'gue'tsc'ejj ín discípulots'ügöji. A cjanu ra 'ñetse 'ma, c'ü me na nojo mi Tatagö. ⁹ C'ua ja va s'iyazügö mi Tata a jens'e, je xo rvá s'iyats'ügöji. Sido rí tsjaji c'ü rí negö na nu'gueje rí s'iyats'üji. ¹⁰ Mi Tatagö a jens'e me sido s'iyazügö c'ü, na nu'gueje rí cjagö c'o mandazü angueze. A cjanu sido rá s'iyats'üji 'ma rí tsjaji c'o rí mandats'üji.

¹¹ 'Ró xi'ts'ijj nu yo jña'a yo, nu'gue c'ua ra mäjä ín mü'büji c'ua nzi rgá mäjägö. A cjanu, na cjuana me rí mäcjeji 'ma. ¹² Nu'gueje nu rí mandats'üji nu, rí pötqui s'iyaji c'ua ja nzi rvá s'iyats'ügöji. ¹³ Nu c'ü xenda s'iyate nu'gue c'ü ra unütsjējē c'ü ra bö't'ü c'ü; nu'gue c'ua dya ra bö't'ü c'ü jovi. ¹⁴ Nu'tsc'ejj nu'gue'tsc'ejj rí jogöji, nu 'ma rí tsjaji yo rí mandats'ügöji. ¹⁵ Dya cja rá xi'ts'ijj c'ü ri nu'gue'tsc'ejj ín mbëpjits'ügöji, na nu'gueje 'naja mbëpji dya pãrã c'o cja'a o lamu. Rí xi'ts'ijj dya, c'ü nu'gue'tsc'ejj rí joji dya, na nu'gueje texe c'o ró ärägö cja mi Tata a jens'e, ya ró xi'ts'ijj. ¹⁶ Nu'tsc'ejj dya i juancügöji. Nuzgö nguetsco ró juan'c'ügöji. Ró emp'c'egöji nu'gue c'ua

sido rí tsjaji c'ua ja nzi rgá negö, rí ma zopjüji yo nte ngue c'ua sido ra 'ñejmezüji anguezeji. Nuc'ua texe c'o rí dyötüji mi Tata a jens'e na ngueje in ejmezüji, angueze ra dya'c'üji. ¹⁷ Nutscö rí mandats'üji rí pötqui s'iyagueji.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ "Ma ra nuc'üji na ü yo cãrã cja ne xoñijõmü c'o dya ejmezü, dya me rí tsjijñiji. Rí mbeñegueji nutscö ot'ü o nugöji na ü 'ma dya be mi nuc'ejji na ü. ¹⁹ Nu 'ma ri tsjaji c'ü cja yo cãrã cja ne xoñijõmü c'o dya ejmezü, nu'ma, ro s'iyats'ügueji 'ma yo. Pero nu'tsc'ejji ya i 'ñejmezügöji na ngueje ró juañ'c'ügöji. A cjanu, dya pje in cjaji c'ua ja nzi ga tsja c'o dya ejmezü, nguec'ua nuc'ügueji na ü. ²⁰ Mbeñeji c'e jña'a c'ü ró xi'ts'iji: "Naja mbëpji dya xenda na nojo que na ngueje o lamu." Nu 'ma ya nugöji na ü, me trãcjãji, xo 'ñetsc'ejji xo ra nugöji na ü, ra ndrãc'ãji. 'Ma o dyãtcãgöji c'o ró xipjiji, xo ra dyã'tc'ãgueji c'o ró xipjiji. ²¹ Ra tsja'c'üji a cjanu, na ngueje in ejmezügöji. Dya pãrãji nu c'ü o ndãcjã ró ëcjö cja ne xoñijõmü.

²² 'Nudya tñji o nzhubüji dya, na ngueje 'ma ró ë zopjügöji in jñagö, dya 'ñejmezüji. ²³ Nu c'ü nugügö na ü, xo nu'u na ü c'ü mi Tatagö a jens'e. ²⁴ Ró cjagö c'o me na nojo a jmi anguezeji c'ü dya sö cjó ro tsja. Nguec'ua va unüji ngüenda c'ü o ndãcjã mi Tatagö. Pero dya 'ñejmezüji. Nguec'ua, dya nguextjozgö nugöji na ü, xo nuji na ü c'ü mi Tatagö. Nguec'ua me tñji o nzhubüji dya. ²⁵ A cjanu, va sãdã nu c'ü t'opjü cja o leyji c'ü o unü Mizhocjimi anguezeji. Je mama a cjava: "O nugüji na ü, dya pje rmí cjagö", eñe cja c'e ley.

26 Xe mi ña e Jesús, o mama:

—Nuc'ua 'ma ra ëjë nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji, ngue c'ü ra mama c'ü ja ga cjazgö c'ü. Nuzgö nguetscö rá täjä ndeze cja mi Tatagö a jens'e nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji. Ngueje o Espíritu Mizhocjimi c'ü ra jí'ts'iji c'ü na cjuana. 27 Nu'tsc'eji xo rí mamaji ja ga cjazgö, na ngueje rí dyocjöji ndeze 'ma ot'ü 'ma ró zopjü yo nte.

16

1 'Nuzgö rí xi'ts'iji yo jña'a yo, ngue c'ua dya rí chjench'eji a xütjü. 2 Yo nte a Israel ra pjongüts'üji cja o nintsjimiji. Ra zädä 'ma ra nguijñiji c'ü ri ne Mizhocjimi ra tsja anguezeji ra mbö'tc'üji. 3 Ra tsjaji a cjanu na ngueje dya pãrãji mi Tata, ne xo ri nguetscö pãcãji. 4 Ya ró xi'ts'iji yo, ngue c'ua 'ma ra zädä c'e pa, rí mbeñeji ya rvá xi'ts'igöji yo.

Lo que hace el Espíritu Santo

'Cja rrã xi'ts'iji dya yo jña, na ngueje cja ni jyonc'eji rí pãrãgueji dya. 5 Nudya, rá ma'a nu ja je bübü c'ü o ndäcjä. Pero nu'tsc'eji, ne ri 'najats'ügueji, dya cjó önnü ja je rá ma. 6 Me in cjiñiji na puncjü cja in mü'büji na ngueje ró xi'ts'iji yo. 7 Rí xi'ts'igöji c'ü na cjuana. Nuzgö ni jyodü rá magö, na ngueje 'ma dya rá magö, dya ra ëjëts'ügueji nu c'ü ra'ñe mböxc'üji. Nu 'ma rá magö, rá täjä c'ü ra 'ñe mböxc'üji. 8 Nu 'ma ra ëjë c'ü, ra tsjapü yo cãrã cja ne xoñijö mü ra mbãrãji c'ü tñji o nzhubüji. Xo ra tsjapü ra mbãrãji nguextjozgö me na jozgö, nguextjozgö sö rá jocüji. Ya xo ra tsjapü ra mbãrãji ngue Mizhocjimi c'ü ra jñünpü ngüenda anguezeji ra ma sufridoji. 9 Nu

c'ü ra 'ñe mböxc'üji, ra tsjapü ra mbârâji c'ü tûji o nzhubüji na ngueje dya ench'ezügö cja o mü'büji.
 10 Ra tsjapü ra mbârâji me na jozgö, nguextjozgö sö rá jocüji. Na ngueje 'ma ya rga tügö, rá tetjogö. Nuc'ua rá magö cja mi Tata. Dya cja xe rí jñandgaji.
 11 Nu c'ü ra 'ñe mböxc'üji, ra tsjapü ra mbârâji, Mizhocjimi manda y ra tsjapü ra ma sufrido nu c'o dya ätä angueze. Na ngueje Mizhocjimi ya ri jizhi c'ü ra ma sufrido c'ü dya jo c'ü manda cja ne xoñijö mü.

12 'Xe rí pë's'itjogö na puncjü c'o rá xi'ts'iji. Pero dya be sö rí tendioji ja ga cja nu c'o ro xi'ts'iji.
 13 Nu 'ma ra êjê o Espíritu Mizhocjimi, nuc'ü, ra jí'ts'iji texe c'o na cjuana. Nuc'ü, dya pje ra ñatsjējē. Ra mama texe c'o ra dyärä c'o mama Mizhocjimi. Nuc'ü, ra 'ñe ngöxc'üji c'o cja ra zädä. 14 Angueze ra jí'ts'iji c'ü me na nozgö, na ngueje ra mböxc'üji rí tendioji na jo ja ga cja c'o ín jñagö c'o ya ró xi'tsc'öji.
 15 Texe c'ua ja ga cja mi Tatagö, nuzgö xo ga cjazgö nu. Nguec'ua ró mama: “O Espíritu Mizhocjimi ra mböxc'üji rí tendioji na jo ja ga cja c'o ín jñagö c'o ya ró xi'tsc'öji.”

La tristeza se cambiará en alegría

16 'Dya cja ra mezhe c'ü xe rí jñandgagöji. Nuc'ua, dya ra mezhe rí jñandgatjoji na yeje.

17 Nuc'ua c'o o discípulo bübü c'o o pötva mama:
 —¿Ja ga cja yo xitsiji: “Dya cja ra mezhe xe rí jñandgaji, nuc'ua, dya ra mezhe rí jñandgatjoji na yeje”? ¿Jenga nde mama: “Dya rí jñandgaji na ngueje rá magö cja mi Tata”?

18 Mi mamaji c'ua:

—Pārã, ¿ja ga cja yo mama: “Dya cja ra mezhe”? Nuzgöji, dya rí pārãgöji ja ga cja c'ü mama.

¹⁹ O mbārã e Jesús, mi ne ro dyönüji, nguec'ua o xipjiji c'ua:

—In pötqui dyönütsjëji pje ne ra mama c'ü ró xi'ts'iji c'ü dya cja ra mezhe xe rí jñandgaji, nuc'ua, dya ra mezhe rí jñandgatjoji na yeje. ²⁰ Nuzgö na cjuana c'ü rí xi'ts'iji, nu'tsc'eji me rí huë'ëji, me rí tristegueji rí mbenzeji. Pero yo cārã cja ne xoñijõmü c'o dya ejmezügö, nuyo, me ra mājã yo. Nu'tsc'eji me rí tsijñiji cja in mü'büji. Pero nu c'ü me rguí tristeji, exi ngue c'ü rguí mäjceji después. ²¹ 'Naja ndixü, nu 'ma mus'ü o t'i, me sufrido na ü'ü. Nuc'ua 'ma ya mus'ü c'ü nu ts'it'i, dya cja mbeñe c'ü na ü'ü. Ya mäjätjo na ngueje c'ü ya vi mus'ü 'naja ts'it'i cja ne xoñijõmü. ²² Nu'tsc'eji, je xo ga cjatsc'eji dya nu. Me in sufridoji c'ü me in cjijñiji cja in mü'büji. Pero rá chjëtjoji na yeje. Nuc'ua me ra mäjätjo na yeje in mü'büji. Dya cjó ra sö ra jñücüts'ügueji c'ü me rí mäjäji.

²³ 'Nu pa'a c'ü rá chjëtjoji na yeje, dya pje rí dyönngüji 'ma. Ya ri pārãji ja ga cja c'ü rí xi'ts'iji dya. Na ngueje in ejmezüji, sö rí dyötüji mi Tata a jens'e. Nuc'ua ra dya'cüji c'ua ja nzi gui dyötüji c'ü. ²⁴ Dya be in nänngäji in chjügö c'ü pje ni dyötüji mi Tatagö. Dyötüji dya. Texe nde ra dya'cüji, ngue c'ua me ra mājã in mü'büji.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ 'Nu yo ró xi'ts'iji, dya be sö rí tendioji na jo ja ga cja yo. Ra zädã 'ma ya rá xi'ts'iji na jo ja ga cja mi Tata. ²⁶ Dya rí xi'ts'iji nguetscö rá ö'tc'üji mi Tata. C'e pa'a c'ü, rí dyötütsjëji mi Tata, rí nänngäji in

chjũgö. ²⁷ Na ngueje nguetsjẽ mi Tata c'ü s'iyats'üji, na ngueje nu'tsc'ejí me in s'iyazüji. I ñejmeji c'ü je rvá ěcjö cja mi Tata c'ü Mizhocjimi. ²⁸ Je rvá ěcjö cja mi Tata a jens'e. Ró ěcjö cja ne xoñijõmü. Ya ngue rá pedye cja ne xoñijõmü. Rá nzhogü, rá ma cja mi Tata.

²⁹ C'o o discípulo o xipjiji c'ua:

—Nudya, 'ñetse na jo, yo jña yo in mangue. Ya ró tendiojme ja ga cja c'o in xitsijme. ³⁰ Nudya ya rí pãrãgøjme c'ü nde in pãrãgue texe. In pãtcøjme in mü'büjme, nguec'ua dya ni jyodü rá cja'c'üjme t'õnũ. Nguec'ua ya rí ejmejme je i pedyegue cja Mizhocjimi.

³¹ O ndünrũ c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Nudya, ¿Cjo ya in ejmezüji dya, 'ma? ³² Ya ngue ra zädä c'e hora, na cjuana ya o zädä, c'ü rí pjötc'ejí in texeji. Nde 'naja rguí möcjeji cja in nzungueji. Nuc'ua ya rí sogüzütsjẽji. Pero nutscö, dya rí bübütsjẽgö. Nuzgö rí bünc'öbe mi Tata c'ü bübü a jens'e. ³³ Nu yo jña'a yo, rí xi'ts'iji yo, ngue c'ua mas rí 'ñejmezüji, a cjanu rá da'c'üji ra söya in mü'bügueji. Cja ne xoñijõmü me rí sufridogueji. Pero, dya rí sũji na ngueje ró tõpügö nu c'ü manda yo cãrã cja ne xoñijõmü.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Nuc'ua 'ma o nguarü e Jesús o mama yo jña'a yo, o nã's'ä c'ua a jens'e, o mama:

—Nu'tsc'e mi Tatats'ü, ya zädä c'e hora 'ma rá tũgö. Tsjapü ra mbãrã yo nte cjó je nguetscö. Rí tsjapü ra mbãrãji nguetscö in Ch'izgö me na

nozgö. A cjanu, ngue c'ua xo ra mbã'c'ãji me na notsc'e, nu'tsc'e mi Tatats'ügö a jens'e. ² Nu'tsc'e mi Tatats'ü, ya i dyacö rá mandagö texe yo nte cja ne xoñijö mü. Nu c'o ench'ezügö cja o mü'bü, rá unügö c'ü sido ra bübütjoji. ³ Sido ra bübütjoji na ngueje pã'c'ãji, nu'tsc'e nguetjots'ügue in Mizhocjimigue c'ü na cjuana. Sido ra bübütjoji na ngueje xo pãcãji, nutscö e Jesucristo i chãcjägö cja ne xoñijö mü.

⁴ 'Nutscö ró jíchi yo nte yo cãrã cja ne xoñijö mü c'ü me na nots'ügue, na ngueje ró cja texe c'o i xitsi. ⁵ Nudya, mi Tatats'ü, rí tsjague ngue c'ua rá bübügö na yeje co nu'tsc'e nu ja me na nojots'ügue. Rí tsja ngue c'ua rá bübügövi c'ua ja nzi rmá bübügövi 'ma dya be mi t'ät'ä ne xoñijö mü.

⁶ 'Nu c'o cãrã cja ne xoñijö mü yo i dyacü, ngue'tsc'e je i 'ñünbü o mü'büji, ngue c'ua o 'ñench'ezü cja o mü'büji. Nujyo, ró jíchiji ja ga cjats'ügue, mi Tatats'ü. Anguesji sido cjaji nu c'o in mangue. ⁷ Texe c'o ró cjagö, 'ñe c'o ró mangö, ngue'tsc'e i xitscö ró cjagö, ngue'tsc'e i xitscö ró ñagö. ⁸ Na ngueje ya ró xipjiji c'o jña'a c'o i xitsi ro xipjiji. Anguesji o 'ñejmeji c'o ró xipjiji. Ya xo pãrãji cja o mü'büji c'ü na cjuana je rvá êcjö cja in dyë'ë. Ya xo 'ñejmeji, ngue'tsc'e i chãcjä cja ne xoñijö mü.

⁹ 'Nu'tsc'e mi Tatats'ü, nutscö rí ö'tc'ügö yo o 'ñejmets'ü in jñague. Dya rí ö'tc'ügö yo cãrã cja ne xoñijö mü yo dya ejme. C'o rí ö'tc'ügö ngueje c'o i dyacü na ngueje ngue'tsc'e je in 'ñeje dya yo. ¹⁰ Texe yo in ntegö ngueje in ntegue. Texe yo in ntegue ngueje in ntegö. Anguezeji pãcãji exi ngue in Ch'izügö.

¹¹ 'Nutscö je rá magö nu ja je in bünce, nu'tsc'e

mi Tatats'ü. Dya cja rá bübügö va cja ne xoñijö mü. Pero nu yo i dyacü, nuyo, cãrãji cja ne xoñijö mü. Mi Tatats'ü, nu'tsc'e me na jots'ü, rí ö'tc'ü rí ts-japü nu yo i dyacü, ra mbã'c'ãji c'ü xo ngue'tsc'e nu Tatats'üji. A cjanu rí pjörüji. Nguec'ua ra 'natjoji c'ua ja xo nzi ga cjazgövi, rí 'natjogövi, mi Tatats'ü. ¹² Nutscö xe rí bübügö co anguesji, rí pjörügöji, na ngueje me na zë'ts'igue, i dyacügö ja rgá pjörüji. Nguec'ua ne ri 'naja anguesji cjó ró bëzhigö. Nguextjo 'natjo c'ü o dyo'o o mü'bü c'ü dya jo. O bëzhi c'ü, c'ua ja nzi ga mama cja in jñague.

¹³ 'Mi Tatats'ügö, ya rá magö c'ua ja je in bünc'e. Rrä mangö yo jña'a yo, nudya xe rí bünc'ö cja ne xoñijö mü, ngue c'ua nu yo i dyacö, na cjuana ra mäjäji c'ua ja nzi rgá mäjägö. ¹⁴ Nu yo i dyacü, ró xipjigöji ín jñagö. Yo cãrã cja ne xoñijö mü c'o dya ejme, me nuji na ü nu yo ejme ín jñagö. Na ngueje c'ua ja nzi ga cjazgö c'ü dya rí tsja va cja ne xoñijö mü, je xo ga cjatjonu yo ejme ín jñagö. ¹⁵ Dya rí ö'tc'ü c'ü rí sidyiji c'ü dya cja ra ngãrãji cja ne xoñijö mü. Rrä ö'tc'ü rí pjörüji nu va cja ne xoñijö mü nu ja manda c'ü dya jo. ¹⁶ Na ngueje dya menzumüji va cja ne xoñijö mü. C'ua ja nzi ga cjazgö, dya rí menzumü va cja ne xoñijö mü, je xo ga cjatjonu anguesji. ¹⁷ Anguezeji o 'ñejmeji in jñague, nguec'ua nu'tsc'e rí xöcüji ra tsjaji c'ua ja nzi gui ñegue. Ngue in jñague jíchiji c'ü in negue. ¹⁸ I chãcjã, ró ë zopjü yo cãrã cja ne xoñijö mü ró xipjiji yo in jñague. C'ua ja nzi vi chãcjãgö cja ne xoñijö mü, ró juajnü anguesji ra zopjüji yo nte yo cãrã cja ne xoñijö mü. ¹⁹ Rá cjägö c'ua ja nzi gui ñegue rá tügö. Ngue c'ua anguezeji xo ra tsjaji c'ua

ja nzi gui ñegue.

²⁰ 'Dya nguextjo yo i dyacü rí ö'tc'ü yo. Xo rí ö'tc'ü c'o cja ra 'ñejmezügö na ngueje c'o ín jñagö c'o ra mama yo i dyacü. ²¹ Rí ö'tc'ü, texeji nde ra 'natjoi, c'ua ja nzi ga cjatsc'e mi Tatats'ü, in bübüzügö, nutscö rí bübüts'ügö. Rí ö'tc'ügö, texe yo xo ra 'natjoi co nutscövi. Rí ö'tc'ü a cjanu ngue c'ua yo cãrã cja ne xoñijö mü ra 'ñejmezüji c'ü ngue'tsc'e i chãcjägö. ²² Nu'tsc'e mi Tatats'ü, c'ua ja nzi rgá 'natjovi, xo ró unü anguezeji c'ü ri 'natjoi anguesji co nutscövi. Nguec'ua ri 'natjoi anguesji c'ua ja nzi rgá 'natjovi. ²³ Na ngueje ri bübü cja o mü'bü anguesji. Y nu'tsc'e mi Tatats'ü, ri bübüzügö. Nguec'ua anguesji na cjuana ra 'natjoi. A cjanu yo cãrã cja ne xoñijö mü ra mbãrãji ngue'tsc'e i chãcjägö. Xo ra mbãrãji ngue'tsc'e mi Tatats'ü in s'iyague anguesji, c'ua ja xo gui s'iyazügö.

²⁴ 'Nu'tsc'e mi Tatats'ügö, nu yo i dyacü, rí negö c'ü xo ra bübüji nu ja je rá magö. Nguec'ua ra jñandaji c'ü me ma zö'ö rmá bübügö co nu'tsc'e 'ma dya be mi t'ät'ä ne xoñijö mü. Ra jñandaji c'ü ja gui s'iyazügö ndeze 'ma dya be mi t'ät'ä ne xoñijö mü.

²⁵ Nu'tsc'e, mi Tatats'ü, me in cjague me na jo. Yo cãrã cja ne xoñijö mü, dya pã'c'ãji. Pero nutscö rí pã'c'ã. Nu yo i dyacü xo pãrãji ngue'tsc'e i chãcjä.

²⁶ Ya ró unüji o mbã'c'ãji, nu'tsc'e mi Tatats'ü. Sido rá unüji yo, ra mbã'c'ãji. Nguec'ua, c'ua ja gui s'iyazü, ra mbãrãji cja o mü'büji c'ü xo in s'iyague anguesji. Xo rá bübügö cja o mü'bü anguesji.

18

Llevan preso a Jesús

¹ Ma o nguarü o mama yo jña'a yo e Jesús, nuc'ua o möji c'ua co o discípulo. O mbes'ejí cja c'e ñinzhe c'ü ni chjü Cedrón, o zät'äji nu ja je mi bübü 'naja huerta. Nuc'ua e Jesús co c'o o discípulo o cjogüji a mbo cja c'e huerta. ² Nu c'ü e Judas c'ü ro nzhö'ö e Jesús, xo mi pãã nu cja c'e huerta. Na ngueje e Jesús ñe c'o o discípulo sido mi pöji nu. ³ E Judas o dyëdyi c'ua c'o xondaro. Xo dyëdyi c'o policia c'o mi pëpi c'o ndamböcjimi ñe c'o fariseo. Nuc'ua o möji cja c'e huerta. Ma tûji o lámpara ñe o tizhi c'o mi tjë'ë. Nde ma jünji c'o rví tsjaji o chũ. ⁴ E Jesús ya mi pãã texe c'o ro tsjapüji c'ü. O ma chjëji c'ua, o dyönüji:

—¿Cjó ngue c'ü in jodügueji?

⁵ O ndünrü c'ua c'o nte c'o ma ë'ë e Judas, o xipjiji:

—Rí jodügöjme e Jesús c'ü menzumü a Nazaret.
E Jesús o xipjiji:

—Nutschö nguetscö e Jesús.

Xo mi bübü co anguesji e Judas, nu c'ü ro nzhö'ö e Jesús. ⁶ Nzi va mama e Jesús: “Nguetscö”, nuc'ua o ndã't'ãtsjëji na zëzhi o xütjütsjëji, o nügüji. ⁷ E Jesús o yepe o dyönüji c'ua:

—¿Cjó ngue c'ü in jodügueji?

Anguesji o mamaji:

—Rí jodügöjme e Jesús c'ü menzumü a Nazaret.

⁸ Nuc'ua o yepe o ndünrü c'ua e Jesús, o xipjiji:

—Ya ró xi'ts'iji que nguetscö. Nu 'ma nguetscö in jongüji, jyëtsquiji yo in discí pulogö ra möji.

⁹ A cjanu o zädä c'o jña'a c'o ya vi mama e Jesús. O mama: “Nu c'o i dyacü, dya pje ró bëzhigö ne ri 'naja c'o.” ¹⁰ E Simón Pedro mi jün 'na tjëdyi. O ngübü c'ua c'e tjëdyi cja o xipjadü. Cjanu o ya'bü

c'ua c'ü nu mbëpji c'ü mi mero ndamböcjimi. O dyopcü c'ü nu ngõ'õ cja o jodyë. Nu c'e mbëpji mi chjũ'ũ Malco. ¹¹ Nuc'ua e Jesús o xipji e Pedro:

—Tsöt'ü c'ü in chjëdyi cja o xipjadü. Dya rí ts'axcügö c'ü rá cjägö c'ü ne mi Tatagö c'ü bübü a jens'e.

Jesús ante el jefe de los sacerdotes

¹² Nuc'ua c'o xondaro 'ñe c'ü mi manda cja c'o xondaro 'ñe c'o policia c'o mi menzumü a Israel, o zürüji e Jesús. Ya nde jyü'tp'üji c'ua o dyë'ë. ¹³ Nuc'ua ot'ü o zidyiji e Jesús cja nu ndã e Caifás c'ü mi chjũ Anás. C'e cjë'ë c'ü, mi mero ndamböcjimi e Caifás. ¹⁴ Mi ngueje e Caifás c'ü vi xipji c'o pje mi pjëzhi a Israel c'ü mi jyodü ro ndũ'ũ 'naja bëzo ngue c'ua dya ro ndũ texe c'o mejñiñi.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵ E Simón Pedro mi tjünt'ü a xütjü e Jesús. Xo 'ñe 'naja o discípulo xo mi tjünxtjo a xütjü. Nu c'ü mi mero ndamböcjimi mi pãrã c'e discípulo c'ü. O cjögü c'ua c'e discípulo co e Jesús nu ja ma bübü c'ü mi mero ndamböcjimi. ¹⁶ Nu c'e Pedro o nguejmetjo a tji'i cja c'e ngoxtji. O mbedye c'ua c'ü 'naja discípulo c'ü mi pãrã c'e ndamböcjimi. O ma zopjü c'e ndixü c'ü mi mböngoxtji. O jyëziji c'ua o cjögü a mbo c'e Pedro. ¹⁷ Nuc'ua c'e ndixü c'ü mi mböngoxtji, o xipji e Pedro:

—¿Cjo dya xo ngue'tsc'e 'naja o discípulo ne bëzo nu?

O xipji c'ua angueze:

—Nutschö, dya nguetscö o discípolozgö nu.

¹⁸ Nuc'ua c'o mbëpji 'ñe c'o policia nde mi böbüji nu. Vi 'ñörüji chjeme na ngueje ma së'ë. Ma

pa't'üji. Anguesji nde mi dyoji e Pedro ma pa't'üji cja sivi.

El jefe de los sacerdotes interroga a Jesús

¹⁹ Nuc'ua c'e ndamböcjimi o dyönü e Jesús, cjó mi ngue c 'o mi tjünt'ü a xütjü angueze. Xo o dyönü pje nza cja c'ü mi xöpüji. ²⁰ O ndünrü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nutscö ró zopjü na puncjü o nte cja ne xoñijö mü. Nutscö sido ró xöpüte cja yo nitsjimi va a Israel. Xo nde ró xöpüte cja c'e templo nu ja je jmurü na puncjü ín menzumügöji. Dya pje ró mamagö c'ü dya cjó ro dyärä. ²¹ ¿Jenga ín önnügö dya yo? Dyönüji c'o ya o dyärä, pje ni mbë c'ü ró xipjiji. Nuc'o, pãrã na jo c'o ró mangö c'o.

²² Ma o mama a cjanu e Jesús, 'naja c'o policia c'ü mi bübü nu, o chötü 'naja mbädyë e Jesús. O xipji:

—¿Cjo je rga cjanu rguí chjüntügue ne ndamböcjimi?

²³ O ndüntü c'ua e Jesús, o xipji:

—Nu 'ma ró tjüntügö na s'o, mamague pje pjëzhi c'ü na s'o c'ü ró xipji. 'Ma ró tjüntügö c'ü na cjuana, ¿jenga i pjëchqui ín jmigö?

²⁴ Nuc'ua e Anás cjanu o ndäjä e Jesús nu cja e Caifás c'ü xo mi mero ndamböcjimi. Xe mi tjüt'ütjo o dyë e Jesús.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵ Xe mi böntjo e Simón Pedro, ma pa't'ütjo a sivi. O ña c'ua c'o xo mi cãrã nu, o dyönüji e Pedro:

—¿Cjo dya xo ngue'tsc'e o discí pulots'ü e Jesús?

E Simón Pedro o ngädä, o mama:

—Nuzgö, dya pje nguetscö 'naja o discípulo.

²⁶ C'ü mi mero ndamböcjimi mi 'ñeje 'na o mbëpji c'ü mi ngue o dyojui c'e bëzo c'ü vi dyogü o ngõ'õ c'ü vi dyopcü e Pedro. O ña c'ua c'e mbëpji o xipji e Pedro:

—Xo ró jantc'agö cja c'e huerta, nde mi dyocjevi e Jesús.

²⁷ Nuc'ua o ngädätjo na jñi'i e Pedro. Nuc'ua jo ni huë'ë c'ua c'o chare.

Jesús delante de Pilato

²⁸ Nuc'ua o mbedyeji c'ua cja o ngumü e Caifás, o zidyiji e Jesús cja o palacio c'e gobernador. Xõxtjo o zät'äji. Nu c'o pje mi pjëzhi a Israel dya o cjogüji nu cja c'e palacio. Na ngueje mi sÿji 'na ro contaminaoji. C'ua ja nzi ga mama o ley anguesji, 'na ro contaminaoji, dya ro sö ro zi'iji c'ü ch'unü cja c'e mbaxua c'ü ni chjü Pascua. ²⁹ Nuc'ua o mbedye e Pilato nu ja je mi cãrã anguesji. O xipji:

—¿Pje vi sicjeji va ne bëzo nu?

³⁰ O ndünrÿji c'ua, o xipji:

—Nu 'ma dya ro tsja c'o na s'o nu, dya xo ro ã nzhö'c'ÿjme.

³¹ O ndünrÿ c'ua e Pilato:

—Sidyigueji ngue c'ua ri jñünpÿji ngüenda c'ua ja nzi ga manda in leygueji.

C'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel o ndünrÿji c'ua:

—Dya in jëzguigöjme cjó rá pö't'ügöjme.

³² A cjanu o zädä c'o vi mama e Jesús ja cja rvá ndü'ü. ³³ Nuc'ua e Pilato o cjogü na yeje a ma a mbo'o nu cja c'e palacio. Nuc'ua o ma't'ü c'ua e Jesús, o xipji:

—¿Cjo ngue'tsc'e o jmuts'ü yo nte a Israel?

³⁴ O ndüntü c'ua e Jesús, o xipji:

—¿Cjo *in* ejmetsjégue yo, maxque bübü c'ü o xi'ts'i cjó je nguetscö?

³⁵ O ndünrú c'ua e Pilato:

—A poco *in* cjinnce xo rí menzumügö a Israel. Nguetsjé c'o ndamböcjimi 'ñe c'o dyaja in menzumütsjégueji c'o o ã nzhöc'üji va ja rí bünc'ö. Nguéc'ua rí önnc'ü pje *i* tsjague.

³⁶ O ndünrú e Jesús, o xipji:

—Nutsö, dya nza cjazgö c'o dyaja jmu'u c'o manda cja ne xoñijö mü. 'Ma rva cjanu, nuc'ua nu c'o tjünt'ü *in* xütjügö ro ñangagö c'o. Nguéc'ua dya ro nzhögüji cja yo *in* menzumügöjme va a Israel. Nguéc'ua rí xi'ts'i, dya nza cjazgö c'o dyaja jmu'u c'o manda cja ne xoñijö mü.

³⁷ O ndünrú c'ua e Pilato:

—¿Cjo *ngue'tsc'e* 'naja c'ü manda 'ma?

O ndünrú c'ua e Jesús:

—*In* mamague c'ü rí mandagö. Ngueje c'ü je rvá te'egö c'ü. Nguéc'ua rvá ëjë cja ne xoñijö mü *ngue* c'ua rá mama c'o na cjuana. Texe yo nte c'o ätä c'ü na cjuana pãrãji cjó je nguetscö.

³⁸ O dyönü c'ua e Pilato:

—¿Pje ni mbëjë c'ü na cjuana?

Jesús es sentenciado a muerte

'Ma o mama yo, o mbedye na yeje a tji e Pilato nu ja mi cãrã c'o nte a Israel. O xipjiji:

—Dya pje rí tö'tp'ü c'ü na s'o c'ü ro tsja c'e bëzo c'ü. ³⁹ Nu'tsc'eji *in* menzumüji a Israel *in* pë's'iji 'na tjürü c'ü *in* cjaji 'ma pedye ne mbaxua nu ni chjü Pascua. *In* ötcöji rá pjongü libre 'naja c'ü na o'o a pjörü. ¿Cjo *in* ne rá pjongü libre e Jesús c'ü *in* jmugueji?

40 Nuc'ua o mapjüji na yeje texeji, o mamaji:
 —Nuc'ü, dya rí pjongü c'ü. Pjongü e Barrabás.
 Nu c'ü e Barrabás mi ngueje 'naja mbê'ë mi
 pö't'üte c'ü.

19

1 Nuc'ua e Pilato o manda c'o xondaro o ndas'üji e Jesús. 2 Nuc'ua c'o xondaro o mbeji 'naja corona c'ü mi dyavo bidyi. Nuc'ua cjanu o jñusp'üji cja o ñi e Jesús. Cjanu o jyecheji c'ua 'naja bitu c'ü ma cji pobü. 3 Cjanu o chëzhiji a jmi go mbë'chp'iji c'ua o jmi, o xipjiji:

—Nu'tsc'e in jmu'u cja yo nte a Israel, sido rí tsjague jmu'u.

Nuc'ua ya o chötüji c'ua c'o mbädyë.

4 Nuc'ua e Pilato o mbedye na yeje a tji. O xipji c'o nte a Israel c'o mi cãrã nu:

—Jñandaji. Rvá siñc'iji a tji e Jesús, ngue c'ua rí pãrãji dya pje ró tö'tp'ügö c'ü pje ro tsja'a c'ü.

5 Nuc'ua o mbedye c'ua a tji e Jesús. Mi juns'ü c'e corona c'ü mi dyavo bidyi. Nde mi je c'e bitu c'ü ma cji pobü. E Pilato o xipji c'ua c'o nte a Israel:

—Jñandaji dya. Ya bübü va ne bëzo.

6 C'o ndamböcjimi 'ñe c'o policia 'ma o jñandaji e Jesús, exo mapjüji c'ua, o mamaji:

—Chät'ä cja ngronsi nu, chät'ä cja ngronsi nu.

O ndünrü c'ua e Pilato:

—Nu'tsc'eji, sidyigueji, rí ma chät'äji. Nuzgö dya pje rí tö'tp'ügö c'ü na s'o c'ü ro tsja'a.

7 O ndünrüji c'ua:

—Nutschöjme rí pë'sc'öjme ín leyjme. C'ua ja nzi ga mandazügöjme c'e ley, ni jyodü ra ndü ne bëzo, na ngueje o tsjapütsjë c'ü ngue o T'i Mizhocjimi.

⁸ Nuc'ua 'ma o dyärä yo jña'a yo, xenda o zũ'ũ c'ua e Pilato. ⁹ Nuc'ua o cjogütjo c'ua na yeje a mbo cja c'e palacio. O xipji c'ua e Jesús:

—¿Ja je in menzumügue?

E Jesús, dya pje o ndünrũ c'ü.

¹⁰ Nuc'ua e Pilato o xipji:

—¿Jenga dya in tjüntcũ yo rí zo'c'ü? ¿Cjo dya in pãrã pje pjëtscö? Sö rá empc'e libre. Xo sö rá nzhöc'ü c'ü ra ndät'äts'üji cja ngronsi.

¹¹ O ndünrũ c'ua e Jesús:

—Dya pje ro sö pje ri tsjacü 'ma dya ro dya'c'ü sjëtsi Mizhocjimi c'ü bübü a jens'e. Nguéc'ua nu c'ü o ë nzhögü cja in dyëgue, ngue c'ü xenda na nojo o nzhübü c'ü.

¹² Ndeze c'e ndajme c'ua, e Pilato mi ne ro 'ñeme libre e Jesús. Pero c'o nte a Israel mi mapjüji, mi mamaji:

—'Ma rí 'ñeme libre c'e bëzo, dya pje in joguevi 'ma e César c'ü mero jmu cja ne xoñijõmü. Na ngueje 'ma cjó c'o xe ra tsjapü jmu nza cja ga tsja c'e bëzo, nu'ma, chüvi e César 'ma.

¹³ Nuc'ua e Pilato, 'ma o dyärä yo jña'a yo, o zidyitjo na yeje a ma a tji e Jesús. E Pilato o ma mimi c'ua, nu ja je mi jünpü ngüenda c'o nte. Cja jña hebreo mi chjũ Gabata c'e lugar, c'ü ne ra mama nu ja vi mbäbäji cemento. ¹⁴ C'e pa'a c'ü, mi ngue 'ma mi preparaoji ngue c'ua c'ü na jyas'ü ro tsjaji c'e ndambaxua c'ü ni chjũ Pascua. Ya vi zünü 'ñanto c'ü xörü. Nuc'ua e Pilato o xipji c'o nte a Israel:

—Jñandaji. Bübü va, nu in jmugueji, nu mandats'üji.

¹⁵ Anguesji o mapjüji:

—Sidyi ne bëzo nu, ma chät'ä cja ngronsi.

E Pilato o xipjiji c'ua:

—Nu nin jmugueji, ¿cjo in neji rá tät'ä cja ngronsi?

O ndünrö c'ua c'o ndamböcjimi, o mamaji:

—Nu c'ü ín jmujme nguetjo e César.

¹⁶ Nuc'ua e Pilato o nzhö e Jesús ngue c'ua ro dät'ä cja ngronsi. Cjanu o zidyiji c'ua e Jesús.

La crucifixión

¹⁷ Nuc'ua o nduns'ütsjé c'ua c'ü nu ngronsi. O mbedye, o ma nu ja je mi chjü'ü ñinte. Cja jña hebreo mi chjü'ü Gólgota. ¹⁸ Nunu ngue nu ja je ndät'äji cja ngronsi nu. O ndät'äji angueze, cja ne yeje bëzo c'o xo ndät'äji, 'naja cja o jodyé, c'ü 'naja cja o squierda. E Jesús, mi bübü a nde'e c'ü. ¹⁹ E Pilato o dyopjü c'ua 'naja xiscōma c'ü ro ma cuatüji c'ua cja o ngronsi e Jesús. C'ü mi t'opjü mi mama a cjava: “Nunu ngueje e Jesús, nu je menzumü a Nazaret. Ngueje o Jmu'u yo nte a Israel.” ²⁰ Na puncjü c'o nte a Israel c'o o xörü nu mi cuat'ü cja o ngronsi e Jesús, na ngueje nu ja vi dät'ä e Jesús mi bëxtjo cja c'e jñiñi. C'o jña'a c'o, mi t'opjü cja jña hebreo 'ñe cja griego 'ñe cja latín. ²¹ C'o ndamböcjimi cja c'o nte a Israel o ma xipjiji c'ua e Pilato:

—Dya ri dyopjü a cjava: “Ngueje o Jmu'u yo nte a Israel.” Ri dyopjü a cjava: “Mi cja pütsjé ne bëzo mi ngueje o Jmu'u yo nte a Israel.”

²² O ndünrö c'ua e Pilato:

—Nuzgö, nu c'o ya ró opjügö, dya rá pötügö.

²³ Nuc'ua c'o xondaro 'ma ya o nguarü o ndät'äji e Jesús, o nganbaji c'ua c'o o bitu. C'o nziyo xondaro nde 'naja o bitu va ngana c'o. Nde o nganbaji c'ü mi tëjë. C'ü mi tëjë mi 'na ma cjatjo va be'e texe, dya mi ch'äcä. ²⁴ O pötva mamatsjë anguesji:

—Nu nu mi tëjë, dya rá xü't'üji nu. Nu c'ü rá cjaji, rá eñeji cjó ra ndōjō ra tsjapü o cjaja.

A cjanu o zädä c'ü je t'opjü c'ü mama a cjava: “Ra nganngöji ín bitugö, ra jyadüji nde 'naja rgá nganaji. Y nu c'ü rí tëjögö, ra eñeji cjó ra ndōjō ra ngana c'ü”, eñe. Nuyo, o tsja a cjanu c'o xondaro.

²⁵ Mi cärã a jmi cja o ngronsi e Jesús, c'ü nu nana cja na 'ñe c'ü nu cjüjuë c'ü nu nana. Xo mi bübü nu e María c'ü nu su e Cleofas, 'ñe e María Magdalena.

²⁶ E Jesús o jñanda c'ua c'ü nu nana c'ü mi bübü nu, 'ñe c'ü nu discípulo c'ü mi s'íya, nde mi bōbüvi nu. Nuc'ua o xipji c'ua c'ü nu nana:

—Jñanda dya, mamá, nunu ín discípulogö, nu nde in bōbüvi, ya ngueje in ch'igue dya nu.

²⁷ Nuc'ua e Jesús o xipji c'ü nu discípulo:

—Jñanda, nu mi mamágö, ya ngueje nin mamágue dya nu.

Ndeze c'e hora c'ü, c'ü nu nana e Jesús o tsjapü nu nana c'e discípulo. Nuc'ua c'e discípulo, 'ma o ma o ngumü, o zidyí c'e ndixü.

Muerte de Jesús

²⁸ Nu 'ma ya o nguarü yo, ya mi pãrã e Jesús ya vi nguarü texe. Nuc'ua o mama c'ua:

—Me rí türe dya.

A cja dya nu o zädä c'ü mi t'opjü.

²⁹ Mi järã nu, 'naja s'äbã c'ü mi nizhi o vinagre. Nuc'ua o popjüji 'naja esponja cja c'e vinagre.

Cjanu o mbans'aji cja 'naja maza c'ü ni chjũ'ũ hisopo. Nuc'ua o c'uãsp'ãji c'e maza o zät'ä cja o ne'e e Jesús. ³⁰ Nuc'ua e Jesús, 'ma ya o popjüji o ne co c'e vinagre, o mama c'ua:

—Ya o nguarü texe.

Nuc'ua ya ñücü c'ua, ngueje 'ma ya o ndũ'ũ.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Nuc'ua c'o nte a Israel ya mi preparaoji, na ngue c'ü na jyas'ü mi ngueje c'e ndambaxua c'ü ni chjũ Pascua. Nuc'ua o dyötüji e Pilato ro 'huapcüji o ngua'a c'o añima c'o vi dät'ä cja ngronsi, ro ts'ücüji ngue c'ua dya ro bübüji nu cja ngronsi nu pa c'ü mi söya c'o nte. Na ngueje me mi süpüji c'e pa. ³² O ma c'ua c'o xondaro, o ma 'huapcüji o ngua c'o yeje c'o nde vi dät'ä 'ma o dät'ä e Jesús. ³³ Nuc'ua 'ma o zät'äji cja e Jesús, o nu'uji c'ua, ya vi ndũ'ũ. Nuc'ua dya cja o 'huapcüji o ngua'a.

³⁴ Nuc'ua 'naja c'o xondaro o chjopcü o ximãtjã e Jesús co 'naja lanza. Nuc'ua ya o mbedye c'ua o cji'i 'ñe o ndeje. ³⁵ Bübü 'na bëzo c'ü o jñanda texe yo o tsjapüji e Jesús, nguec'ua ga xi'tsc'ejji yo. Angueze pãrã na cjuana yo mama. C'ü ni xi'tsc'ejji yo, ngue c'ü xo rguí 'ñejmegueji e Jesús. ³⁶ O ts'a'a yo ngue c'ua ro zädä c'o mi t'opjü c'o mama a cjava: “Angueze, dya pje ra 'huapcüji ne ri 'naja o ndo'dyë.” ³⁷ Xo t'opjü c'ü mama a cjava: “Nu c'ü o chjocüji lanza, nuc'ü, ra jñandaji c'ü.”

Jesús es sepultado

³⁸ Mi bübü 'na bëzo c'ü mi menzumü a Arimatea c'ü mi chjũ José. Nuc'ü, xo mi ejme e Jesús, pero dya cjó ngös'ü na ngueje mi sũ'ũ c'o dyaja c'o pje mi pjëzhi cja c'o nte a Israel. C'e bëzo c'ü, o ma

dyötü e Pilato ro unü sjëtsi ro ma ts'ücü c'e añima c'ü mi ngueje e Jesús. Nuc'ua e Pilato o unü sjëtsi. ³⁹ Nuc'ua xo o êjë c'ua e Nicodemo, nu c'ü vi ma'a c'ü xömü cja e Jesús. Mi tũ'ü o pjindyo c'o mi chjũ mirra 'ñe c'o mi chjũ áloes c'o vi huana. Nu c'o pjindyo c'o, o zö treinta kilo c'ü na jyü'ü. ⁴⁰ O ndunüvi c'ua c'e añima. O ngos'üvi c'o mirra 'ñe c'o áloes. Cjanu o mbös'üvi manta. Nuc'o, je mi cjavi a cjanu, na ngueje c'o nte a Israel je ga dyögüji a cjanu. ⁴¹ Cja c'e lugar c'ü, nu ja je vi dät'ä e Jesús, mi bübü 'naja huerta. Nu cja c'e huerta mi bübü 'naja cueva nu ja ro ngöt'üji o añima. Dya cjó be mi cöt'üji nu. ⁴² Ya mi ngue ro mbürü c'e pa 'ma söya c'o menzumü a Israel. Nguец'ua je ngöt'üvi e Jesús cja c'e cueva, na ngueje mi bëxtjo nu ja vi ndät'äji c'ü.

20

La resurrección de Jesús

¹ C'ü ot'ü pa nu ngo'o, e María Magdalena o ma cja c'e cueva. Xe mi xömütjo 'ma o ma. O jñanda c'e ndojo c'ü mi c'o't'ü, dya cja mi c'o't'ü cja c'e cueva. ² Nuc'ua cjanu o ma c'ua na niji. O ma nu ja mi bübü e Simón Pedro 'ñe c'ü 'naja discípulo. Nu c'e discípulo c'ü, me mi s'iyaji c'ü, mi cja e Jesús. E María o xipjivi:

—C'ü ín Jmu'ujj, ya o ndunüji c'ü. Dya pje rí pãrãjme ja je o ngöt'üji.

³ O ma c'ua e Pedro co c'ü 'naja discípulo. Je mëvi nu cja c'e cueva nu ja je vi c'öt'ü e Jesús. ⁴ O mëvi na niji nza yejevi. Nu c'ü 'naja discípulo ngue c'ü xenda o ma na niji c'ü. Nuc'ü, ot'ü o zät'ä nu cja c'e

cueva c'ü. ⁵ Nuc'ua o nguĩ'ch'ĩ c'ua c'e discípulo cja c'e cueva. O jñanda c'ua c'o bitu c'o ya mi bädätjo. Nu c'e discípulo, dya o nguich'i cja c'e cueva. ⁶ O säjä c'ua e Simón Pedro c'ü ma tjünt'ü a xütjü. Ngue c'ü ya je nguich'i cja cueva c'ü. O nu'u c'o bitu c'o vi mbös'üji ya mi bädätjo c'o. ⁷ C'e bitu c'ü mi bös'ü o ñi'i e Jesús, dya chjana c'o mi tējē c'ü. Mi bädä aparte c'ü. Mi ch'o't'ü na jo. ⁸ Nuc'ua ya xo o nguich'i c'ua c'ü 'naja discípulo c'ü ot'ü vi zät'ä cja c'e cueva. O 'ñejme c'ua e Jesús ya vi te'e. ⁹ Dya be mi pãrãvi ja cja c'ü mama yo ya vi t'opjü c'ü mama c'ü mi jyodü ro te'etjo e Jesús nu ja vi c'öt'ü cja c'o aña. ¹⁰ Nuc'ua c'o discípulo o nzhogütjovi. O mëvi cja o ngumüvi.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹ Nu c'e María mi böbütjo a tji'i. Me mi huë'ë c'ü. O nguĩ'ch'ĩ c'ua cja c'e cueva. ¹² Nuc'ua o jñanda c'ua yeje o anxe Mizhocjimi c'o mi je na t'öxü. Je mi junrüvi nu ja je vi c'öt'ü e Jesús. 'Naja je mi junrü nu ja vi jñusp'üji o ñi'i. C'ü 'naja je mi junrü cja o ngua'a. ¹³ Nuc'ua c'o anxe o dyönüvi e María:

—¿Jenga in huë'ëgue?

O ndünrü c'ua e María:

—Rí huë'ëgö na ngueje ya o ndunngögöji c'ü in Jmu'ugö. Dya rí pãrã dya, ja je ma ngöt'üji.

¹⁴ 'Ma o nguarü o mama yo jña'a yo, e María o ñezhe a ma a xütjü. Ya o jñanda c'ua 'naja c'ü mi böbü cja o xütjü. E María dya pje mbãrã c'ü, cjo mi ngueje e Jesús. ¹⁵ Nuc'ua e Jesús o xipji c'ua:

—¿Jenga in huë'ëgue? ¿Cjó ngueje c'ü in jodügue?

E María mi cijñi mi ngueje c'ü mi pjörü c'e huerta. Nuc'ua e María o xipji:

—Sē'ě, nu 'ma i chunügue ín Jmugö, xitsigö ja je i ma sogü, nguec'ua rá magö nu, rá tunü.

¹⁶ E Jesús o zopjü c'ua, o mama:

—Nu'tsc'e María.

O ñezhe c'ua e María. O ña cja jña hebreo, o xipji:

—Nu'tsc'e ngue'tsc'e ín xöpütets'ügö.

¹⁷ E Jesús o xipji:

—Dya rí pēnzhuigö, na ngueje dya be rí pagö cja mi Tata c'ü bübü a jens'e. Nu c'ü rí tsja, ma cja yo mi cjuarma. Xipjiji, nuzgö ya rá magö cja mi Tatagö a jens'e. Nuc'ü, xo ngueje nin Tatagueji. Angueze ngueje ín Mizhocjimigö. Xo ngueje in Mizhocjimigueji.

¹⁸ O ma'a c'ua e María Magdalena, o ma ngös'ü c'ua c'o discípulo, o xipjiji:

—Nuzgö ya ró chjégöbe nu c'ü ín Jmugöji.

O xipjiji c'ua c'o jña'a c'o vi mama e Jesús.

Jesús se aparece a los discípulos

¹⁹ Ya mi nzhä'ä c'ü ot'ü pa nu ngo'o. Mi cjot'ü c'e ngoxtji nu ja 'natjo c'ua mi cārā c'o o discípulo e Jesús. Vi ngot'üji na jo c'e ngoxtji na ngueje mi sūji c'o nu menzumüji a Israel. O ējē c'ua e Jesús, o ē böbü a nde anguesji. O ē zenguaji, o xipjiji:

—Cjimi in texeji ín cjuarmats'üji. Ra söya in mü'büji, dya cja rí sūgueji.

²⁰ 'Ma o xipjiji a cjanu, ya o jíchiji o dyē'ē 'ñe c'ü nu ximätjā. Me co mājā c'ua c'o o discípulo 'ma o jñandaji nu c'ü nu Jmu'uji. ²¹ E Jesús o xipjitjoji c'ua na yeje:

—Ra söya in mü'büji, dya cja rí sūgueji. C'ua ja nzi va ndäcjö mi Tatagö c'ü bübü a jens'e, xo rgá täc'ägöji rí ma zopjüji yo nte.

²² 'Ma o nguarü o mama yo jña'a yo, o juipji e Jesús. O xipjiji:

—Ra bübü cja in mü'büji o Espíritu Mizhocjimi.

²³ Nuc'ua, nu c'o rí perdonaogueji o nzhubüji, ya perdonaoji c'ua c'o. Nu c'o dya rí perdonaogueji o nzhubüji, dya perdonaoji c'o.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Nu 'ma o ëjë e Jesús, dya mi bübü co anguesji e Tomás c'ü xo mi chjü Gemelo. Nuc'ü, xo mi ngueje 'naja c'o doce discípulo. ²⁵ Nguec'ua c'o dyaja discípulo 'ma o chjëji e Tomás, o xipjiji c'ua:

—Nu'tsc'e, Tomás, nuzgøjme ró jandajme in Jmugöji.

E Tomás o xipjiji:

—Nuzgö dya pje rí ejmegö. Cja rá ejmegö 'ma rá nu'tp'ü o dyë'ë c'ua ja je o ndä'p'äji 'ñe 'ma rá c'uã't'ã in nidyë c'ua ja je o chjopcüji o clavo, y 'ma rá c'uã't'ã in dyë'ë cja o ximãtjã nu ja je o chjopcüji. Ngue 'ma cja rá ejme 'ma.

²⁶ Nu 'ma o zö chjün'ü, ma cã'ã na yeje a mbo cja c'e ngumü c'o discípulo. E Tomás xo nde mi bübüji. Mi cjot'ütjo na jo c'o ngoxtji. Nuc'ua o ëjë c'ua e Jesús. O ë böbü a nde anguesji. Nuc'ua o yepe o mamatjo c'ua:

—Cjimi in texeji, in cjuarmats'üji. Ra söya in mü'büji, dya cja rí sūgueji.

²⁷ E Jesús o xipji c'ua e Tomás:

—C'uã't'ã in nidyë dya va. Jñandga in dyëgö. C'uã'nã in dyë, c'uã't'ã cja in ximãtjãgö. Dya rí tsjijñi cjo dya nguetscö. C'ü rí tsja, 'ñejmegue que nguetscö.

²⁸ Nuc'ua o ndünrü c'ua e Tomás, o xipji:

—Jãgã. Ngue'tsc'e ín Jmuts'ügö. Ngue'tsc'e ín Mizhocjimits'ügö.

²⁹ E Jesús o xipji c'ua:

—Nu'tsc'e Tomás, i 'ñench'ezü cja in mü'bügue na ngueje ya i ñutcü ín dyë'ë. Nu c'o dya nutcügö ín dyë'ë, pero ra 'ñench'ezü cja o mü'büji, me ra mäjã c'o, eñe e Jesús.

El propósito de este libro

³⁰ Xe ma puncjü c'o ma nojo c'o o tsja'a e Jesús cja o jmi c'o o discípulo. Pero nuc'o, dya pje t'opjü cja nu e libro c'o. ³¹ Nu c'o ya t'opjü dya va, t'opjü ngue c'ua rí 'ñejmeji e Jesús ngueje e Cristo c'ü o T'i Mizhocjimi. A cjanu, nu 'ma rí 'ñench'ejí in mü'büji e Cristo, angueze ra dya'cüji c'ü sido rí bübütjoji co Mizhocjimi.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Dya cja mezhe c'ua, o matjo na yeje e Jesús nu ja mi cãrã c'o o discípulo cja c'e trazapjü a Tiberias, ngue c'ua xe ro unüji ngüenda c'ü vi te'etjo. Rá xi'tsc'öji ja va ts'a. ² 'Natjo c'ua mi cãrãji e Simón Pedro 'ñe e Tomás c'ü xo mi chjũ'ũ Gemelo 'ñe e Natanael c'ü mi menzumü a Caná c'ü tsja a Galilea, 'ñe c'o yeje o t'i e Zebedeo, cja na xe yeje c'o o discípulo e Jesús. ³ E Simón Pedro o xipjiji:

—Nuzgö rá ma pagö o jmõ'õ.

O ndünrü c'ua c'o dyaja discípulo:

—Xo 'ñezgøjme, xo rá möjö.

Nuc'ua o möji c'ua. O dat'üji cja 'naja bü'ü. C'e xõmü c'ü, dya pje o zürüji. ⁴ Nu 'ma ya mi ngue ro jyas'ü, e Jesús ya mi böbü cja ñünü cja c'e ndeje.

C'o discípulo dya mi pãrãji cjo mi ngueje e Jesús.
 5 Nuc'ua e Jesús o xipjiji:

—Nu'tsc'eji ín ch'itsc'öji, ¿cjo ya ì sürügueji 'na jmõ c'ü rí sagueji?

O ndünrüji, o mamaji:

—Jiyö. Ojtjo dya pje rí sürügöjme.

6 E Jesús o xipjiji c'ua:

—Pät'äji dya c'e red a ma cja in jodyëji cja e bü'ü, ngue c'ua rí chõt'üji.

Nuc'ua o mbät'äji c'ua. Nuc'ua, dya cja mi sö ro ngüs'üji na ngueje me ma puncjü c'o jmõ'õ c'o vi ngãjãji. 7 Nuc'ua c'ü o discípulo e Jesús c'ü me mi s'íya o xipji e Pedro:

—Nunu ngueje ín Jmuji nu.

'Ma o dyärä e Simón Pedro mi ngueje o Jmuji, o jye o bitu c'ü vi ndons'ü. Cjanu o dat'ü c'ua cja ndeje. 8 Nu c'e bü'ü mi jyadüvi cien metro ro zät'ä a ñünü c'e zapjü. C'o dyaja discípulo ma ëjëji cja c'e bü'ü, ma cjüt'üji c'e red c'ü me mi nizhi o jmõ'õ. 9 'Ma o zät'äji a ñünü cja c'e zapjü o jñandaji o chjeme c'o ya ma tjë'ë. Mi juns'ü c'ua o jmõ'õ. Xo ma jä'ä o xëdyi. 10 E Jesús o xipjiji c'ua:

—Ma jñüji dya, ja nzi jmõ'õ c'o ì sürüji.

11 E Simón Pedro o ndes'e c'ua cja c'e bü'ü. O ma tũ'ü c'e red. Cjanu o jyät'ä a ndeje, cjanu o ngüt'ü va ma cja ñünü c'e zapjü. C'e red ma nizhi o jmõ'õ c'o nde ma nojo. Ma qui'i 'naja ciento cincuenta y tres o jmõ'õ. Zö xi ma puncjüji, dya pje o xüt'ü c'e red. 12 O mama c'ua e Jesús, o xipji c'o discípulo:

—Xä'däji dya. Rí siji o xëdyi.

C'o discípulo dya mi rezga ro dyönüji cjó mi ngueje. Anguezeji ya mi pãrãji mi ngueje o Jmuji.

13 Nuc'ua e Jesús o jñü'ü c'ua c'o xëdyi. Cjanu o unüji. Ya nde unüji c'ua c'o jmõ'õ.

14 Nunu, ya ma jñi'i ma chjëji e Jesús ndeze vi te'e cja c'o añima.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Nuc'ua 'ma o nguarü o ziji o xëdyi, e Jesús o xipji e Simón Pedro:

—Nu'tsc'e, Simón, o t'its'ü e Jonás, ¿cjo xenda in s'iyazügö que na ngueje yo?

E Pedro o xipji c'ua:

—Jägã. Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, in pãrãgue rí nets'egö.

O ndünrö c'ua e Jesús:

—Huiñi c'o ín ts'imëgö.

16 E Jesús o xipji c'ua na yeje:

—Simón, nu'tsc'e o t'its'ü e Jonás, ¿cjo in s'iyazü?

O ndünrö c'ua e Pedro:

—Jägã. Nu'tsc'e ín Jmuts'ügö, in pãrãgue rí nets'egö.

O xipji c'ua e Jesús:

—Pjörü c'o ín nzhënychjürügö.

17 E Jesús o xipji c'ua na jñi'i:

—Nu'tsc'e Simón, o t'its'ü e Jonás, ¿cjo in neze?

O nguiñi c'ua e Pedro na ngueje e Jesús vi xipji c'ü na jñi'i: “¿Cjo in neze?” O ndünrö c'ua, o xipji:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, in pãrãgue texe. In pãrãgue rí netsc'ö na puncjü.

O xipji c'ua e Jesús:

—Pjörü c'o ín nzhënychjürügö. 18 Na cjuana c'ü rí xi'ts'i. Nu'tsc'e, Pedro, ndeze 'ma cja mi t'igue, mi cjague c'ü mi cji in ñigue, y mi pague c'ua ja mi

negue. Nu 'ma ya rí titague, rí chjüdügüe in dyë'ë, y ra zints'iji nu ja dya rí ñegue rí ma'a.

¹⁹ E Jesús o xipji e Pedro yo jña'a yo, ngue c'ua ro mbârã ja rvá ndũ'ũ na ngueje sido ro 'ñejme Mizhocjimi. Xo o xipji c'ua:

—Nudya, chjünt'ũ ín xütjügö dya.

El discípulo amado

²⁰ O ñezhe e Pedro. O jñanda c'e discípulo c'ü mi junrüvi e Jesús 'ma o ziji o xëdyi ante c'ü ro bö't'ü e Jesús. Ngue c'ü vi mama: “Nu'tsc'e, ín Jmuts'ü, ¿cjö je ngue c'ü ra nzhöc'ügüe?” C'e discípulo ma tjünt'ü a xütjü e Pedro 'ñe e Jesús. E Jesús me mi s'iya c'e discípulo. ²¹ E Pedro 'ma o jñanda c'e discípulo, o xipji c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'e, ín Jmuts'ügö, ne bëzo nu, ¿pje ra ts-japüji c'ü ra sufrido nu?

²² O ndünrü c'ua e Jesús:

—Nu'tsc'e, Pedro, 'ma rá negö xe ra bübü nu hasta cja ne rá ëcjö na yeje, ¿pje mportats'ügüe? C'ü ni jyodü rí tsjague, sido rí chjüntc'e ín xütjügö.

²³ Nguec'ua c'o cjuarma nde mi mamaji c'ü dya ro ndũ'ũ c'e discípulo. Pero e Jesús dya vi xipji c'ü dya ro ndũ'ũ. C'ü vi xipji je ngueje a cjava: “Ma rá negö xe ra bübü angueze cja rá ëcjö na yeje, nu'tsc'e, ¿pje mportats'ügüe?”

²⁴ Nu c'e discípulo nguejnu na xi'tsc'eji nu c'o o ts'a'a. Nguejnu na opjü yo jña'a yo. Rí pãrãgöjme nu c'ü xi'tsc'eji c'e discípulo, na cjuana yo.

²⁵ Xe bübütjo c'o dyaja c'o me na puncjü c'o o tsja'a e Jesús. Nu 'ma ro t'opjü texe c'o, rí cjinncjö, dya xo ro chjënfi cja ne xoñijömü c'o libro c'o ro t'opjü. Na cjuana texe yo rí xi'tsc'öji, amén.

**Nu o jña mizhocjimi nu mama ja ga cja e
Jesucristo
New Testament in Mazahua, Central
(MX:maz:Mazahua, Central)**

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazahua, Central

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazahua [maz], Mexico

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazahua, Central

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Sep 2022 from source files
dated 13 Jul 2022

2dd34152-63bb-5bf7-9ec4-df11c81ab2fc